

PUBLICAȚIE
SĂPTĂMINALĂ
EDITATĂ DE

GRUPUL
PENTRU DIALOG
SOCIAL

ANUL III • Nr. 4 [105] • 31-01 - 7-02 1992 • 16 PAGINI - 25 LEI

GABRIEL LIICEANU
MONICA LOVINESCU
PAUL GOMA
DORU COSMA
EMIL HUREZANU
DAN PAVEL
VICTOR NEUMANN

SERBAN PAPACOSTEA

ÎN ZIUA FAPTEI

Docă reducem la esență el acuarele lui Alexandru I. Cuza, două naș vor opărea manifestările și principale: Unirea Țării Românești și a Moldovei ca proces înrevabil și temelie a următoarelor, impliniri ale idealului național; începutul modernizării societății românești care a dat nu numai durabilitate dar și un sens superior Unirii.

Unirea în primul rînd Ales de elita politică românească a vremii care l-a considerat cel mai apt să infăptuiască Unirea, Alexandru I. Cuza a subordonat întreaga sa activitate tutelui transformării unui provizor, cum il considerau forțele traditionaliste unității românești, într-o situație definitivă, organic încheiată prin instituții comune și recunoscută ca atare de puterile europene. Asadar o singură țară al cărei destin comun avea să devină independent de vicisitudinile existenței personale a conducerilor ei. Cind această evoluție s-a înălțit, datorită efortului său neabătut, țara a luat firesc numele de România, care exprimă tot ceea ce a fost esențial în originea, devinearea și aspirațiile poporului român.

Pentru a cîștiga dimensiunea duratăi, nouă stat trebuia însă să se intemeieze pe odeziunea celei mai largi părți a populației, tărânimaea. Infringind rezistența puternică pe care a întîmpinat-o, el a infăptuit reforma agrară care a asigurat tărânilor o parte a pămîntului țării pe care îl lucrau de secole. Oricit de limitată, această măsură a inaugurat procesul eliberării tărânimii și i-a asigurat domnitorului cel mai durabil monument în memoria colectivă a acestela. De la grupul inițial al infăptuitorilor ei, Unirea începea astfel să se rezeme acum și pe temelia țării.

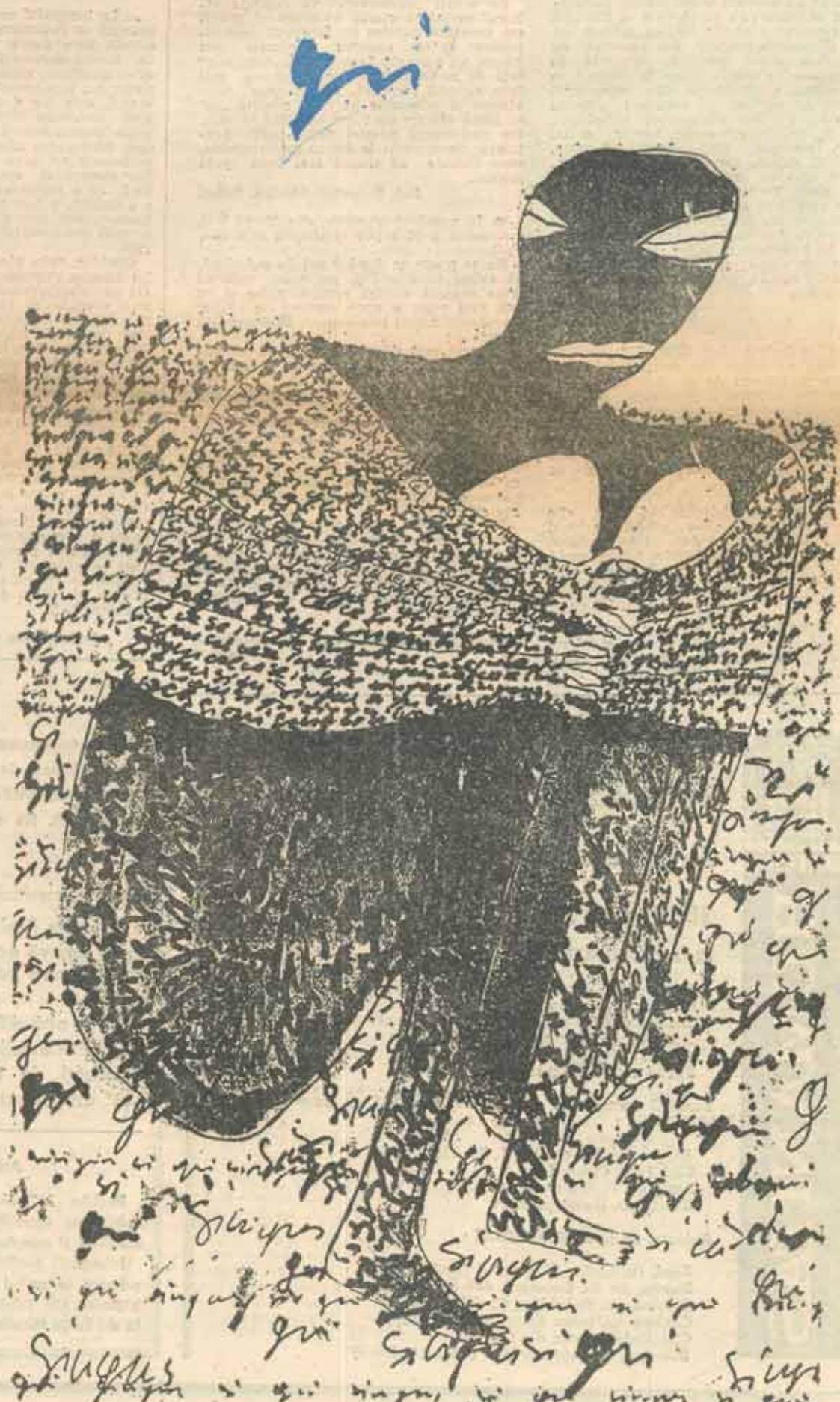
Initiativile Domnului au dat un puternic impuls economic, comunicatiilor, instrucției publice, inaugurînd era învățămîntului obligatoriu, au asigurat libertatea cultelor și au pus bazele instituțiilor descentralizării administrative. Cu deosebită grijă a vegheat domnitorul la consolidarea armatei în care vedea una din garanții unității infăptuite și instrumentul de cîptenie al etapei următoare, cea a inde-

pendenței pe care a pregătit-o prin întreaga sa activitate, dar a cărei infăptuire nu i-a împărtășit dat lui să o împlinească.

A fi realizat într-un răstimp atât de scurt atât de infăpturi, care toate la felă au contribuit decisiv la consolidarea unității și la reorganizarea societății românești, ei îl împărtășesc un merit deosebit pentru oricare conduceță de stat. El însuși oprecă retrospectiv cu mindria, spre sfîrșitul domniei, opera împlinită: „Putine țări organizează atât de întîadă, o reformă atât de mare, politică și socială totodată, operindu-se într-un timp atât de scurt”.

Dar Alexandru I. Cuza a făcut mai mult decât atât. El și-a închis opera printre un act de sacrificiu personal, prin renunțarea domnă la ambicia și poziția sa, atunci cînd țara, prin exponentii ei de frunte, a hotărît să reia programul de instaurare a dinastiei străine și, odată cu aceasta, a regimului constitutional pe care domnitorul, pentru a-și infăptui politica de reforme, îl suspendase în 1858. Cu numai cîteva săptămîni înainte de abdicare el a declarat public: „Fîi convins că eu n-ăs vrea o putere care să arătă numai pe forță. Fie în capul țării, fie altări de dumneavoastră, eu voi fi întotdeauna cu țara, pentru țară, fără altă înțîță decât voînta națională și morale interese ale României. Eu volesc să fie bine sătăcă că niciodată persoana mea nu va fi a împiedică la orice eveniment care ar permite de a consolida edificiul politic la a cărui oseazare am fost fericit a contribui”.

Și cuvîntul dat națiunii a fost respectat. În exercițiul puterii că și în demnitatea desprinderii de putere, fără zvîrcoliri, Alexandru I. Cuza a dovedit excepțională forță și caracterul său pusă în serviciul interesului național. S-a dat la o parte, deschizînd astfel poarta marilor infăpturi ale epocii următoare: instaurarea monarhiei constituționale și integrarea României ca stat independent în concertul statelor europene.

ANUNȚURI — CURIER

• In mod special și le-a dorit prezența și mai des în-au interesat pașinile comemorative (despre Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Ioan Petru Cullianu, Dina Pillati). Am reacțiat mult absentă din revista și unor rânduri dedicată domnului Celia Delibravanceau și jui Nicușor Stănescu. Am eruditinea că revista „22” va avea o viață lungă. Căci nu măsărește / și / nu măcăi cu morți clinii.

Plăiașu Mihaila,
studență

• Cred că trebuie să publicați probleme de interes social național nu numai pentru cel (cîteva mil.) de intelectuali, ci și pentru tineret (telev., studenții). De la apărătia sa am așteptat că revista „22” este o publicație serioasă, cultă, că nu acceptă vulgaritățile, mitocânia și răzbunarea; nu trebuie să fii nici puritanul unui partid politic, pentru că astăzi plăiesc cititorii. Am așteptat de asemenea atitudinile pacifist, credința în Dumnezeu, singurul Izvor de renastere acesia. As doar să vă propun: aștept din viața tinerilor (ieri și azi): dictiuni, teatric, politice, economice, istorie, podă, google, sociologie etc.; cronică literară, biografii scurte, concize ale valorilor literare, istorice, filozofice); monografie unei școli, instituții; maxime și citate; pamflete, extrame cu efectul doar de a combate mitocânia, răutățea, lăcomia etc. Articolele de religie mai clare, mai pe interesul tinerilor; și trebuie început un abecedar religios creștin. Cind publicați eseuri, redați pe acum cine sunt autori lor.

Aro Tina,
Galati

Dominilor de la revista GDS „22”

• Sunt un călător din județul Ialomița. Absolvent cursuri de zi, al Facultății de Drept din București, promovat în 1975 și temporar în editor de plăcerile a vagoane de cărți, am naivitatea de a mă considera îndreptățit să mă adresez revistei dvs. și numai pentru faptul că se recomandă ca fiind promotoarea unui dialog social.

• Domnilor „Intelectuali”! Din cele milării dat seama că suntem „dialogul social” promovat de dvs. este sublim, dar... înseamnă cu desăvârșire! Nici vorbă de dialog între reprezentanți onorabili, mult sau mai puțin autorizați ai „diferitelor grupuri sociale”.

• Domnilor dacă ești finanțat de un șef american Sörös György și vă coordonați activitatea cu postul de Radio

Euroba Liberă (sunt convins că i se poate zice și Budapesta IV) de ce nu sunneti cîștig? Da domnilor, suntem o revistă finanțată de dusmanii românilor și militam „pentru înțelegerea între popoare”!

Domnilor de la revista „22” care sunteți etniči români! Oare sunteți măcar unul?

Gîndiți-vă la extraordinare de mare asemănare dintre atitudinea grupului dumneavoastră și grupul de intelectuali comuniști din Regatul Belgiei. Mareea maioritate, alogenii, Internationaliști, proletari etunci, democrați acum. Radicali. Români? O mesaj opacă, care trebuie „apără”, tubulară, vînturată, pentru că prin conservatorismul ei ortodox și retrograd se șoune progresul.

Domnilor, în timoul Odiosului (care ecicun era român) dădeți de înțeles că nu putem să arătăm tot de ce suntem în stare din cauza cenzurii comuniste. Dar acum? Produceți-vă! Produceți! Vreti subvenții? Păi subvenții ca și „exaltările plăbușor”, planificarea, difuzarea etc. nu sunt cu toate „balasturi” comuniste?

Vă spun eu, Radu Vasile din Amara Ialomițeană, vreti să fii de fotos, vreti să „răscăti” poporul în mijlocul căciuș trăiti? Vă recomand exemplul personal, puterea exemplului personal. Să ne urâm reciproc: „Scoar la muncă”.

Radu Vasile,
județul Ialomița

• Cred că ar fi bine de luate în discuție problemele „semiintelectualilor” care lucrează în domeniul ingerieriei, ținând cont că o parte din ei fac legătură între marea masă și celor care pot fi manipulați și virfurile elitelor internaționale.

De acesti „tehnocrati” va depinde viitorul social și moral deoarece ei pot fi cel care pot explica pe înțelesul „muncitorilor” în ce constă ideilelor (nu găsește alt termen) democratice „originale” față de reala democrație. Dacă nu veți face această legătură, foarte greu vom ajunge la scopurile pe care revista „22” se luptă efectiv de 2 ani să între în mintea majorității acestor națiuni, care prețuiesc democrația la fel ca pe dragoste, care trebuie să treacă mai întâi prin stomac.

Ing. Prepelită Marian, Galați

• În numărul 50 (100) din 20-27 XII, scrisoarea a 98-a pur și simplu m-a răsărit.

Nu se poate ca după 2 ani de suferință, să existe atât ură și venin în sufletul unor oameni, contra semenilor lor și cu atât mai mult a unor oameni de elita, adeverări noștri intelectuali. Doamne că mirăvăie!

Dar cei mai mulți vă lăbește și vă stimăreză. Sunt casnică și am 60 de ani.

Bălașa Virginia, Breaza, Prahova

• Continutul actual al revistei mă atrage și incită mult, dar poste că ar fi bine să extindem aria subiectelor spre probleme de educație, etică, sociologie, viața exilului românesc (mai ales cel implicat puternic în lupta din țară pentru depășirea crizei).

De asemenea mi se pare de interes o rubrică de corespondențe din țară și să se deschidă dialog cu cititorii. Atunci cind a existat, am avut surprize plăcute să văd cum gîndesc cei aflați departe de București, oarecum mai departe de „mînezu” evenimentelor.

Rădoi Lumină București, str. Bîrgăluță, nr. 22

Ilustrăm acest număr cu imagini din expoziția avangardei timișorene din anii '60-'70.

Expoziția „Creatie și sincronism european” — Mișcare artistică timișoreană a anilor '60-'70. Galeria etaj 2/4 Teatrul Național Ianuarie-februarie 1992

„La începutul anilor '60 își făceau apariția în Timișoara o serie de tineri artiști, care aveau să găsească aici un mediu deschis față de avantgarde artelor moderne, receptiv față de experimente... Desfășurată sub semnul studiului, arta lor a cîștigat în primul rînd libertatea gîndirii și imaginii. În primele manifestări internaționale la care s-au putut afirma ei au adus întotdeauna un plus de autenticitate... Dar momentul semnificativ, echivalent cu o recunoaștere internațională a grupului, a fost participarea lui Cotoman, Bertalan și Flondor la prima bienală constructivistă de la Nürnberg 1969.”

Uterior, prin plecarea definitivă a lui Roman Cotoman din țară, grupul își se desfășură, reînființându-se anul următor în jurul lui Bertalan și Flondor sub numele de Grupul Sigma. Noi membri alăturați atunci erau Doru Tulcan, Ion Gață, Rusu Elisei, dar și matematicianul Florin Codreanu. În 1971 Grupul Sigma participă la expoziția „Romanian Art Today” organizată de Richard Denaro la Edinburgh. În 1974 Grupul Sigma participă la expoziția „Artă și energie” deschisă la București, iar mai apoi în cadrul „Săptămânii artelor plastice la Timișoara” prezintă „Structuri gonflabile”. În anul următor la expoziția „Artă și Orășul”, el aveau să expună Turnul Informațional. După 1975 se poate vorbi de o perioadă post-Sigma, de individualizare a participării acestor artiști în expoziții, ei continuând să se consulte și să se întâlnescă pentru a discuta și studia diferite probleme de specialitate”.

Ileana Pintilie
(extrase din catalogul expoziției)

ERATA

In ancheta-documentar „Ultimul consiliu”, publicată în numărul trecut, numele eseistului GÁLFALVI ZSOLT a apărut în mod greșit. Ne cerem scuzele de răgoare.

Redacția Revistei „22” anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea publicației în străinătate.

Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizați de redacția revistei „22” este interzisă.

ANUNT

Revista „22” oferă spațiu pentru publicitatea societăților comerciale, instituțiilor și persoanelor interesate.

Informații suplimentare și oferte se primesc la sediul redacției — Calea Victoriei 120, telefon 14.17.76, 14.15.25, la d-l Turcu Nicolae.

ANUNȚAM PE CITITORII DIN TARĂ ȘI DIN STRĂINĂTATE

În cînd creșterii cheltuielilor de editare care ne obligă să ridicăm prețul revistei la 25 lei/exemplarul, prețul abonamentelor lunare, trimestriale sau anuale inchelate cu redacția revistei „22” pînă la 31 martie 1992 va rămîne neschimbăt. Doritorii se pot abona în următoarele condiții:

Costul unui abonament ridicat de la sediul redacției (cu posibilitatea poștrării exemplarelor neridică la timp) este de 200 de lei pe trimestru, (deci cu o reducere de 40 de lei, în raport cu costul real).

Pentru persoanele care nu se pot abona astfel, abonamentele vor fi expediate prin poștă, dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poștale (144 de lei). Costul unui abonament va fi de 384 de lei pe trimestru.

Pentru cadrele didactice, studenții și elevii din provincie, costul unui abonament la revista „22” pe 3 luni va fi doar 192 lei (adică jumătate din prețul obișnuit al unui abonament expediat prin poștă, cealaltă jumătate urmînd a fi suportată de „Institutul pentru Democrație în Estul Europei”, cu sediul la New York). Cei interesați să rugați să expedieze prin mandat poștal suma de 192 lei (pe adresa: Revista „22”, cont 45103532, BCR, Filiala sector 1, str. Londra nr. 10) și o adevărată din care să reiașă că sunt profesori, studenți sau elevi (pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, pentru „Serviciul de difuzare”). Expedierea revistei se va face de către redacție, în costul abonamentului fiind incluse și cheltuielile de expediție.

Cititorii din străinătate se pot abona la revista „22” depunind costul abonamentului în contul nr. 47218 16 00030 — Banca Comercială Română sector 1, str. Londra nr. 10 (cu specificația: pentru revista „22”) sau trimînd un cec pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei nr. 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 52 dolari pe an (26 dolari pe 6 luni, 13 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (84 DM anual, 42 DM pentru 6 luni, 21 DM trimestrial, 300 franci francezi anual, 150 franci pentru 6 luni, 75 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 62 dolari anual, 31 dolari pe 6 luni, 15,50 dolari trimestrial.

Expedierea revistei se face de către redacție. În costul abonamentului sunt incluse și cheltuielile de expediție.

Îi anunțăm pe cititorii noștri că Revista „22” se găsește și în librăriile

HUMANITAS

Librării HUMANITAS:

București, Cl. Victoriei, 101
Iași, str. V. Alecsandri, 8
Timișoara, Bd. Revoluției (fosta librărie „Focă”)
Sibiu, str. N. Bălcescu, 16
Piatra Neamț, Pasajul Victoriei, 89
Bacău, str. N. Bălcescu, 12

Expoziții permanente de carte HUMANITAS cu vinzare (la Fundația Plastic):

Brașov, str. Mureșenilor 1, Bd. Victoriei, 10
Cluj, Piața Unirii, 14
Arad, str. V. Alecsandri, 1
Galati, str. Domnească, 10

Raloane de carte HUMANITAS:

Arad, str. Lucian Blaga, 2-4 (Anticariat)
Bistrița, str. M. Eminescu, 4-6 (Aleftheia)
Oradea, str. Republicii, 65 (Livr. Cricova)
Craiova, str. Iancu Jianu, 26 (Omniscop)
Cluj, Universitatea din Cluj
Botoșani, str. Primăverii, 10 (Livr. Primăverii)

NASUL CLEOPATREI

Dacă regina Cleopatra ar fi avut năsul mai scurt, cine știe, istoria lumii ar fi fost poate alta, spunea Pascal. Un slert de centimetru în plus sau în minus l-ar fi determinat probabil pe Antoniu să găsească forță necesară de a își opune lui Cezar. Amănuntul, ale cărui implicații nu sunt numai de ordin speculativ, a căpătat relevanță din perspectiva vremurilor și a analiștilor. Căci istoria nu este alcătuită numai din gesturi definitive, ci, poate, într-o măsură mai mare chiar, din amănunte a căror importanță scopul ochiului contemporanilor.

In acest context, ne vine greu și ne lipsește distanța necesară de a analiza cu exactitate care este importanța „amănuntelor” ce construiesc istoria zilelor noastre. Nu putem sădăcă viața politică ce se desfășoară sub ochii noștri, cu mizeria, plăcilele și tăcăloșia ei, sau gesturile și declarările politicienilor de operă care ne inconjoară nu vor căpăta, în timp, aceeași greutate ca și revoluția din decembrie. Putem avea nouă garantie că momentul 24 ianuarie 1992, cu al său Consiliu Național pentru Unire, cu întîlnirea Iliescu-Snegur sau cu declarația d-lui Cămpleanu de la radio Europa Liberă nu vor avea, istoricește vorbind, cel puțin importanță năsului Cleopatrei! De aceea, receptarea acestor evenimente trebuie să depășească spațiul consemnării lor în emisiunile „Actualități” – fie ele și ediție specială – sau al unor articole scrise cu patimă patriotică ori cu luciditate rațională; ele trebuie să devină pentru toti subiect de meditație, interogație, și acțiune, indiferent dacă șansa de a deveni „creatori de istorie” este minimă.

Momentul 24 ianuarie '92 pare, din perspectiva unei săptămâni, o pagină scrisă de trei milii diferite, cu stiluri, idei și motive diferite, ce nu și găsesc nici un punct de convergență. Pe de o parte, există acest „Consiliu pentru Unire”, născut dintr-un entuziasm patriotic și un început de gindire politică de perspectivă, ce a depășit [și unit] interesele de partid de pe cele două maluri ale Prutului. Consiliu, lipsit însă de „binecuvintarea” președintelui și guvernului respective. „Consensul” apărut pe fondul unor dezbinări moi reale și mai acute ca niciodată, a dat multora speranță că atunci cind este vorba de „hotare”, „reîntregire” și „neam”, își pot da mină (chiar dacă în fapt este vorba numai de o frivolă atingere a virușilor degetelor) pînă și cei mai aprigi dusmani: parlamentarii fezeniști și ne-televiziona, partidele politice, biserică și confuza opinie publică. Pe de altă parte nu putem neglija faptul că unii parlamentari și s-au rogindat, fie au fost „prefucrați” pe porcuri – la Iași ajungind din vreștu de semnotari, numoi cincizeci – nici strania „coincidentă” a întîlnirii la „nivel înalt” dintre Iliescu și Snegur. Deși afiata la numoi cîteva sute de kilometri distanță, cele două tabere s-au neglijat reciproc. La Iași, în ciuda unor huiduieli care au marcat apariția citoră personalității de genul Surdu, atmosfera a fost entuziasmată, să-a jucat Hora Unirii sub atenția supraveghere a poliției și a unor elicoptere ce survolau zona, lăsindu-se impresia că „sie ce-o fi, noi acum facem unirea”. Mulți crezind chiar, din cauza emulației patriotice ce cuprinse întreaga suflare, că gata, ea s-a și făcut! Uitând că între timp, nu prea departe, peste graniță, cei doi președinți jineau stat cu ușile intre deschise, căci ziaristii nu petrecut vreo patru ore în ger, nefiind lăsați nici măcar să tragă cu urechea, atât de importante și de taină erau problemele ce se discutau acolo. Iar de la aceleși stări nu ne putem aştepta dacă la rău, adică la o eventuală intrare „avantajoasă” în CS. Ceea ce, o să cum ne-a avertizat și d-l Stoian, nu ar fi imposibil, avind în vedere că din început primii cu brațele deschise, nu ca cei din Comunitatea Europeană.

Este însă necesar ca acest „pas istoric” să fie făcut mină în mină cu Moldova sau mai bine zis, cu un pas în urma ei! Să fie acesta oare, un alt tip de „unire” plasmuit de cei doi președinți aleși! Oricum, din încă un cîntat la unison refrenul „curentului antiromânesc”, ce, zice-se, ar fi rezultatul indoctrinării comuniste. Curentul să ar putea însă foarte bine să fie îndreptat nu împotriva unirii cu români, ci cu comuniștii români de tradiție fezenistă și iliesciană, care nu e greu de văzut unde au odus tara. Si n-ar fi de mirare ca, în curind, în ciuda celor 90% și d-l Snegur să fie osimilit acestui curent. Evident, este însă, că cel doi nu vor să creeze noi probleme la Moscova dorind să intre în gra-

tile oricărui stăpin să ar alla ocolo, de a ceea și susțin sus și tare că „nu-i momentul”. În ciuda tradiționalei căciuli brumării, d-l Iliescu parea „fratele meu mic” care să ascultă din cap la statul său „înțelege” venite din partea unei țări, soră și drept, dar făcând parte din CSI. Care pînă una-alta, tot la răsărit se află, cu sediul tot la Moscova, viitorul și semnificația lui stind sub nenumărate semne de întrebare.

Cele două evenimente paralele și contradictorii, s-au remarcat și prin niste ilustră absente: cele ale domnilor R. Cămpleanu și N. Manolescu. Primul fiind, probabil, ocupat cu reflexii ulterioare interviului dat la radio Europa Liberă. Deci, în timp ce PNL-ul desă anemic reprezentat, era totuși la Iași, dînd astfel girul hotărîrilor ce se luau ocolo, șeful partidului se facea purtătorul de voce ai ideilor emanate la Ungheni. Să înțelegem de oică că libertatea de opinie din cadrul PNL-ului (la care s-a făcut adesea referire) merge pînă ocolo încă și cel de la Iași nu au fost de către reprezentanții propriului părere! Pînă astă inseamnă că acest partid nu-i nici pe deosebit atât de omogen cum ne place să credem, din moment ce unii consideră că „acum e momentul”, iar ceilalți că „nici pe deosebit așa ceva...”. Mai poate însemna că nu are o linie politică unitară sau că nu există un „consens” între viri și băză. Poate însemna multe... Oricum, numoi PNL-ul și d-l Cămpleanu sint în măsură să o stie, dar ambiguitatea lasă întotdeauna loc întrebărilor.

Celălalt absent, d-l N. Manolescu, este într-un fel „motivat”, pentru că dinsul să aflat la tribuna din Piața Revoluției, unde și-a manifestat totala aderență la ideea unirii ca necesitate stringată. Totuși, ca „gest politic” moi ales din partea unui viitor candidat la președinție, prezenta dinsului ar fi fost mai utilă și mai... strategică la Iași în loc de București.

In rest, dincolo de prezență și absență, de patriotism și trădare, de visuri și dezamăgiri, de faptul că unii vor unirea – a României cu Moldova, a opozitiei cu opozitiei, a oamenilor între ei – și altii fac tot ce pot pentru ca ea să nu se întâmple, istoria se construiește tocmai cu aceste „amânunțe” ale căror semnificații și consecințe ar trebui să le înțelegem și noi, nu numai viitorimea. Să oricum, să nu ultimul lucru, că de la Cleopatra și pînă acum s-au inventat operații estetice. Problema e să găsim ocazii chirurgii competenți!

ANDREEA PORA

CESTIUNEA AGRARĂ

Primul-ministrul se străduiește să explice tuturor că nu trebuie să amînăm prea mult data alegerilor legislative, că avem nevoie că mai curind de un nou guvern cu sprijin parlamentar serios care să prezinte o garanție în tranzații internaționale. Însințele domnului său provin și din temerea că Parlamentul nu pare dispus să se grăbească, filmul mai degrabă inclinat să-și prelungăcească mandatul pînă la următorul termen posibil. Dacă înținem seama de rînum în care se desfășoară lucrările și de faptul că ordinea de zi a celor două Camere s-a încărcat cu o mulțime de proiecte legislative care ar putea fi ușor amînate, atunci temerea exprimată de primul-ministrul pare indreptată. E necesară o nouă lege electorală pentru alegerile legislative și cele prezidențiale, de o legătura organizării partidelor politice, de legătura finanțării campaniei electorale (dacă nu cumva se va considera și de a cestă dată că e nepopular să subvenționezi partidele) și în fine de cîteva legi orgânică prin care să se poată înființa noile instituții prevăzute în Constituție (Curtea constituțională, bună-

nă). Poliția Parlamentului o face în bună măsură birourile permanente, deoarece ele propun Camerelor ordinea de zi, de acela și de așteptă ca decizile importante să se ia la acest nivel. Dar nu e lipsit de importanță ce vrea majoritatea și am auzit de multe voci care argumentează neobosit că alegerile trebuie amînată pentru la toamnă. De ce la toamnă? Pentru că atunci se încheie un ciclu și se va putea începe anul următor cu o nouă echipă și cu o altă vizionare politică. Argumentația aceasta împrumutată din sferea ocupatiilor agricole este ridicolă și ea nu ascunde altceva decât dorința unora (care își văd compromise sansele pentru alegerile viitoare) de a-și prelungi mandatul. Starea aceasta confuză și alimentată de apatia Frontului care nu mai poate lăsa nici o destincție importantă pînă cind nu și lăsă mărește situația internă și va trebui să așteptăm pînă la Convenția din februarie. Pînă se vor despărți apele de uscat în cadrul Frontului, oamenii său și așteaptă definitiv proiecte de mult

începute (și înțirziale pe masa prezidențială) sau abordează proiecte cu semnificație minoră. (Iată, de pildă, cîineva propunea aprobară că mai urgentă a legii îmblușirii olimpică mai înainte de începerea Olimpiadei de iarnă!) La Senat s-a discutat relaxat timp de cîteva zile despre corupție, iar la Camera și întrăgău au fost chestionati reprezentanții Ministerului Agriculturii pe tema prețurilor exorbitante la produsele alimentare. Tema este că se poate de secură, dar atâtă vreme că totul începe și se sfirșește în vorbă și nu are nici o urmare practică, o zi de lucru la Camera este o zi pierdută. Prezența PDAR-ului la Ministerul Agriculturii este un pericol de care am mai vorbit și care acum a devenit mai evident ca oricând. O adevarată inație, cum se exprima un reprezentant UDMR, care parazitează întregul sistem de preluare, prelucrare și desfacere a cărnii, stă sub semnul partidului agracieneilor. Față de neagresiunea dintr-o FSN și PDAR pare însă acum să nu mai funcționeze. Domnul Victor Boșinaru (vice-președinte al Frontului și partizan al orientării mai liberales) a denunțat practica agracieneilor de a subordona întregul aparat administrativ al ministerului uneori prin sănătă și amenințare. PDAR-ul a confiscat cîteva pîrghii administrative importante și a devenit un adversar de care Frontul începe să lăsă seama. Interesant este că a dobândit în ultimul timp și posibilitatea de a se amesteca mai îndeaproape în bugetăria Legii fondului funicular: în anumite județe, cel puțin, prefecturile au dat dispoziții ca împărtirea pămințului, care cădea conform legii în seama comisiilor comunale, să fie încredințată inginerilor agronomi, retrasi la camerele agricole de pe lîngă primării (cu toate că nu există încă o lege a camerelor agricole).

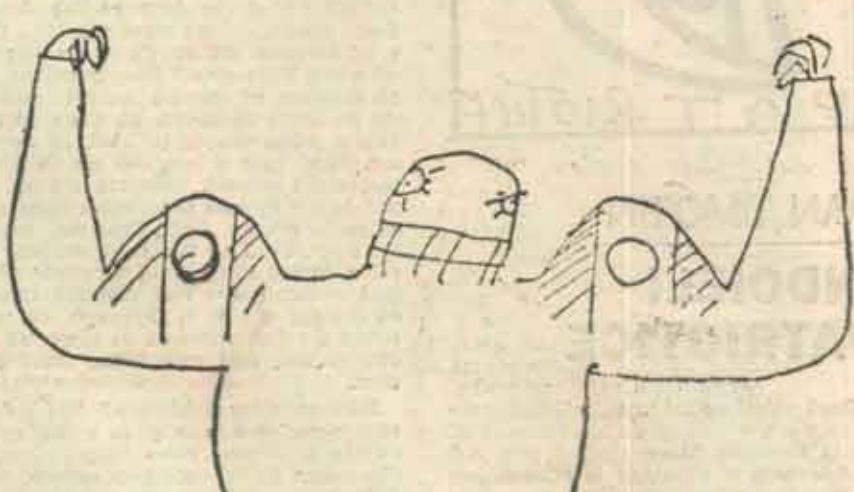
Un segment precis din populația rurală se va simți dator să alegă într-o FSN și PDAR fiind mai puțin atrăgător de partidele de orientare liberală. E vorba de cei care au intrat (sau au rămas) în asociațile agricole și care se bucură acum de avantajele pe care proprietarul individual nu le au: mașinile agricole ale SMA-urilor vor fi vindute asociațiilor agricole consiliulare. Frontul simte că politica sa colectivistă în privința agriculturii e ineficace, ineficacă de agrarieni.

Întîlnirea cu reprezentanții Ministerului Agriculturii, inițiată sub raportul practic, a mai dezvăluit teama că forțe încărcate de responsabilitate dirijăză prețurile pentru a orienta simpatia publică către o linie populistică. Domnul V. Boșinaru să arătă foarte sensibili la aceste aspecte deoarece se întîlnește permanent cu asemenea tendințe în cadrul propriului său partid. Iar dacă tonul său a fost violent, astă se datorăză faptului că stie că din asemenea imprejurări foarte vor ira adversari săi și prietenii președintelui Iliescu.

Dar la capătul unei ședințe zgmoioase nimănui nu i-a ieșit prin cap să propună ceea ce parea să se impună de la sine: restrucțuirea Ministerului Agriculturii și retragerea mandatelor PDAR. Anul trecut se făcuseră liste după liste pentru revocarea ministrului Culturii, dar acum, deși atacuri sunt formate din foate direcționale, nu mai există o majoritate coerentă și prin urmare nici nu e cu putință o hotărîre politică majoră. Iar ea să ne întoarcem la ideea de la care am plecat, aproapea alegerilor face ca o remaniere guvernamentală să nu fie de dorit. Alianța politică ce asigură stabilitatea cabinetului Stoian interzice de altfel, orice schimbare. Coaliunea internă este însă slabă și ea nu va rezista foarte mult. De aceea Parlamentul are nevoie de stimuli puternici pentru a pregăti mai repede legislația alegerilor.

HORATIU PEPINE

P A T R I O T I S M

1 9 . . 9 1
1 . 9 . 9 2

ELENA STEFOI

DIALECTICA INTERESELOR

Dubla noastră campanie electorală nu mai păstrează nimic din pasiunea dez- lănțuit-colorată care împărțise cu dol ani în urmă electoratul în inegale tabere ce să se fi sfidat reciproc. Luptele dintre formațiuni, dintre lideri ori dintre generații politice nu-i mai implică acum de cît pe activiștii de partid direcți interesați de privilegiile lor personale. Electo- ratul rămîne inert, dezamăgit pe de o

parte de metodele puterii și pe de altă parte de lipsa de unitate a opoziției. Niciun nu mai provoacă reacții nestăpînite din partea simpatizanților unor sau altora dintre concurenți. Nici măcar ofensiva fostilor domnitari ceaușisti nu mai atrage minția opiniei publice: pe vremea cind acestia nu îndrăzniseră înca să sească capul, cel puțin o parte a bucureștenilor ieșau zilnic în stradă strigind din răspunderi „Jos comunismul!”. Aceum, să tenta alegerilor pare într-totul acaparată de scandalul prețurilor — singurul care mai poate transforma teahameata în revoluție. La noi, ca și prin imprejurimi, fostii stabi și actualii deținători ai puterii încearcă să profite de spaima omului simplu față de săracie, de lipsa lui de speranță, de neputințele polițienilor de moșna. Cât despre faptul că în Parlament a fost respinsă — la limită, ce-i drept, dar ce importanță mai are? — Legea finanțării partidelor, el spune multe despre confuzia rău intenționată care caracterizează instituțiile noastre liber alese. Are cineva interesul să-i oblige pe cetățeanii de rang în a dispărea comparativă a vieții sale în favoarea anilor de guvernare comunistă? Fără îndoială, amatorismul politic și derastrul economic sunt destul de bine valorificate dintr-o anume direcție... naționalistă. Unele malefice ale fostului regim par să se fi răzbunat deja pe poporul român pentru îndrăzneala acestuia de a crede că în libertate va suferi mai puțin de foame și de frig. Poate însă și-au atins acest scop, tovarășii din vechea gardă nu se mai simt datori nici măcar să păstreze aparențele: ei au umplut liste de candidați pentru alegerile locale cu halahere și agramaș, cu farsori și răuțit duplicitari, cu vecchi cadre ale armatei și ale Securității. Cel mai privilegiat dintre fostii privilegiați au găsit, de aitfel, și soluția ideală de a-si conserva „statutul” fără să fie vreodată trasă la răspundere: atât vreme cât se grupează în jurul Cotroceniului și au de partea lor „dragostea” pentru înaltele misiuni ale SRI-utui, ei pot arăta lumii că vinovat de tot și de toate e întotdeauna guvernul. În viința noilor conducători, guvernele au voie să fie trecătoare și ele chiar trebuie din cind în cind pedepsite pentru a linși opinia publică. Mai sus de guvern, însă, continuitatea nu poate să pună în discuție. „Tara are nevoie de stabilitate”, repetă de fiecare dată domnul Iliescu și amenință de fiecare dată domnul Măgureanu. Se subîntinge că nimenei altul decât domnilile lor nu poate păstra această atit de necesară (și fragilă?) stabilitate. Iar dacă în stabilitatea economică nu mai cred azi nici măcar copiii, pericolul instabilității politice și zilnic exploataj la cele mai înalte nivele. Parcă pentru a ridicula și mai mult ridicotele zbateri electorale ale ex-premierului, președintele țării convoca — atunci cind nu s-ocupă cu agapele aniversare — cîte-o „responsabilă” sedință a Consiliului Suprem de Apărare a Tării. România trebuie să aple — și astăzi chiar dacă nu-i prea mal pasă decit de propria leaă —

ea, dincolo de sloganăe electorale și promisiuni devăntătore, dincolo de războiul dintre fesnisti, de năruiește între social-democrați, de acuzările dintre liberali și de iluziile Convenției democratice, există un joc politic în privința Europei de Est și că acestul joc nu-l pot face față decât cei ce provin din fostul aparat al puterii. Chiar dacă în plan politic repercușunile dezintegrării Iugoslaviei (după dezintegarea Uniunii Sovietice) asupra evoluției României sunt încă greu de calculat, prima observație care se impune e modul (periculos) în care ea provoacă un neesperat avântaj în tabără conservatorilor naționaliști. E drept UDMR-ul și-a adus și el „contribuția” lovind încă o dată o bătălie primejdiosă. (Cei puțini în plan psihologic, ceaușisti vor căuta să profite de fiecare greșeală a minorităților, și-i păcat că această tăsăuncori impresia că ar fi chiar interesați să comită astfel de greseli generatoare de... măsuri excesive). Immediat după Renneniile de la Bruxelles a celor 12 state membre ale Comunității Economice Europene, partidul minorității maghiare a fost singura formăziune politică din România care a salutat „cu bucurie” recunoașterea de către Occident a republiilor secesioniste. După o inițiată (în necesară) prudentă, guvernul român a înțeles că oricum trăim în Europa și ar fi absurd să nu ne adaptăm unei realități pe care n-o putem modifica. Curajul etnicilor maghiari nu s-a opus însă, de data aceasta, doar tăcerii executivului nostru, ci și refuzului explicit al Washingtonului de a găzdui dezintegrarea atât de mult dorită de Germania și Austria. Risipităca și subînțeleserile reacției ude-merișitor i-au putut face încă pe români, încă o dată, să credă că ea ascunde și niscale interese... antinationaliste. UDMR-ul dă, în felul acesta, apă la moară naționaliștilor ceaușisti, și chiar dacă n-o face intenționat ar trebui să se gindescă la majoritarii care vor suporta consecințele. Cei care delin (și au delinut) posturi-cheie în instituții-cheie își pot permite, din această cauză, să exagereze rolul lor personal în menținerea integrării țării. El și - și cine oare nu stie? - că dacă va fi pus în situația de a alege între democrație și unitate națională, poporul român va alege fără exitate unitatea națională. Si dacă vîtoarele alegeri vor aduce cîstig de cauză dușmanilor unei societăți libere, vinovătăva va trebui căutată nu doar în lipsa de scrupule a președintelui, nu doar în bijbolile guvernărilor spre economia de piată, ci și în incapacitatea forțelor democratice de a trece peste vanități meschine. Nu; și că din această opozitie ar trebui, totuși, să facă parte nu doar fărăntișii și Alianța Civică, nu doar ecologistii și social-democrații, ci și liberalii și UDMR-ul? Dacă majoritarii sunt datori să se gindescă la drepturile minorităților, minoritarii nu trebuie să uite că și ei pot provoca împingerea majoritatii într-o direcție însăracită. Mai ales atât și acum.

DAN TIMOTIN

INDOIELI PATRIOTICE

Dacă există astăzi unanimitate în presa română, e în chestiunea Basarabiei. De la România Mare, trecind prin Ardeal și Adevarul și ajungind la Cotidianul și România liberă, nimeni nu ezită să simă alături de frații de pește Prut, să luptăm pentru unirea mult visată, să îndrăgostim istoria.

N-ăs avea nimic de obiectat, de nămiri ar se părea un drăcuse că, orice să ar gândi, altceva cu voce tare tot nu se poate spune. Or, simțul oportunității, cît ar fi el de necesar omului politic, nu e de fel o caracteristică a intelectualului. A-ți interzice singur o afirmație e o formă de cenzură mai gravă decât cea exterioară. Un pact cu diavolul, de care riscăm să nu ne putem dezlega la timp.

Dar, poate, există unanimitate și în gindire, și n-o văd eu? Cătare vorbeste

VLADIMIR COLIN

UN TIMP CU CĂLĂREȚ SI CORB

6 decembrie 1991. Ningă. Pe un pat de spital, în nemeritate suferinte, se stinge din viață Vladimir Collin, Maestrul literaturii fantastice moderne românești trece în eternitate, a trup, blind și senin la chip, după 8 serie (diagnosticul medical: accident disialie, deficit motor etc.). Vladimir inexplicabil" de scriitorii români, erodată au avut nevoie de omul și pro-

Cine a fost totuși fostul secretar general de redacție (vreme de 20 de ani) al revistei "Viața Românească"?

Autorul a peste 15 volume, basme, proză scurtă și romane, poezie. Sunt binecunoscute cărțile: *Băsimile Omului*, *Legendele Tânărului Vam* (apărute în anii cind fiecare adolescent „ar fi trebuit” să citească doar Tinăra gardă a lui Fadéev), *Dintii lui Cronos*, *Pentagrama*, *Capcanele timpului*, *Babel*, *Un pește invizibil*, *Grifonul lui Ulse*, *Timp cu călăret și corb*, *Imposibila oază* și altele. Autorul uneor traduceri de marcă: André Gide: *Prometeu rău înlanțuit*, Gérard Klein: *Seniorii războiului*, John Brunner: *Răbdarea tim-riului*.

Tradus și publicat în limbile, franceză (editurile Robert Laffont, OPTA, Marabout), engleză, germană, rusă, poloneză, bulgară, japoneză, Vladimir Colin poate fi, sau mai degrabă, trebuie numit: — cel care a impus, valoric, recunoașterea prozei fantastice moderne în cultura românească și în universal. Acest rol de grădiniță e dovedit cu prisosință de premiile care îl au înconjurat opera: 1972 și 1979, premiile Uniunii Scritorilor Români (președintele juriu Marin Preda și Nichita Stănescu), 1973, Medalia de aur, Festivalul de literatură fantastică și S.F., Poznań; 1980, Strezsa, Italia, Festivalul european de literatură fantastică și S.F.; 1980, Premiul „Provincia di Trento”, Universitatea din Padova, pentru basmele create: 1989, San Marino, Marele premiu al „Societății europene pentru literatură fantastică și S.F.”, acordat întregii sale opere.

Vladimir Collin, rubrică separată, singurul român în Encyclopedie americană a literaturii fantastice și S.F.

O inmormântare la care au fost prezenți ca scriitori și oameni de cultură, printre cele zece, unsprezece persoane venite pentru un ultim omagiu, doar Stefan Augustin Doinăș— poetul a costit necrologul —, Geo Serban, Tudor Jebeleanu și Leonard Oprea. Prezent, la cel 86 de ani ai săi, prietenul și unchiul, avocatul Liviu Collin.

Astfel — o viață.

A rămas și va rămâne opera.
Să eci care nu vor să-l ulte pe Vladimir Colin !
In data de 7 ianuarie 1992, cu acordul și sprijinul Ministerului Culturii, prin inițiativa revistei de cultură Astra, Brașov, în colaborare cu Muzeul de Artă al Republicii, București, și donațiile Liviu Coliu, a luat naștere FUNDATIA PENTRU LITERATURA SI ARTA FANTASTICA VLADIMIR COLIN, având sediul chiar în locuința regretatului maestru, strada Arhitect I. Minen nr. 19, București.

LEONARD OPREA

entuziasat și sincer despre unire, despre frații noștri, despre visul secular... Ce-l e lui Hecuba, mă întreb, ce i-a fost în acum Basarabia? Fără patetism, am să precizez că familia mamiei mele e de pe lîngă Chișinău, că și au părăsit casele peste noapte în 1940, că despre un unchi care a întrizat să facă n-a mai auzit nimănii vreodată nimic, că ani de zile în casă se întindea masă mare pe 27 martie. Peste Prut mai am și aza rude. Cind ne vizitează, vorbesc vișător despre unire, însă povestesc că la tărâu oamenii sunt mai degraba contra, că Snegur eabil și diplomat, că pînă acum a evitat vîrsarea de singur, că lucrurile sunt mai complicate decât credem.

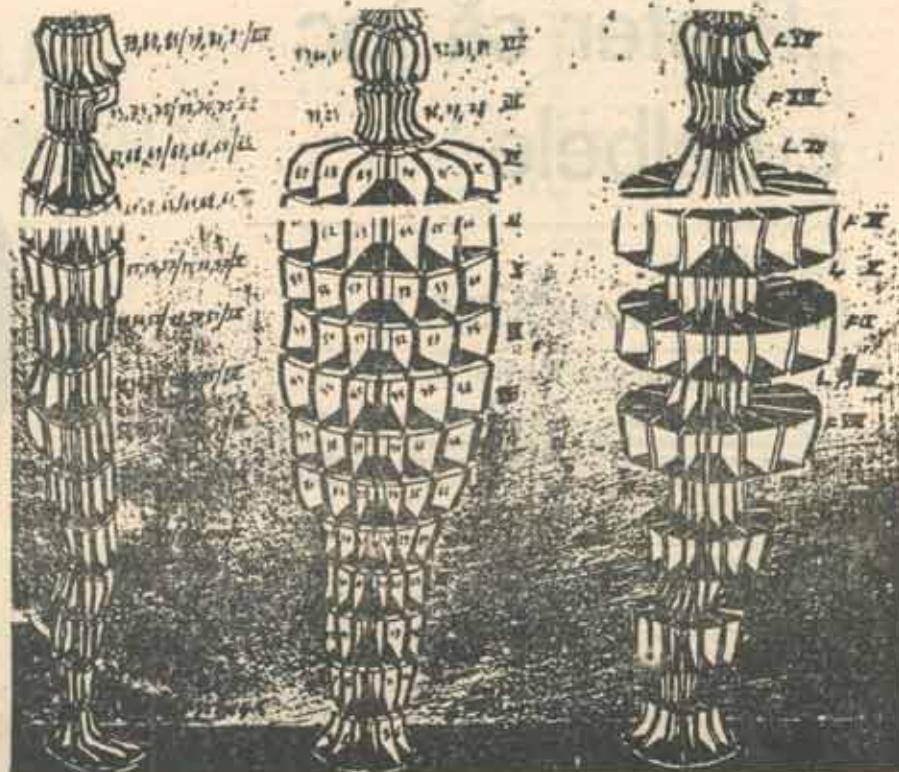
Să-i consider trădători? Noi doar stim sigur ce e bine și ce e rău, ce se cuvine și ce nu. Vrem înapoi bucata din trupul ţării, ruptă prin odiosul pact Ribbentrop-Molotov (a cărui repetată invocare, în locul tratatului de la Paris, e o dovadă de incultură politică); de ce nu însărăm atunci pacea de la

ce nu interam atunci pacea de la Bucureşti din 1812 ?). Dar ştim să spunem măcar ce vrem exact ? Vrem să Transnistria, pe care n-am avut-o niciodată (sau poate, cum susține un amic, o avea Petru Schiopul...) ? Vrem România Mare interbelică, Impreună cu Bugeacul, unde români n-au fost niciodată majoritari ? Cu Bucovina de Nord, în care, din păcate, nu mai sunt ? Cadrilaterul, achiziționat din motive strategice în 1913, și în care „politica față de minorități” a fost cel puțin neînăudabilă ? Ne gindim poate și la alte

GABRIEL LIICEANU

PROSTIA CA ÎNCREMENIRE ÎN PROIECT

CITEVA EXEMPLE

În 1984, afindu-mă în Germania, un profesor de facultate mă felicită pentru decizia României de a se olătura ţărilor care urmău să participe la Olimpiada de la Los Angeles, spre deosebire de celelalte ţări socialiste care au boicota-o. „Orice s-ar spune, comentează profesorul, Ceausescu al d-voastră este cineva!“ – În perioada inițială a ocupării Pieței Universității, mă intilnesc cu un prieten mai vîrstnic care mi spune: „Chestiile astea cu luminări aprinse și ingenunchieri mirosoviști a legionarism“. – Intr-o zi, stind de vorbă cu dl. Baltazar, purtător de cuvînt al guvernului Roman, despre sistemul de salarizare, îl aud la un moment dat spunând: „Orice ar fi, nu mi se pare normal ca un colaborator al d-voastră, un traducător de elită să zicem, să cîstige mai mult decît primul-ministru!“. – Din interviurile televizate ale d-lui Silviu Brucan, Reporterul întrebă: „Cum vă explicăți că dl. Alexandru Paleologu, pe care l-ați numit ambasador la Paris, a manifestat în cîteva rînduri aitădini accentuat promoneantice?“. Răspuns: „Pentru că Paleologu, fiind unul dintre ultimii reprezentanți ai aristocratiei antebelică de la noi, era firesc să aibă opțiuni regaliste“. Si într-un interviu recent: „Cum ati caracteriza anul 1991 pentru România?“. Răspuns: „În anul 1991 România a trecut de la un socialism înapoiat la un capitalism înapoiat“. – Într-o carte recent apărută la editura Humanitas, Ce vrem să facem din Uniunea Sovietică, autorul, Alexandr Iakovlev, teoreticianul perestroikăi, face următoarele afirmații: „Stalin s-a războit cu al săi, dar politica sa de represiune n-a vizat niciodată un popor întreg din afara ţării. Hitler a combatut toate popoarele, a hotărît genocidul evreilor, el voia să subjughe popoarele slave. Toată politica lui era bazată pe teoria rasistă, el considera celelalte popoare subdezvoltate“. (n. 54) „Dar Lenin este criticat ocum pentru toate s-a petrecut după el! Nu l-ar trece nimănui prin minte să-l critique pe Iisus Christos pentru Inchînarea cõrei creștinismul i-a dat naștere...“ (p. 64) „Revoluția a dotat poporului mai mult instrucție. La noi oamenii nu mai sunt analfabeti. Revoluția a permis de asemenea accesul la asistență medicală.“ (p. 64-65) „La noi, populația n-aici o simpatie pentru bogatii și n-are încredere în ei“ (n. 69)

Toate aceste exemple sunt ilustrări ale preștiei ca incremenire în proiect. Să le analizăm pe rând.

Profesorul german era victimă unui clișeu pe care Ceaușescu însuși îl construise și îl cultivase cu grijă : el era conducătorul plin de curaj al unui stat care îndrăgini să facă opinie separată în cadrul blocului estic ; el marca diferența, el era altfel decât ceilalți conducători din est supuși Moscovei. Acest clișeu, acreditat în Occident, a fost masiv speculat de Cenușescu în consolidarea statutului său în-

tern: respectat în afară, el devine gros de contestat în interior și bunul său păcălișă extrăge argumentele din marca de prestigiu astfel construită. Noi suportăm consecințele acestui credit oferit cu ușă-rătate de occidentalii și pe măsură ce aplauzele în străinătate se înmulțeau, pe

O mulțime Ingenuncheată cu luminări aprinse în mîini îl amintea prietenului meu scenografie și recuzito rituală a mișcării legionare. El opera însă, prin intermediul unei conversii logice ilicite, o generalizare falsă : legionarii oferiseră într-adevăr spectacolul unei adunări de oameni Ingenunchiați cu luminări aprinse în mîini, fapă care, totuși, nu înseamnă că orice mulțime de oameni ingenunchiați cu luminări aprinse este o adunare de legionari. În România, la 1848, o mare de oameni a ingenunchiat la Islaz, pe Cimpul Regenerării, cu luminări aprinse în mîni ; acesta era forma pe care o îmbrăca o enormă emoție colectivă și oamenii îl mulțumeau lui Dumnezeu că luase sfîrșit „timpul săiei și voia celui mai tare”. Oamenii care, la sfîrșitul lui aprilie 1990, s-au adunat în Piața Universității nu au făcut-o cu gindul la un ritual care celor moi mulți le era total necunoscut ; ei au ingenunchiat într-un loc în care, cu patru luni în urmă, muriseră tineri și copii și au aprins luminări rugindu-se pentru definitivă noastră mintuire de răul cel mai cumplit care încercase omenirea vreodată. Mulțimea aceea trăia comoția ieșirii dintr-un coșmar și ea se temea că „timpul săiei și voia celui mai tare” nu luaseră cu adevărat sfîrșit sau că ele să ar mai putea întoace printre noi.

Dl. Baltazar continua să-și reprezinte salariile pe modelul societății nomenklaturizate : cine este așezat în virful societății, cine definează funcția supremă în stat se cuvine să aibă salariul cel mai mare. Salariul. În această concepție, nu este o categorie economică, ci este proiecția economică a unei categorii politice. Un salar „mai mare” decât al primului ministru este un fel de ofensă adusă primului ministru, este o sfidare a puterii statului, care îl

nistrul, este o stirbire a autoritatii sale si o lezare a hierarhiilor politico-sociale. În schimb, într-o economie neîmpotrivătoare politică, cîștigul este proporțional cu calitatea ofertei și cu gradul în care cererea atestă caracterul ei excepțional: un cintăret de muzică usoară, un reporter celebru, un întreprinzător dotat, un arhitect de renume sau un creator de modă cîștigă cu mult mai mult decât un prim-ministru sau un președinte de stat. Christine Ockrent, de pildă, care a fost ani de zile cel mai apreciat redactor al emisiunilor de știri din cadrul televiziunii franceze, cîștiga 220.000 de franci pe lună (cind un automobil costa cca 50.000 de franci), în vreme ce salariul primului ministru nu depășea 60.000 de franci.

Dr. Brucan consideră că Alexandru Pailescu este monohist pentru că descrez de din aristocrația antebelică, care, „după cum se stie”, prin „interesele ei obiective”, „de clasă”, este legată de regalitate. Educat din fragedă tinerețe în spiritul manualelor de materialism dialectic și

Istoric, dl. Brucan rămine fidel acestui spirit, indiferent de numărul lucrărilor americane de politologie consultate ulterior sau de contactul cu viața universitară americană. Acest tip de explicită devin un soi de ticuri mentale care se manifestă în cele mai neașteptate situații. Unu marxist îl este greu să explică de ce un proletar poate fi monarchist, de ce un aristocrat poate fi anarchist sau de ce un tiner de astăzi poate crede în oportunitatea soluției monarhice în țara noastră. Iar unu fost marxist îl vine spontan în minte explicația amintită a opiniunii lui Paleologu și nicidecum ocazie că ea poate fi întemeiată nu pe apartenența la o clasă, ci pe o judecata proprie care evaluează în această direcție sansele de redresare a societății românești.

In 1991, România a cunoscut, potrivit d-lui Brcean, „trecerea de la socialismul inapoiat la capitalismul inapoiat”. O formulă, la prima vedere, seducătoare, plină de prospețime și de acuitate. Și totuși, în ea se ascunde o fixație a gîndirii la un proiect care o dirijează din adinc. Există în mintea oricărui fost comunist neîmbăvă de comunismul său, nostalgia eternă după un comunism „mai bun”. Pentru că s-a investit cîndva cu toată ființa lui în proiectul comunist, el nu poate să accepte că ideea comunistă este o fantasmă și că transpusă în practică, ea se soldăză în totdeauna cu un eșec. Formula „socialism inapoiat” trădează speranța (poate nu pe deplin conștientizată) în existență – cîndva, undeva – a unui socialism avansat ce-l împreună cu el îl împinge către drept, asa ceva n-a existat și nu există, dar dacă totuși ar putea exista? Sînt foarte puțini foști comuniști care s-au putut lepînd definitiv de o asemenea speranță. Simptomatic este și faptul că mulți comuniști din est, puși în fața dispariției socialismului estic, se agăță, cu o ultimă speranță, de socialismul suedez, francez etc. Pe de o parte, acest socialism nu are nimic de-a face cu socialismul de sorginte marxistă (comunism), pentru că el nu este că celula societății care este proprietate privată, iar pe de altă parte trebuie spus că guvernările partidelor socialiste în țările vestice nu au coincis niciodată cu perioadele cele mai prospere din istoria postbelică a acestor țări.

Lucrul cel mai grov care se ascunde în spatele formulei „socialism încopiat” este cochetarea cu gindul că noile merită încurajare și continuare încercat – cindva, undeva – să se obțină un socialism adevărat. Posibilitatea reînceperii celui mai sinistru experiment pe corpul omenirii este astfel păstrată deschisă.

Din formula d-lui Brucan rezultă, aşadar că există un capitalism inopolit (ceea ce este adevărat și istoric probabil) și un capitalism avansat (ceea ce din nou este adevărat), că există un socialism inopolit (ceea ce este fals) și un socialism avansat (ceea ce din nou este fals). Un „socialism inopolit” nu ar putea să existe decât dacă există și unul avansat (pentru că „inopolit” nu există decât în raport cu „avansat”), or, cum un „socialism avansat” nu a existat și nu există, formula „socialism inopolit” nu are sens. Socialismul nu este nici „inopolit” nici „avansat”, ci este doar un mod falimentar de a organiza societatea și care pe termen lung s-

soldată cu distrugerea ei. Doar în sensul distrugerii avansate a societății s-ar putea vorbi de un „socialism avansat” și, în acest sens, dl. Brucan ar fi putut să spună că în 1991 România a trecut de la un socialism avansat (deci de la o distrugere avansată a societății) la un capitalism înapoiat.

Dar este oare corect să vorbești, refiindu-te la România de astăzi, de „un capitalism inapoiat”? Nu ar fi fost deloc rău ca lucrurile să se petreacă astfel, de vreme ce a trece de la socialismul avansat (= distrugerea avansată a societății) la capitalismul inapoiat ar fi însemnat, în ordine istorică, incontestabil un progres; pentru că de la un socialism avansat nu poți evora decât înspre dezastru total, pe cind de la capitalismul inapoiat poți evora spre unul avansat.

Numei că România nu a treăit în 1991, cum susține dl. Brucan, la un capitalism încopiat. Încopiat sau nu, capitalismul presupune existența majoritară a proprietății private. Într-o Românie în care nici măcar țărani, după legea funciară, nu au fost improprietăți, în care întreprinderile mici și mijlocii sunt o excepție și proprietatea continuă să fie în proporție covîștoare a statului se poate să vorbi de capitalism. El se și încopiază.

Unde se află atunci România după ce doi ani post-insurecționari, de vreme ce ea nu a atins încă stadiul capitalismului încrețit, iar în socialism nu se mai recunoaște o fi? România se află din nou „pe drum”. De astă dată, România se află pe drumul ce duce de la distrugerea avansată a societății (= socialism avansat) către capitalismul încrețit. Sistemul deci mai bine situat decât în socialism, dar mai prost decât în capitalismul încrețit. Situația în dezastru de dincolo de dezastru. Cum însă politologii și istoricii nu pot opera cu asemenea formulări, că au nevoie, pentru a caracteriza o perioadă, de un cuvint care să devină o singură, negăsind ceea ceva bun, au denumit această perioadă – post-totalitară. Perioada post-totalitară este un răstimp al perplexității în care își propun să recuperze normalitatea de la posibilitatea anomaliilor devenite normale. Această răstimp nu are nimic comun cu „capitalismul încrețit” și nu poate fi renăscere nicăieri în istorie. Pentru că acest răstimp și această structură socială nu au încă un nume, tot ca se doar spune despre noi este că am trecut, în același doi ani, de la miseria la mizeria post-mizeriei.

In acest punct ne aflam din nou în fața unui dilemă: săptămâna trecută, în cadrul unei întâlniri cu un grup de elevi și profesori din cadrul liceului "Gheorghe Doja" din Oradea, am spus că nu există o soluție finală pentru problema românilor din Moldova, și că soluția trebuie să fie că românii să se retragă în interiorul României. În ceea ce privește problema românilor din Basarabia, am spus că este o problemă care trebuie rezolvată de către români și de către basarabeni împreună, și că soluția trebuie să fie că românii să se retragă în interiorul României. Am spus că nu există o soluție finală pentru problema românilor din Moldova, și că soluția trebuie să fie că românii să se retragă în interiorul României. În ceea ce privește problema românilor din Basarabia, am spus că este o problemă care trebuie rezolvată de către români și de către basarabeni împreună, și că soluția trebuie să fie că românii să se retragă în interiorul României.

(Urmăresc în numărul viitor)

„Prefer să joc cu albele“

Interviu cu
NICOLAE MANOLESCU

Sensul unei evoluții politice

Ati participat la manifestația din 28 ianuarie 1990 și imediat după aceea ati dat o declarație prin care vă manifestați dezamăgirea nu doar față de reacția puterii, dar și față de partidele care au negociați și care ar fi înseleat suportatorii lor.

E mult său că am participat la manifestație, pur și simplu, nu m-am întors acolo, nici nu-mi aduc aminte dacă sămăcea ceea ce urma să se întâmple. Faptul că m-am întors în fața clădirii guvernului unde am rămas o bună bucată de vreme văzând ce se întâmpline, ca pe urmă să văd în televizor cu toții altceva, m-a determinat să scriu un articol în România Liberă pe tema asta și sunt primii mulți scriitori de protest decât în urma oricărui text pe care l-am publicat în ultimii doi ani. Așa mi-am dat seama și de forța televiziunilor, deoarece nu puteam să convinsc pe cei care nu fuseseră în stat, dar văzusem în televizor ce s-a întâmplat, nu puțam să-i convinsc că totul este o minșificare.

Da, dar eu voiesem să insistăți asupra acelei declarații din care se intențează că partidele au vindut în redere cea mai strădă. De altfel imediat după acea declarație ati fost primire membrul fondator ai noii societăți care se numea „Societatea de milioane“. Cum ați ajuns acolo și ce ați întâmplat cu această societate?

Nu mai său ce s-a întâmplat cu această societate, dar pot să spun că doar la apariția unora din profesorii mei, dacă mi-aduc bine aminte lui Z. Ornea și lui Zamfir, da să facă ceea ce similar cu GDS, un grup din acesta, un club intelectual și elitar în care să se poată discuta noile probleme sociale, morale, politice. Era momentul în care mulți dintre noi nu se simdeau încă în formațiuni politice, în sensul nemicuș al cuvintului.

Observatorii din afară au interpretat-o ca pe un fel de contra-grup, așa cum se organizaseră contra-manifestații și, mai apoi, chiar contra-proclamații.

Asta este o exagerare. Eu său foarte bine cum a lăsat nastere. În acel moment, nu cum am arătat, după care o vrem să-mi său cu se întâmple. Crucul său constă în am participat la o întâlnire, după care am plecat pentru o vreme din țară și cind m-am întors am constat în primul rînd că începuse să fie altceva decât ne găsim în noi, nu mi-am mai găsit nici un fel de legătură cu ceilalți mulți, nici spirituală cu ideile grupului și cu atit mai puțin cu oamenii care se găseau în momentul asta în exterior, pentru care nici n-am mai participat în continuare la întâlnirile grupului.

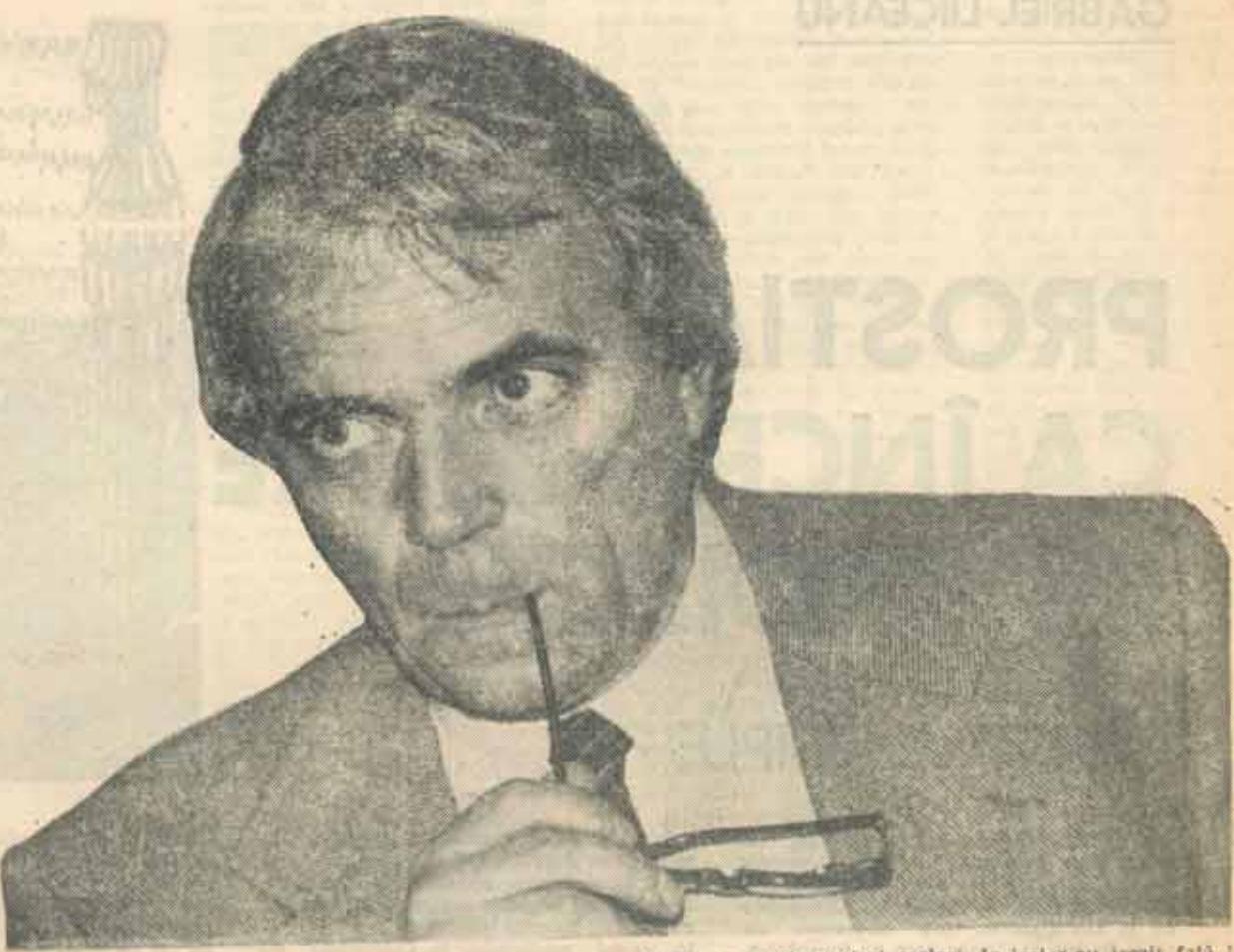
La manifestația din Piața Universității nu ați participat și as vrea să vă întreb dacă ați făcut parte dintr-o echipă care, desigur, aprobă protestul împotriva Puterii, au rămas în rezervă dintr-un fel de autoare care le-ar fi interzis să participe la o manifestație considerată gregată?

Aici lucrurile sunt mult simple. În perioada de vîrstă a Pieței Universității erau plecați în Statele Unite. Eu m-am întors cu o zi înainte de alegeri. Deci eu am ajuns direct doar cîteva zile înainte de manifestații ale Pieței în formă, el de care, evident că aveau cunoscîntă fuziunea în Statele Unite, căci suntem îmi scriseră prietenii, nu erau lucruri necunoscute. Dar mă refer la acea prima fătuă a Pieței Universității, pentru că ulterior, după retragerea studentilor mai ales, Piața său a schimbat într-o oarecare măsură caracterul. Cum am venit chiar în prima seară, am fost acolo și după aceea am scris cîteva articole despre studenti. Îmi amintesc că într-unul dintre ele chiar comentam expresia pe care președintele Iliescu a săcăpat-o în legătură cu oamenii din Piață, și care a făcut o carieră extraordinară. Articolul acela l-am reluat ulterior într-o carte care se cheamă *Discursul colectiv și realitatea*. Mi-am făcut deci o idee despre Piața Universității pe care mi-o mentin și astăzi: și anume, în orice proces cum a fost acesta de la noi să suntem de revoluție, a anărât și o contrarevoluție, mai exact, o restaurație. El bine, Piața Universității a fost forma emai dispersă, emai puță, ca și dramatică de menținere a spiritului revoluției într-o situație în care fortele de restaurație acționau încet, înec tutu. Să construiam mitologia Pieței Universității, inversul sensurilor, transformau niste oameni care fuseseră din prima clipă acolo în Decembrie, și transformau în golani, în adversari, în marginali. Se crea dezastru din punctul de vedere al restauratorilor.

Între Piață și cabinet

N-ati apărut niciodată la tribunile manifestațiilor organizate de Alianța Civica și de aceea pentru foarte mulți oameni a fost o surpriză cind ați apărut în fruntea minorită și apoi a partidului.

Eu mă pot considera acum cel mult un om politic, așa cum putină experiență pe care o am în măiestrie și cu ceva mai înălțate lecturi de studii politice, dar în nici un caz nu m-am socotit să nici nu mă voi socoti de aici încolo ceea ce se numește un milionist. Între cele două lăzii ale Alianței Civice, între cele două miriri care au suvernat Alianța Civica, mitingul și politica, eu am inclinat de la început pentru politică. Aici nu e numai o chestiune de temerpere sau său eu de prezădere intelectuală, aici e vorba să de o anumită razumă. Eu nu cred în ideea unei revoluții permanente. Nu cred că să fie cind mitinguri și secolind oamenii la nosfîrșit în stradă pot să transformă ceea ce. Lăzurile acestea se întâmplă de obicei foarte rare. Ele au de obicei un anumit grad de violență cind se întâmplă. Societatea românească a cunoscut cîteva asemenea momente critice: decembrie 1989 a fost numai unul dintre ele. Dar nu se poate continua la nefărăsit asta. Să stăm și am crezut, mai ales după mai bine de o lumiță de an de la revoluția din decembrie, că altfel trebuie să fie milioanele prin care trebuie să ne opunem tendințelor de restaurație de care vorbeam. Nu mai putem continua la nefărăsit să procedăm numai prin mitinguri și manifestații, va trebui să găsim și alte mijloace. Asta nu înseamnă că mai ales în campania electorală n-ăm să apar și în Piață și n-ăm să vorbesc și de la tribună. Mă simt în stare să fac și lucru acesta, desigur nu pot spune că este lucru cel mai placut dintre toate cele

pe care le fac în momentul de față.

In septembrie, în timpul ultimei mineriade, erați în America. Cîteva săptămâni auantaseră un miting în Piața Palatului. Cu o zi înainte de săptămâna Convenției pentru instaurarea democrației, delegatul Alianței Civice, domnul Stelian Tănase, a propus mobilizarea tuturor membrilor și simpatizanților partidelor pentru a participa la o mare manifestație de protest, alături de același grupuri sindicale. Reprezentanții celorlalte partide au respins aceste propuneri. Ce ati fi făcut dumneavoastră dacă erati în țară?

Ești sigur de această informație? Pentru că eu am vorbit cu mulți atunci în acele zile cu Bucureștiul. Eu am plecat spre Statele Unite chiar cînd mineriile veneau spre București. Am aflat că se întâmple pe aeroportul din New York, de la prezența noastră de acolo. Am fost chiar pe punctul să mă întorez, am stat în cumpăna o zi sau două, dar am vorbit în fiecare zi cu Stelian Tănase și cu ceilalți (de altfel, am redactat înregistrările la telefon comunicațele care său dat), și nici atunci și nici după ce m-am întors nu mi-am spus nimări din sarcină nostră că a existat această propunere, care ar fi fost falimentară din punct de vedere orizontal și orizontal spiritual. Alianța Civica. Deodată că anterior nu am regăsit maniera în care, președintele Iliescu cedind la presiunea străzii, l-a înlocuit pe Roman. Nu mai pot sătura după ce ai propus asta și că este un președinte constituțional. Întâlnirea domnului Iliescu cu Miron Cosma la Cotroceni face parte din acești mărtori de acte inconstituționale. La urmă urmator vedem cu totii că sănătățile prin procese de un an de zile cîțiva oameni surmenătoare străzi în 13-15 iunie, pentru fapte neprobate vrednodă, oameni rămași fără slujbe și mulți și sufletește, iar unii dintre ei morțori de foame, iar Miron Cosma, care a incitat în vîzul lumii pe minori, aducindu-i la București, care a răsturnat un guvern, a produs violențe și morți, nu numai că nu e chemat la ordine, dar este primit de președinte care se lasă sănătățile în legătură cu oamenii din Piață, și care a făcut o carieră extraordinară. Articolul acela l-am reluat ulterior într-o carte care se cheamă *Discursul colectiv și realitatea*. Mi-am făcut deci o idee despre Piața Universității pe care mi-o mentin și astăzi: și anume, în orice proces cum a fost acesta de la noi să suntem de revoluție, a anărât și o contrarevoluție, mai exact, o restaurație. El bine, Piața Universității a fost forma emai dispersă, emai puță, ca și dramatică de menținere a spiritului revoluției într-o situație în care fortele de restaurație acționau încet, înec tutu. Să construiam mitologia Pieței Universității, inversul sensurilor, transformau niste oameni care fuseseră din prima clipă acolo în Decembrie, și transformau în golani, în adversari, în marginali. Se crea dezastru din punctul de vedere al restauratorilor.

Care au fost scopurile vizitelor dumneavoastră în Statele Unite și ce ați reușit să obțineți din ce v-ați propus?

Două scopuri am avut în general și în Statele Unite și în Franță și în Anglia. Amintindu-mi se oară firești pentru orice formă de politică. Unul a fost acela de a ne prezenta pe noi, partidul Alianței Civice. Si am încercat să obținem audiente la nivelul căi mai înaltă pentru că una este să stai de vorbă cu un funcționar din Ministerul de Externe și altceva să stai de vorbă chiar cu seful lui. Al doilea scop a fost acela de a încerca să vedem care este atitudinea Statelor Unite, a oficialităților de acolo, dar și a Franței și Angliei față de România, față de situația de aici, cum văd ei perspectivile noastre și în ce măsură sunt dispuși să ne ajute, pentru că nu e un secret pentru nimeni că nu există sărăcă comunități care să lase din înțeles nesprînătită din exterior.

Unde ați găsit mai multă recentivitate?

Survinzătorii săi spune că am găsit oasele tot, sigur la început mai multă și constantă pînă astăzi în Statele Unite, dar trebuie să recunoște că și în Franță, în clădu relaților privilegiate pe care actuala echipă conducătoare a avut-o cu Frontul Național și cu premierul Petre Roman personal.

Strategie și limboaj

Să spus nu o dată că Opoziția a pierdut mult din cauza unui limboaj violent, care a făcut mai mult să îndepărteze decat să apropie. Dumneavoastră ce crediți?

Da, sunt de acord că limboajul trece uneori peste o anumită măsură îngăduină. Nu cred însă că Opoziția ar fi obținut mult mai multă să schimbe doar limboajul. Ei sunt de acord cu pamfletele, ele sunt specii literare și se scriu, se vor scrie totdeauna. S-au scris și namfișe politice extraordinaire. Dar ca mijloc politic cu un pamphlet nu pot să rezolvă foarte multe lucruri. Ele tin de zona politicoasă a politicului (și nu numai a politicului). Cred că sunt mai ușile analizele serioase, articolele care încercă să convingă decat cele care încercă să delecteze, să amuze, să însărcine și să terorizeze pe cîțiva. Dar nu era numai o chestiune de limboaj alături. Să nu uităm cum au apărut partidele politice, partidele istorice în special. Au apărut imediat în ianuarie și au avut de suportat un handicap esențial din primul moment: acela al unei educații istorice ostile ideilor de partid liberal sau tărănesc. Două generații au învățat la școală că acestea au fost partidele claselor exploatațioare.

Si, peste noapte același secolă de încă său trezit față în față cu domnul Coposu, Rațiu, Cămpăeanu și ceilalți, și au trebuit să-si schimbe punctul de vedere în privința lor. Astă explica slăbiciunea din start a acestor partide, acest lucru, acest neajuns îngrozitor împotriva cărora ei nu puteau lupta eficace de la început. Astăzi nu mai sunt oriști asa, în mare parte opinia să-si schimbat. Vom vedea în următoarele zile.

Spuneai într-un interviu, nu de mult, că vei candida la președinție dacă vei avea sprijinul mai multor formațiuni politice. Cum se face că v-ai anunțat candidatura sărișii partidelor din Convenție?

Da, am anunțat initial lucru astăzi mai mult ca un deziderat. Ce spuneam atunci era nu o condiție sau nu ună, ci mai degrabă o condiție ideală pentru ca această candidatură să aibă un suport și o eficiacitate. Cind mi-am anunțat candidatura acum, n-am făcut-o firesă, sărăcăuți și contacte prealabile cu colectiv mei, chiar dacă nu pot spune că am făcut acorduri cu ei și că am sprijinul din partea tuturor formațiunilor. La urmă urmăr și în locul politic există momente cind rînește să incerce să joace cu pielele albe, ca să săhă, să fie la deschidere. Ahi preferă să joace cu negrele, năsește să aștepte mutarea adversarului. Eu sunt printre cei care spălă săi săi cu albele și săi săi la mutare.

Într-un interviu recent la Radio Europa Liberă, domnul Cămpăeanu susține că cel care să-a anunțat acum candidatura a făcut un gest imprudent și lipsit de abilitate politică.

Totdeauna un gest de genul acesta este imprudent. În primul rînd e un joc cu ativa necunoscușă, incit chiar faptul de a intra în el este o imprudență. As spune că domnul Cămpăeanu insuși a făcut o imensă imprudență întrucindu-se în România în 1989. In ce sens?

In sensul că a intrat în acest joc politic extrem de complicat și cu multe necunoscute din care nu se stie ce va ieși. Deci imprudența este obligatorie. În ce privește abilitatea sau inabilitatea, nu său dacă domnia sa este cel mai în măsură să-mi dea lectii la capitolul astă după scorul obținut la 20 mai.

Şoh la președinte

In eventualitatea că vei fi ales președinte al României vei susține în continuare că președintele are atribuții exagerate de mară?

Da. Evident. Eu cred că dacă problema se punte de a avea înțelegere între republika parlamentară și cea preșidențială, republika parlamentară ar fi preterabilă. Mai ales la noi, după altă ană de preșidențialism desigur. Prin urmare, voi face tot ce voi putea ca să se schimbe Constituția și prerogativele preșidențiale să fie limitate.

Dacă problema să punte de a alege într-o republikă și monarhie, mă tem că nu mai depinde doar de mine. În diferent de situația în care mă voi află. Va trebui consultat poporul român, va trebui făcut un referendum. Numai că un referendum făcut la un sau în vîtorul aprobată nu da cu siguranță un rezultat favorabil. Monarhie. Toate sondajele de opinie d. la IRSOP la GDS sau Moșnarie 10-15%. Dacă acest referendum ar trebui prestat în perioadă de timp în care nu o pot aude, dar care nu poate fi doar de cîteva săptămâni. Nu putem face a este referendum cum l-am făcut în cînd pentru Constituție. Va trebui făcut și în sensul că Regele va trebui să se permisiunea de a veni în țară cind dorește ca cetățean român ce să fie. Să abăi putință să se exprime, iar televiziunile române să lămuresc oamenii ce înseamnă una și ce înseamnă alta. Istoria să fie cunoscută și să se dezamorseze toate aceste bombe bazate pe ignoranță. De abia în aceste condiții ar trebui făcut referendum și, firesă, totă lumea va fi atunc, obligată să se sumără rezultatelor lui. A condiția acum altă acțiuni politice de acest referendum mi se pare că nu totul riscant. Dacă nu mă înțeleg, domnul Rațiu Cămpăeanu a spus la un moment să problema candidaturii sale nu se pună deocamdată, deoarece partidul său se găsește în un consult popular referitor la forma de guvernămînt. Sunt foarte curios să stiu cum va face domnul Cămpăeanu să obtină acest referendum de la majoritatea parlamentară. Si mai ales ar trebui avut în vedere dacă nu cumva riscul de a-l face este altă de mare incit ar fi bine să ne mai gindim puțin înainte de a porni la drum.

HORATIU PEPINE

EMIL HUREZANU

JUSTIȚIE, NU RĂZBUNARE

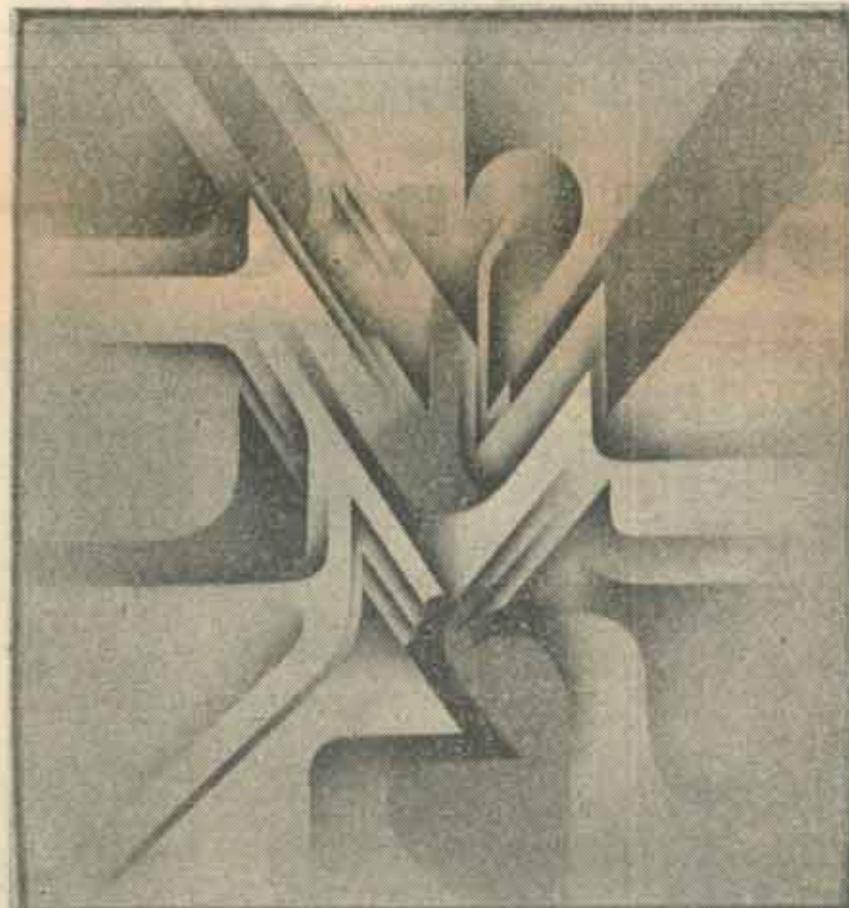
Discuțiile infierbinăte din Parlament, pe marginea proiectului legii de organizare și funcționare a Serviciului Român de Informații, urmăre de o interesantă intervenție a directorului SRI, Virgil Măgureanu, redaud în actualitate problema vinovăției, și deci a vinovăților și victimelor în decenile totalitarismului comunist în România. Un paradox trist face însă ca parlamentul sării, deci consilința ei politică și publică activă, teoretic și normativ cel puțin, să disente vinovăția trecutului recent, exclusiv în contextul adoptării unei legi a SRI, în legătură cu articolul din lege care prevede restricții privind angajarea în aparatul instituției respective a fostilor ofițeri de Securitate, informatorii și colaboratorii ai Securității, precum și a activiștilor de partid. Sigur, o astfel de disensiune trebuie să aibă loc. Însă dosarul de-comunizării, a cărui primă secțiune se numește „epurarea” aparatului de stat de către direct vinovați de abuzuri și crimi impotriva societății, în timpul comunismului, un dosar de actualitate dinamică în toate țările Europei Centrale și răsăritene, trebuie răsfoit și soluționat, cu deplină răspundere morală și politică în paralel extinsă, la nivelul întregii societăți, și nu parțial, în cazurile fostilor și actualilor angajați ai serviciilor secrete. E, cred, util să facem elteva prezăvări comparative, privind felul și metodele în care, principal și practic, se face procesul comunismului în foste țări comuniste, și în general, al vinovăției politice și juridice, în societățile post-totalitare, post-dictatoriale. Se stie că în prezent, parlamentele Cehoslovaciei, Ungariei și Poloniei au adoptat sau pregătesc legi de sancționare a fostilor comuniști, prin care fostii funcționari ai aparatelor de partid și de stat din țările respective, vor fi impiedicați să exerceze funcții în aparatul de stat și în parlamentele noulor state, nu doar în serviciile secrete. În Germania răsăriteană, un caz special, având în vedere încorporarea ei în interiorul consolidat din punct de vedere politic și economic al sistemului de stat al fostei Germanii occidentale, milii de funcționari de partid și stat și-au pierdut posturile. În Germania, odată cu începutul acestui an, fostele victime ale Securității comuniste au acces neîngrijit la propriile dosare STASI. Actualul ministru de interne al landului Saxonia, de exemplu, fost oponent al lui Honecker, persecuat și internat în clinici controlate de fostă STASI, după ce și-a cunoscut dosarul și l-a făcut publică vinovăția medicilor care aveau ordin să-și neutralizeze pacientul prin tratamente medicale distrugătoare; medicii respectivi fiind excluși, deocamdată, din funcții, și urmând să fie compară în fața instanței. În celelalte țări post-comuniste, se constată aceeași cerere socială de purificare, dacă o putem numi astfel. De justiție. În orice caz. Înăuntru, în fostă Uniune Sovietică, ea nu s-a transformat într-o lege, în timp ce România, scria The Economist în ultimul număr, „este încă o excepție, având în vedere că mulți din deținătorii funcților de putere din vechiul sistem continuă să-și mențină poziția”. Problema epurărilor și a pedepselor. În cazul fostilor funcționari ai puterii, vinovații în această calitate de comiterea unor infracțiuni, sau pentru că, subordonăți în sistemul de putere respectiv, le-au găsit, sau nu au protestat, în cunoștință de căzăuă impotriva comiterilor lor de către alții, este cunoscută și larg discutată, îndată după al doilea război mondial. Înfringerea Germaniei naziste și a Japoniei a dus la punerea în miscare a unor complexe și complicate procese de de-nazificare, sau re-educare a societăților respective, în paralel cu procesele propriu-zise de tragere la răspundere judiciară a celor vinovați. Simțem surprinsi să aflăm din discursul directorului SRI, Măgureanu, din Parlament, că „cel mai de seamă lucrători în fostul Gestapo au fost literalmente racolați de serviciile secrete americane

sau israeliene, după 1948” și că nu ar exista deci discontinuitate absolută în activitatea serviciilor secrete. Realitatea este că autoritățile de ocupație americane din Germania au folosit serviciile unor experți ai serviciilor naziste, dar nu al Gestapoului, polizia politică de reprimare a lui Hitler, ci ai serviciilor specializate ale armatei. Acești oameni — puțini în număr — au fost folosiți în condiții speciale ale unei noi Germanii, în curs de de-nazificare, și eu un sistem politic total înnoit, de unde au dispărut și structurile și natura fostelor servicii secrete naziste și, mai ales, pe fondul unei evoluții internaționale neașteptate, în care fostii aliați, America și Uniunea Sovietică, au devenit, după 1946 și 1947, principalii adverși în războiul rece. Aceste condiții nu sunt recipabile și nici măcar similare cu cele ale României prezentului. E ușoară poate să-i reamintim domnului Măgureanu că, în timp co-

năre. Majoritatea funcționarilor comuniști ai ultimilor ani, scrie The Economist, s-au făcut vinovați de abuzuri de putere, care au provocat suferințe, pierdere libertăți sau a locului de muncă pentru conținenții lor. Ei nu sunt egalli lui Stalin sau Hitler, însă. Înfringerea comunismului ridică numeroase probleme, dar și vinovații noi, diferite de cele care au urmat înfringerii nazismului și fascismului. A funcționat în toate aceste țări, eșea ce Aua Blandiana numea „frița profilactică”, o posibilă complicata structură a victimelor cu călăii, care face dificilă dacă nu aproape imposibilă acum depăriajarea categorică a celor foarte vinovați de către mai puțin vinovați, a informatorilor de colaboratori, a celor care au ordonat față de ei care au executat ordinele vinovate, a celor care au avut carnete de partid față de cel care au avut partidul. „A-i ierta pe vinovații fostului regim comunist, sănătatea morală și recompensă tot pe aceștia, provocând suferințe suplimentare victimelor” — scrie tot The Economist. Dar, și eltez în continuare — cum pot fi stabilite criteriile juste și metodele moral-juridice potrivite ale pedepsirii lor: „Cine pe cine pedepsesc? Ce instanță penală poate fi suficient de împărțită sau necompatibilă, în țările respective, pentru a da soluțiile cele mai meritabile?”. Într-ela Europa răsăriteană este confruntată cu acest dilemă. La sfîrșitul războiului civil din Statele Unite, Abraham Lincoln rezuma astfel obiectivele invignerilor: „Fără rea-voință împotriva nimănului, cu compasune și înțelegere pentru toți, pentru vindecarea rănilor țărilor”. Mai recent, țările foarte divizate, în perioade de tranziție post-totalitară, cum ar fi Spania sau Portugalia au aplicat mesajul lui Lincoln.

După 40 de ani de franchism, spanolii au optat pentru sistemul naționalizelor reformă pactându-, în care dreapta și stînga politică au căzut de acord asupra unui singur principiu: în primul rînd trebuie construită democrația, încheierea societății și conflictelor dintre vinovați și victime fiind de domeniul trecutului. Dar și Spania, spre deosebire de România, a porât la construcția democratică, de la baze instituționale noi și funcționale, inclusiv, sau mai ales monarhia constituțională. Niciodată în România, indiferent de condițiiile neobișnuite ale începerii construcției democratice prin relansarea vechiilor funcționari ai puterii comuniste, răzbunarea nu va trebui să preceadă clemență. Clemență însă, și chiar lertarea nu vor veni decât atunci cînd puterea politică actuală din țară va fi dată suficiente dovezi de bună-credință democratică, nu în vorbe ci în înștiință, practică și oameni noi în segmentele cheie ale angrenajului puterii. Discursul recent al domnului Virgil Măgureanu conține argumente în favoarea continuării inevitabile. Principiul e binevenit, pe cînd că deocamdată, dacă există generații spontane în teoria stîntifică, în practică, și în ceea biologică și în ceea socială, stările absolute încă năsau inventate. Aplicarea acestui principiu însă, în interiorul aparatului fostelor Securități — principala instituție represivă a comunismului — ca premisă a continuării activității a milii de persoane care au sprijinit și supraviețuit îndepărțării colive și normative a lucrătorilor unei instituții compromise deja în exercițiu unui nou statut — vezi cazul Berevoiești — este cel puțin abuzivă. Mai devreme sau mai tîrziu, voilele victimelor vor fi audite. În numele unui viitor mai echilibrat și mai „linistit” nu ajunge să denunță crima, trebuie să-o și pedepsești. Doar apoi clemența și împăcare pot deveni operele.

Surse: The Economist, 11-17 ianuarie 1992, Der Spiegel, 23 decembrie 1991, La Nouvelle Alternative, martie 1991, How to craft democracy — The Spanish case, California University Press, 1991.

elivă „lucrători”, cum ar spune domnia sa, ai fostelor servicii secrete ale armatei germane au fost integrați, sub strictă supraveghere profesională, în sectoare limitate ale activității de informație, având rolul esențial al dezintegrării rețelei de profunzime a nazismului, conform unui principiu pragmatic simplu, care te face să-i folosești la dezamorsarea bombei pe cel care au instalat-o, în sectoarele american, britanic și francez din apusul Germaniei: erau declanșate vaste operațiuni de epurare și pedepsire, în cadrul de-nazificării. Astfel în zona americană de ocupație au fost arestați în primii ani postbelici 95.250 de fosti nazisti, mai mari sau mai mici, în zona britanică, 64.500, iar în ceea franceză 18.933 de

intervenți însă într-o societate descompusă de nazism, în Germania, cu miliioane de victime și imense distrugerile materiale și într-o criză națională de identitate, de vinovăție și căință, care n-a început încă astăzi. Dar, aşa cum observă și autorul editorialului din The Economist, intitulat: „Ultă răzbunare”, nu trebuie confundate cazul nazistilor și fasciștilor vinovați de crimi impotriva umanității cu cel al fostilor funcționari comuniști. Crimele lui Stalin și ale acoliților lui sovietici sunt est-europeeni în anii '50 și '60 fac parte de seori din categoria crimerelor impotriva umanității. Sunt însă puțini supraviețuitori acestui grup. El există însă și în România, iar în cazul lor, tragerea la răspundere penală nu înseamnă răzbunare. Majoritatea funcționarilor comuniști ai ultimilor ani, scrie The Economist, s-au făcut vinovați de abuzuri de putere, care au provocat suferințe, pierdere libertăți sau a locului de muncă pentru conținenții lor. Ei nu sunt egalli lui Stalin sau Hitler, însă. Înfringerea comunismului ridică numeroase probleme, dar și vinovații noi, diferite de cele care au urmat înfringerii nazismului și fascismului. A funcționat în toate aceste țări, eșea ce Aua Blandiana numea „frița profilactică”, o posibilă complicata structură a victimelor cu călăii, care face dificilă dacă nu aproape imposibilă acum depăriajarea categorică a celor foarte vinovați de către mai puțin vinovați, a informatorilor de colaboratori, a celor care au ordonat față de ei care au executat ordinele vinovate, a celor care au avut carnete de partid față de cel care au avut partidul. „A-i ierta pe vinovații fostului regim comunist, sănătatea morală și recompensă tot pe aceștia, provocând suferințe suplimentare victimelor” — scrie tot The Economist. Dar, și eltez în continuare — cum pot fi stabilite criteriile juste și metodele moral-juridice potrivite ale pedepsirii lor: „Cine pe cine pedepsesc? Ce instanță penală poate fi suficient de împărțită sau necompatibilă, în țările respective, pentru a da soluțiile cele mai meritabile?”. Într-ela Europa răsăriteană este confruntată cu acest dilemă. La sfîrșitul războiului civil din Statele Unite, Abraham Lincoln rezuma astfel obiectivele invignerilor: „Fără rea-voință împotriva nimănului, cu compasune și înțelegere pentru toți, pentru vindecarea rănilor țărilor”. Mai recent, țările foarte divizate, în perioade de tranziție post-totalitară, cum ar fi Spania sau Portugalia au aplicat mesajul lui Lincoln.

La puțin timp după Revoluție, în primăvara lui 1990, deschideam în paginile revistei o anchetă asupra morții lui Gheorghe Ursu, arestat și ucis în inchisoare pentru opinile sale, consemnate într-un jurnal intim. E doar un caz, care conține însă toate datele asupra concepției și practicilor represive comuniste. Re-deschidem astăzi dezbaterea asupra acestui caz, pe care, cu mijloacele ce ne stau la indemnă, nu putem decât să-l menținem în actualitate, sperind că justiția românească va judeca pe cei vinovați.

DORU COSMA

DOSARUL GHEORGHE URSU NU POATE FI LĂSAT „ÎN NELUCRARE”!

Încă înainte de răsturnarea de la putere a regimului comunist opinia publică românească a fost zguduită atât pe diverse căi despre o nouă crimă abominabilă săvârșită de Securitate: uciderea, cu ocazia unei anchete bestiale, a lui Gheorghe Ursu, inginer proiectant de eșalon, înzestrat nu numai cu un remarcabil talent scriitoricesc, dar și cu un caracter inflexibil. Vina sa? Tinea, vreme de aproape 40 de ani, un jurnal intim în care a înregistrat, pe lîngă faptele vieții personale și general-culturale, evenimentele (citește: ororile) regimului comunist din acest răstimp. Anchetat inițial de organele de cercetare penala ale Securității în

cursul anului 1985, pentru infracțiunea de „propagandă împotriva orindurii sociale” (art. 168 alin. 2 c.pen., pe deasupă; 5 la 15 ani închisoare), învinuitorul a fost trimis final în fața organelor de cercetare ale miliei sub o învinuire diferită: operațiuni interzise cu valoare (art. 37 din Decretul nr. 210/1960). După revoluția din decembrie 1989, cazul Gh. Ursu a fost readus în fața opiniei publice, în primul rînd prin investigațiile pe cont părții ale revistei „22”, ale căror rezultate (partiale) au fost consemnate în două numere ale acestei reviste. S-a cerut atunci cu insistență tragerea la răspundere penală a anchetatorilor vinovați de moartea în-

învinuitorul. Era vorba, desigur, în primul rînd, de a se face dreptate, măcar postum, unei dintre nenumăratele victime ale comunismului. Se încerca însă în același timp să se declanșeze, pe temeiul unui caz concret, relativ recent, un prim act al atât de necesarului proces al comunismului. Pentru că „radiografarea” cazului Ursu ar fi permis să se scoată în evidență mecanismul folosit de defuncțul regim pentru a zdobi — în sensul cel mai propriu al cuvintului — pe orice opozant al său, fie el și un inofensiv cronicar al ororilor comuniste. Într-adevăr, această cauză penală pune în lumină toate „rotilele” sus-amintitului mecanism: denunțarea

„infractorului” de către două vajnice (vai!, colege de serviciu), intrate prin fură în posesia „corpușului delict” (manuscritul jurnalului intim învinuitorului); sesizarea Securității de către „vigilenta” conducere a instituției la care funcționa „infractorul”; intrarea imediată în acțiune a organelor de cercetare ale Securității și desfășurarea timp de luni în sir a unei anchete, a cărei durată medie zilnică era de 3-4 ore; folosirea întregului arsenal de constringeri fizice și morale pentru a-i smulge învinuitorului recunoașterea fără rezerve a faptelor imputate — în fond un simplu delict de opinie, consemnat într-un jurnal intim; transformarea disidentului politic Gh. Ursu, „vinovat” de „propagandă împotriva orindurii sociale” într-un „banal” trădator de valută, „deșm” nu de instanțele militare competente să judece infracțiunile „contra securității statului”, ci doar de instanțele civile, dar, se înțelege, cu toată aspirația „adevărării” vinovații; colaborarea organelor de cercetare ale miliei cu organele de Securitate, unite prin metode represive comune și prin scopuri comune; anihilarea, chiar și fizică, a învinuitorului recalcitrant; derobarea organelor de cercetare (citește: a tortionarilor) de la răspunderea lor penală pentru excesele din timpul anchetei, excese care au condus în final la moartea violentă a ing. Gh. Ursu; complicitatea organelor medicolegale la acoperirea acestelui crime prin redactarea unor acte de constatare medicală false în care se menționa (cîtăm din rezoluția Procururării Municipiului București): „moartea... a fost neviolentă și s-a datorat stării toxicose, consecutive unei peritonite purulente”. În rezoluția (cîtătă) de „neînceperea urmăririi penale” se adaugă semnificativ: „Nu se comunică” (rezoluția — n.n.), firește pentru a se putea ascunde mai bine adevarul ori a se zădărni evenualele proteste ale familiei învinuitorului decedat. Din arsenalul mijloacelor folosite contra victimelor n-a lipsit nici umilierea ei, prin smulgerarea unui „an-

PAUL GOMA

GHEORGHE URSU

Repetăm: Gheorghe Ursu a fost inginer și a lucrat la un institut de proiectări. În timpul liber scria versuri — de altfel, a și publicat la editura Litera unul dintre volume fiind prefațat de Nina Cassian. Înginerul Ursu, om cultivat, freeventă — și era frecventat — de o seamă de artiști, scriitori, mai ales. Nemultumirile și revoltelor sale nu le făcea cunoșute în piață publică ci le consemna, fie în memorii trimise unor înalte organisme — ca ONU, UNESCO, Crucea Roșie (precum și unor mari personalități politice din Occident), fie le asternea într-un Jurnal (dacă adăugăm: intim, nu comitem, de astă dată, un pleonasm).

Asadar, Gheorghe Ursu tinea un jurnal-intim — de la vîrstă de 18 ani — ceea ce însemneză că „acoperise” ultimii 40 ani; în cîteva zeci de caiete — se spune că ar fi totalizat cîteva milii (dacă nu cumva zeci de milii) de pagini.

De la acest Jurnal au început neenzurile. Gheorghe Ursu își păstra ultimul caiet la serviciu, într-un sertar. Colegiul de slujbă nu stăiu ce anume face colegul lor, inginer, și nu cunoșteau existența acestui jurnal. Însă, într-o zi de la începutul acestui an, 1985, Ursu a constatat că i-a dispărut Jurnalul din sertar.

Din nefericire — penitru el însuși, dar nu numai (după cum se va vedea, mai departe) — inginerul nu a avut reacția normală a unui delincvent de opinie (doar pușă pe hîrtie): oricare alt autor de „serieri interzise”, constând în dispariția uneia (în acest caz, caietul intim), ar fi fost alarmat și ar fi ascuns (ori distrus, vali) celelalte (scrieri, caiete). Or, Gheorghe Ursu, desigur, a avut un „răgaz” de două-trei zile între momentul în care constatașe dispariția ultimului caiet și momentul în care a fost percheziționat acasă (cu care prilej Securitatea l-a confiscat Jurnalul în totalitate — repetăm: cîteva zeci de caiete, acoperind aproape 40 ani), nu a avut acel reflex normal, de apărare.

Fîrște că Securitatea a comis abuz după abuz: mai întîi, furind, prin turnatorul-de-serviciu de la acel Institut de proiectări un jurnal-intim (folosim

lărgîș pleonasmul, ca, de astă dată, să accentuăm faptul că autorul nu-l arătase nimănui; deci nu-i „difuzase”, deci nu comisea crima de... agitație publică); apoi confiscind celelalte caiete — de asemenei „ne-difuzate”. Dar Securitatea este ceea ce este — și a fost — iar în materie de „jurnale”, nu numai că, într-un trecut nu foarte îndepărtat, a arestat și condamnat autori reali de jurnale reale, și autori... presupuși de jurnale... bănuite a fi fost scrise — și ce conta că nu existau „probe materiale”. Securitatea nu se incurcă în fleacuri de „justiție burgheră”.

Din primele zile ale anului 1984, Gheorghe Ursu a fost „convocat” la Securitate — evident, după slujbă — cu regularitate, uneori zi de zi. Ca să explice, pe larg — și în scris — „ce anume a vrut să spună atunci cînd a scris, în Jurnal...” cutare lucru. Dar mai ales, să declare, în scris și amă-

nuntit ce anume a mai spus X. — care, în Jurnal, era citat doar cu o frază: ce ar fi putut spune Y, care, în Jurnal, nu era citat. Însă asistase la zilele lui X.; ce stie — în amănunt — autorul Jurnalului despre Z — care, desigur, nu apare sub nici o formă în Jurnal, este în bune relații și cu X. și cu Y...

Avenit toate motivele să presupunem că Gheorghe Ursu a mai scris cîteva bune sute de pagini de... comentarii, subsoluri, adnotări ale propriului Jurnal. Pînă în 31 august (1985) cînd, neîndoilenic, din pricina aniversării Actului Final de la Helsinki, Securitatea s-a prefăcut și, respectuoasă, înță de drepturile omului. Drept care l-a anunțat pe Gheorghe Ursu că „problema” să se rezolve, că nimeni nu-l va mai persecuta — și l-a pus să dea o declarație prin care să ateste că, nu fusese constrins, nici să răspundă „convocărilor”, nici să răspundă... întrebărilor; să mai declare, în scris, că „tovărășii lucrători

din Securitate” s-au comportat cu el cum nu se poate mai civilizaț. În privința Jurnalului... acesta rămine „deocamdată” în păstrarea organelor.

Dar, cum a trecut „aniversarea” (Conferinței de la Helsinki), cum Securitatea și-a reluat „activitatea”; în ziua de 21 septembrie l-a arestat — de la Institutul de proiectări. Primul semn pe care l-a primit familia: în 26 octombrie Securitatea a anunțat-o că, într-adevăr, Gheorghe Ursu este „în stare de arest” — dar să nu-si facă griji, va fi liberat într-o lună-două...; în 14 noiembrie alt mesaj: „retinerea lui Gheorghe Ursu” va mai dura, fiindcă un proces, urmat de o condamnare, s-a dovedit... necesar. Însă evenimentele se precipită: în 18 noiembrie Securitatea o anunță pe D-na Ursu că soțul ei este... grav bolnav; în 19 noiembrie D-na Ursu este convocată la Morsă — ca să „recunoască” corpul soțului său.

Să lăsăm morții să hodiească. În sfîrșit, în pace, să lăsăm familiile să și-l plingă.

Si, totuși... Toamna pentru că este vorba de moarte, ne luăm permisiune să afirmăm — chiar dacă nu detinem alte informații în afara celor deja numite — că aceasta, moartea adică, ar fi putut să fie evitată, dacă...

Dacă, mai întîi, autorul Jurnalului, sălind bine și sălind de 40 ani, ce prăpăd poate provoca un Jurnal-căzut-in-mina-Securității (și nu atîn penitru autor — care poate pretinde că își asumă propriele fapte — dar mai ales pentru alii, cei consemnați în jurnal), după ce a constată dispariția ultimului (cronologic) caiet, ar fi făcut să dispare celelalte...;

Dacă — din același elementar, fără reflex de apărare — din primul moment de după liberarea de la prima convocare, „coacovatul” ar fi, pe de o parte, anunțat pe acel altări — prieten, cunoscut — consemnat în Jurnal, pe de altă, dacă ar fi anunțat, în Occident (și ar fi avut cui îl că are „necazuri” cu Securitatea. Or, Gheorghe Ursu nu numai că nu a deschis gura (ca să spună că îl doare), dar a cerut familiile sale ca nu cumva să spună ceva-cumva-cuiva. Or, se stie — și ar fi trebuit să stie el însuși, „cronicanul” acestor din urmă 40 de ani: nu există complice mai fideli, mai efice al căruiui (adică al Securității) decît ticearea victimelor.

Dacă familia ar fi anunțat arestarea lui Gheorghe Ursu imediat după ce ea cîstea a avut loc. Or, abia după o lună, a făcut să parvina cîstea stire în

gajament" prin care Gh. Ursu, după ce facea mea culpa declară: „mulțumesc organelor de stat pentru elementă C3 de care au dat dovadă în cazul meu" (s.n.). După mai puțin de patru luni, Gh. Ursu murea în spital din Jilava, la cîteva ore după ce fusese adus din înșinrul arest al I.G.M. (Inspectoratul General al Bătăliei) din Calea Rahovel „Instituție" contiguă cu arealul Securității unde fusese anchetat pînă atunci invinuitul.

Ce au stabilit după revoluție organanele de anchetă ale procuraturii militare? Că, în realitate, „moartea numitului Gh. Ursu a fost violentă și s-a datorat peritonitei generalizate prin perforația post-traumatică de ansă ileală". Se mai precizează că „din coroborarea leziunilor traumatici consemnate în foaia de observație clinică, cu constatări facute intra-operator și la autopsie, precum și cu declarațiile martorilor audiați în cauză, rezultă că leziunile externe și interne s-au putut produce prin lovitură repetată cu corpuri dure în regiunea abdominală cu circa 3-4 zile anterior datei de 17.XI.1985 (data decesului invinuitului — n.n.). Între leziunile suferite și moarte există legătură de causalitate" (s.n.). Rezumind, se poate afirma cu certitudine că Gh. Ursu a fost bătut cu ferociitate în anchetă „cu spînțul". În stomac, pînă la ruperea intestinelor, conform declarației unui martor, iar apoi a fost abandonat, fără îngrijiri medicale, în celulă, pînă la decedarea unei peritonite generalizate, făcă de care operația făcută — intervenționat? — tardiv a devenit inoperantă. În finalul referatului său, datat 31 martie 1990, lt.col.Dan Voinea din cadrul SRI (pe atunci) conchide: „Avind în vedere calitatea persoanelor care se fac vinovate de moartea invinuitului Gh.Ursu, respectiv ofițerul anchetator, șeful arestului și șeful direcției cercetări penale din IGM în 1985, propun sesizarea Direcției Procururilor Militare pentru definitivarea cercetărilor în cauză".

Nu dispunem de datele necesare pen-

tru a ști că anume a întreprins procuratura militară competență după 31 martie 1990—pentru identificarea și trimiterea în judecătă a vinovatului (sau vinovatilor) de moartea ing. Gh. Ursu. Stîm însă că timp de aproape doi ani (!!) dosarul a rămas „practic „în nelucrare". Pentru cîlciotii neavizați precizăm că prin această sintagmă se înțelege stagnarea, adesea din pură nepăsare, a celor responsabili de mersul normal al justiției, a unei proceduri în curs de desfășurare, procedură care, potrivit legii, trebuie să se încheie cu un act judicial inechivoc. Lăsarea „în nelucrare" indeosebi a unui dosar penal este și mai gravă de vreme ce un altare dosar are ca obiect săvîrșirea (presumată) a unei infracțiuni, aşadar, a unei fapte socialmente periculoase. Nu mai vorbim de faptul că pasivitatea organului de anchetă atinge cota maximă a vinovăției cînd în cauză este vorba de un omor. Se pare că în cauză Gh. Ursu ancheta a ajuns într-un impas, din care cel în drept să finalizeze dosarul nu s-au străduit să însă. Impasul privește pe de o parte identitatea infractorului, iar pe de altă parte calificarea juridică a faptelor imputabile acestuia: omor (art. 174 c.pen.) ori loviri cauzatoare de moarte (art. 183 c.pen.)? Din dosarul ce nă s-a pus la dispoziție, eu solicitându-mă, trebuie să-o recunoaștem, în respectul adeverului și cu intenția, răspicat declarată, de a se face lumină deplină în cauză, de cără d-l general-major Dan Ioan, procurorul-sufi adjunct al Direcției Procururilor Militare, se pot desprinde totuși de pe acum unele concluzii, apte să ducă la identificarea vinovăților și la corecta încadrare în drept a faptelor incriminatorii. Este cert că actele de violență împotriva lui Gh. Ursu se situează, potrivit actelor medicale, în jurul datei de 13-14 noiembrie 1985 (cu 3-4 zile înainte de deces). Ele nu puteau fi săvîrșite decit de anchetator sau (dar cu totul improbabil) de pașnic, însotitorii la anchetă ai invinuitului ori de codejnitii săi din celulă.

Spunem „cu totul improbabil" despre acestia din urmă pentru că, în afară de anchetatori, care în precedent îl mai pedepsiseră pe Gh.Ursu cu izolare celulară pentru „sfidarea cadrelor de conducere ale Directiei" (cîtîm din raportul de pedepsire intocmit de plut. major Alexu), ceilalți (rezumiți) bătușii nu aveau motive speciale să-l maltrateze atât de grav pe invinuit.

Există mărturii în sensul că la anchetele de la IGM participau uneori și anchetatorii de la Securitate, probabil în scop de ajutor frățesc. În plus, despre apucăturile „profesionale" ale maiorului de Securitate Pîrvulescu Marin (principalul anchetator al lui Gh. Ursu) disponem în prezent de date concluante, semnificative, furnizate de comportarea sa față de tinerii revoluționari maltratați de el în noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989; el s-a făcut remarcat printre brutalitatea ișteată din comun, ceea ce i-a atrăs o condamnare penală definitivă.

Referitor la vinovăția anchetatorilor de Securitate sau de la IGM sunt con-

cludenție de asemenea depozitările marilor care l-au văzut pe Gh.Ursu cu urme de violență după ieșirea din anchetă și cărora acesta îl s-a confesat asupra împrejurărilor în care a fost maltratat. Toate aceste mărturii converg în sensul că uigăsul trebuie căutat printre anchetatorii lui Gh. Ursu, infuriați de faptul că invinuitul sfida — cu inteligență, cultură și neinduplăcere să — brutele care îl „chestionau", ori pe mai mari lor. Sunt tot altă motivare pentru că dosarul acestui martir al opresiunii comunisto-securiste care a fost Gh. Ursu să nu rămână mai departe „în nelucrare", dîndu-se în schimb precădere unor dosare mult mai recente (ca, de pildă, cei privitor la cea de a patra minerindă, din septembrie 1991, cerețat, pare-se, în prezent de către același lt. col. Dan Voinea). Este vorba, la urma urmelor, de un „test" de profesionalism și de eficiență pentru procurură, ca instituție și, nu mai puțin, de o probă de credibilitate în ceea ce privește ralierea să necondiționată la ideurile revoluției din decembrie 1989.

DOSARELE RUȘINII

ANDREI URSU

1. În iunie 1985 am fost chemat la un interrogatoriu la sediul Securității din Calea Rahovel, în legătură cu ancheta asupra tatălui meu, Gh. Ursu, care la această dată se afla în stare de libertate. Erau prezenti majorul PÎRVULESCU MARIN și un securist mai tânăr. Marea majoritate a întrebărilor respunse uneori cu ton de amenințare se refereau la fragmente din jurnalele intime ale tatălui meu, ridicând la perchezițiile din ianuarie 1985 și anume:

a) vizitele tatălui meu în Occident, în concedii, persoanele pe care le-a contactat, dacă a organizat cu aceasta o grupare clandestină de subminare a autorităților române: contactele cu „Europa Liberă", cu Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, Paul Barbâneagră, Paul Goma, Camil Baciu și modul cum a obținut și introdus în tără revista Ethos. Subiectul cel mai freevențiacat era modul cum a transmis la radio „Europa Liberă" manuscrisele despre „Ceausescu și reconstrucția după cutremurul din 1977" și despre „Evenimente la Uniunea Scriitorilor". Tatăl meu lăuașă ca să de proiect de consolidare la mai multe blocuri, afectate de cutremur în București (Patria, Gioconda). Astfel a putut constata direct modul irresponsabil, criminal, în care Ceausescu a ordonat sistarea unor consolidări ale structurilor de rezistență și circulație, tencuirea suprafetelor numai pentru „a nu mai vedea sănătatea peste tot" și a putea declara (pe plan intern și extern) că „urmările cutremurului au fost lichidate într-un timp record". În realitate, aceste blocuri prezintă probabilitate ridicată de gravă afectare, chiar prăbușire la cutremure viitoare. Tatăl meu refuzase să urmeze aceste massive reduceri de livrări (la „Patria", din cca 200 de elemente de rezistență de refăcut s-au aprobat doar 60) și neavind audiență în Institut și la foruri superioare este cazul să înfor-

meze opinia publică prin „Europa Liberă".

b) un alt subiect abordat de anchetator era „planul" tatălui meu, dezbutat și cu mine, d: a face rost de o pușcă cu lunetă și... Evident fusese o dorință sterilă și refuzată, pe care nici unul din noi n-am avansat-o, nici măcar pînă la rangul de intenție.

c) celălăut „plan" de a produce și distribui afișe anti-creaușiste, nu mult mai incununat cu succes.

d) cine sunt prietenii tatălui meu, dacă stiu că ar vrea să organizeze o lovitură de stat sau o luptă clandestină, sau sunt distributori de publicații tipărite ilegal, antistatale și mai ales împotriva „unor persoane cu funcții înalte de partid și de stat".

2. Pe data de 21 septembrie 1985 am fost anunțat prin telefon de către locotenentul FLORESCU că tatăl meu fusese arestat și să mă prezint în zece minute la sediul Militiei din Calea Rahovel să-i aduc cîteva lucruri de uz personal. Am ajuns în 15 minute acolo, dar locotenentul Floreșcu nu mai era. Ofițerul de serviciu nu mi-a dat nici o informație despre motivul arestării și starea tatălui meu și nici nu a acceptat pachetul. Cîteva replici de ale locotenentului Floreșcu: „Lasă, bă, că se incălzește munclind". „Lasă, că rîstește Scîntea, nu-i trebuie altceală". „Tâlcă-tu și încadră la detinere ilegală de valută, care înseamnă de la 6 luni la 5 ani". Mama mea, Sorana Ursu, după o audiță la maiorul anchetator de milice din Calea Rahovel, POPESCU FLOREA nu a reușit să afle nimic despre tatăl meu, fiind mai mult ca supusă unul tir de întrebări.

3. Pe data de 20 octombrie 1985 am fost chemat la sediul Securității din Calea Rahovel de către maiorul PÎRVULESCU MARIN pentru a mi se înapoia materialele scrise de tatăl meu și ridică la percheziția din ianuarie 1985 (manuscris de poezii, proza, evidențe sportive, calepte de cinefil și spectacole, corespondență cu familia și prietenii — dintre care doar două-trei caiete-jurnal). Am dat o declarație că le accept și că iau cunoștință că din acestea un număr de fol au fost rupte, avind un „con-

MĂRTURII

nut necorespunzător la adresa unor persoane din conducerea de partid și de stat". Mi s-au citit astfel de fragmente extrase din jurnale. Pe bijou există o declaratie semnată de tatăl meu pe 21 octombrie 1985 prin care lăua acel că i s-au restituit familiile inscrișurile ridicate la percheziții.

4. În ziua de 14 sau 15 noiembrie 1985, anchetatorul POPESCU FLOREA i-a cerut mamăi mele (telefonic) depunerea sumei de 25 000 lei în contul dosarului tatălui meu, pentru pagube produse statului prin detinere ilegală de valută, lucru pe care mama mea l-a făcut, chitanța C.E.C. fiind depusă în aceeași după-amiază la Popescu Florea.

5. În după-amiază zilei de 19 noiembrie 1985, un seectorist de la cîrca de miliești m-a anunțat acasă că: „Ursu Gheorghe a decedat și este depon la morga din Pantelimon".

6. Pe 20 noiembrie 1985, însoțit de mama mea, m-am deplasat la spitalul pînătenier Jilava unde un colonel Dumitrescu, întrebat despre împrejurările decesului tatălui meu nu ne-a relatat nimic, iar întrebat dacă există un medie care l-a văzut, ne-a replicat, „nu există nici un medie aci". Un infirmier ne-a înmînat cîteva efecte apartinind tatălui meu în detinere: pantofi fără șireturi, o cămașă și fără cravată și care prezenta, ca și 2 pulovere, o altă cămașă și pijama, pete închegate de lichid negru. Mi s-a explicat: „Păl îl aduce aci în ultimul hal, ce să le mai fac.., special îi ţine acolo, după aia, și le mai dă și tală în pilule.., pînă e prea tir...".

7. Avocatul Pora, pe care tatăl meu îl consultase în perioada anchetărilor săi și pe care apoi noi l-am angajat ea să-l apere, ne-a spus că nu l-a văzut pe tatăl meu decît cu cîteva zile înaintea morții. Iată una dintre declaratiile sale verbale:

— „L-am văzut pe Gheorghe Ursu cu 2-3 zile înainte de a muri, părea sănătos, dar abătut, deprimat. După cîteva zile am aflat că a decedat la Jilava".

(Fragment din textul citit la postul de radio Deutsche Welle și care va fi publicat integral într-un volum în curs de apariție la Editura „Litera")

AURELIAN CRĂIȚU

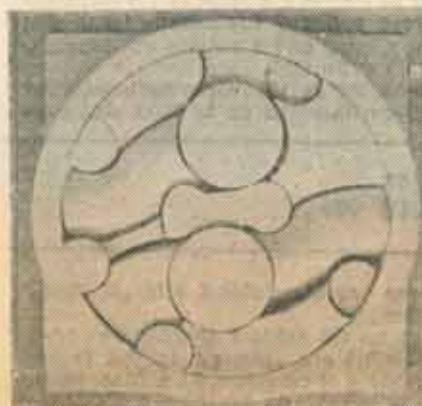
ALEGĂTORUL ȘI PIATA POLITICĂ

In toate statele civilizate, alături de piețele tradiționale (piata bunurilor și a serviciilor, piata muncii și a capitalului etc.), există și o piată politică bine conturată, care are legile, secretele și actorii săi proprii. Activitatea oamenilor și a liderilor politici, a partidelor, a grupurilor de presiune și — nu în ultimul rind — a statutului se desfășoară în spațiul acestei piețe, a cărei logică internă o putem aproxima cu destul succes dacă ne raportăm la comportamentul clasic al agenților economici (în principal, consumatoril și producătorii individuali). Aceasta presupune că la baza comportamentelor, decizilor și inițiatiivelor actorilor politici se află aceeași lege a maximizării utilității, satisfacției sau bunăstării individuale, în prezența unor constringeri multiple (diferite, fiște, de cele proprii agenților economici), fapt care conferă în general o raționalitate limitată — dar nu mai puțin reală — acțiunilor actorilor politici.

Piata politică este însă, înainte de toate, locul în care se fac promisiuni politice. În schimbul obținerii sufragiilor alegătorilor, sau, mai exact, spațiul în care se negociază voturi în schimbul promisiunilor făcute de potențiali sau actuali actori politici. Prin urmare, ea este un loc unde se întâlnesc, ca pe origine piață clasică, o anumită cerere și o anumită ofertă, întâlnire mediată de regulile constitutionale și de instituțiile politice în vigoare la un moment dat. Cererea vine din partea consumatorilor de bunuri publice, vizitorii alegători, care au în general preferințe bine conturate în privința unei stări economice, sociale și politice dezirabile a societății intr-un viitor apropiat, precum și motivații individuale diferite în formularea acestor preferințe (legate de o anumită ideologie, de un anumit nivel de cultură, de interese personale etc.). Oferta pe piata politică este exprimată de către actuali sau potențiali oameni politici, vizitori „producători” de bunuri publice, având la rindul lor resurse, preferințe și motivații individuale precise pe care încearcă să le propună și să le impună corpului electoral de al cărui vot au nevoie pentru a accede la putere. „Produsele” pieței politice sunt în principal legile, reglementările, cheltuielile publice și măsurile cu caracter redistributiv (transferuri sociale, subvenții etc.) inițiate de guvern sau de alte grupuri politice, votate de Parlament și aplicate de administrația publică. Aceste „produse” sunt consumate însă de toți agentii pieței politice, care se poate diviza în trei mari segmente: publicul larg al simplilor alegători (subdivizat la rindul său în diferite grupuri de interes și asociații corporative), oamenii politici și partidele politice și, în sfîrșit, statul și administrația sa.

In lumina celor de mai sus, oamenii și liderii politici, precum și conducătorii diferitelor grupuri de presiune și de interes pot fi assimilați unor întreprinzători sau manageri, care au un

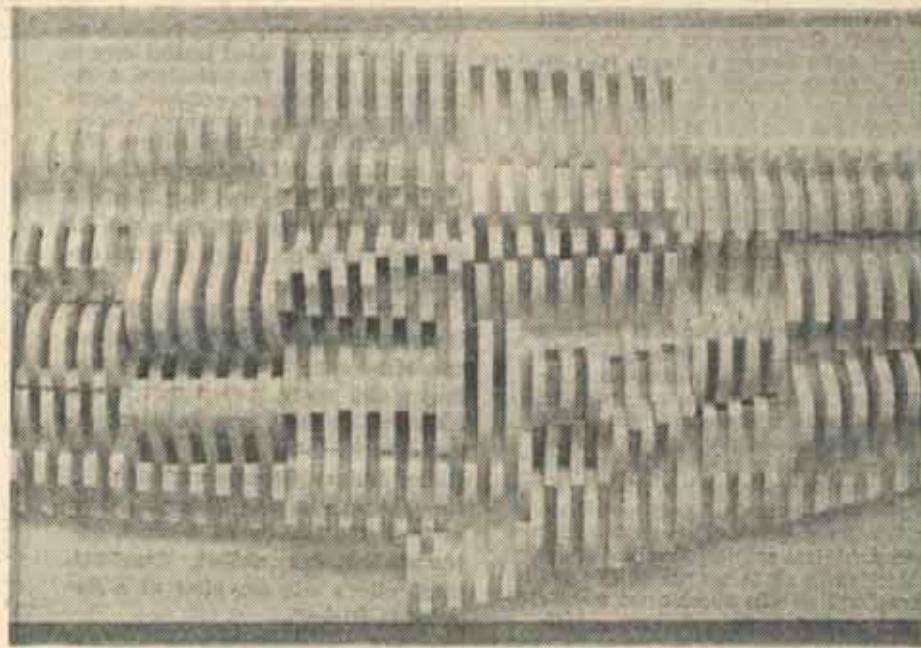
set bine definit de preferințe, obiective și resurse și care trebuie să țină cont în același timp de cîteva constringeri majore. Principalul lor obiectiv e aproape întotdeauna acela de a-și maximiza șansele de a fi (re)aleși pentru a putea beneficia de oportunități aduse de fotoliile guvernamentale sau parlamentare. Principala constringere pe care o întâlnesc e aceea de a evita riscurile de a fi respinși de electorat, motiv pentru care ei vor căuta să satisfacă într-o proporție rezonabilă opțiunile celor pe care-i reprezintă sau, cel puțin, să le dea impresia că acționează în spiritul preferințelor lor reale. Într-un comportamentul oamenilor politici rezultă prin urmare din încercarea lor de a îmbina aceste obiective și constringeri, problema esențială fiind aceea de a ajunge la o dozare optimă a acțiunilor și promisiunilor lor, care să le maximizeze bunăstarea individuală și să le reducă la minimum riscul de a nu fi (re)aleși. Ceea ce reprezintă profitul și maximizarea lui pentru întreprinzătorul aflat pe piata bunurilor și a serviciilor constituie puterea și maximizarea numărului de voturi pe piata politică. În cele din urmă, din această competiție mai mult sau mai puțin loială își învingătorii și sint „selectați” acel actor politic care au știut să se îngri-

jească cel mai bine de interesele lor electorale. Cu toate acestea, nu există nici un motiv pentru a presupune că rezultatele acestor concurențe, precum și cele ale pieței politice în general, sunt mai corecte sau mai echitabile decât rezultatele concurenței imperfekte de pe piata bunurilor sau a capitalului.

De aceea, nu există — și nici nu va putea exista vreodată — o concurență pură și perfectă în arena politică. Între alegători și aleși, între partide politice și stat, se interpun organizații și asociații politice sau apolitice dintre cele mai diverse, ceea ce duce adesea la apariția unor adeverărate situații de monopol pe piata politică, surse de privilegii ilicite pentru anumite partide. Informația, care e întotdeauna o sursă de putere, nu este diseminată uniform. În societate există agenți care, prin poziția pe care o dețin (de exemplu, funcționarii administrației de stat, membrii

partidului majoritar), posedă o cantitate de informații superioară celei de care dispun ceilalți actori politici. În plus, orice acțiune politică implică un anumit cost de oportunitate, mobilizând resurse (finanțare, de timp și energie) care nu mai sunt disponibile pentru alte activități. La urma urmei, cantitatea de resurse pe care un actor politic este dispus să o investească în arena politică depinde în mod esențial de beneficiile pe care contează să le obțină astfel într-un viitor nu foarte îndepărtat, ceea ce explică în bună parte ardoarea cu care își apără șansele. De aceea, pe piata politică există întotdeauna, pe de-o parte, grupuri în general reduse ca număr, bine organizate și puternic motivate și interesate în adoptarea unor legi și reglementări care le vor aduce ulterior privilegii oculte și beneficii considerabile (cel mai adesea în dauna majorității populației, care va finanța aceste privilegi) și, pe de altă parte, marea masă a corpului electoral, în general slab organizată, inertă și puțin motivată în blocarea proiectelor de legi care se vor înțoarce în cele din urmă chiar împotriva sa. Aceasta se explică în bună parte din existența unui efect de miopia care face ca aproape întotdeauna costurile reale ale adoptării unei anumite legi sau reglementări să nu fie direct și usor vizibile marilor maselor a populației, indusă astfel în eroare. Simplul fapt că aceste costuri reale sunt difuze și, în general, greu de percepție la adeveratul lor valoare este suficient adesea pentru a da cîștig în cele din urmă acelor mici grupuri de presiune și de interes. În general, excelentele organizații și bine motivate, în favoarea cărora au fost adoptate în realitate respective reglementări. Nu e greu de găsit o ilustrare tristă, dar nu mai puțin elocventă, a existenței și a consecințelor acestui nefast efect de miopia în scurta istorie a societății noastre post-revolutionare, și, mai ales, în cea a Parlamentului ales în Duminica Orbului. O mulțime de legi și de reglementări nedemocratice au fost în final votate de „reprezentanții” națiunii (ultima fiind legea de funcționare a S.R.I.-ului) care nu corespundădăvărătoarelor preferințelor electoratului și nu satisfac exigențele unei minime democrații parlamentare. Ele nu sunt, în fapt, decât rodui noastre la luptă inegală dintre interesele unui grup relativ restrâns de oameni (bine motivati și organizati) și apărată, ignoranță, neputință sau dezinteresarea marii maselor, care va trebui să plătească în viitor pentru privilegiile mult prea mari acordate acestora în chipul cel mai „democratic” cu puțină. Înălță o dată, este vorba și aici de confirmarea legii concentrării beneficiilor și a ocultării costurilor, expresie a dezechilibrului fundamental existent pe piata politică. În general, între cel care delină o situație de monopol și marea parte manipulabilă a corpului electoral,

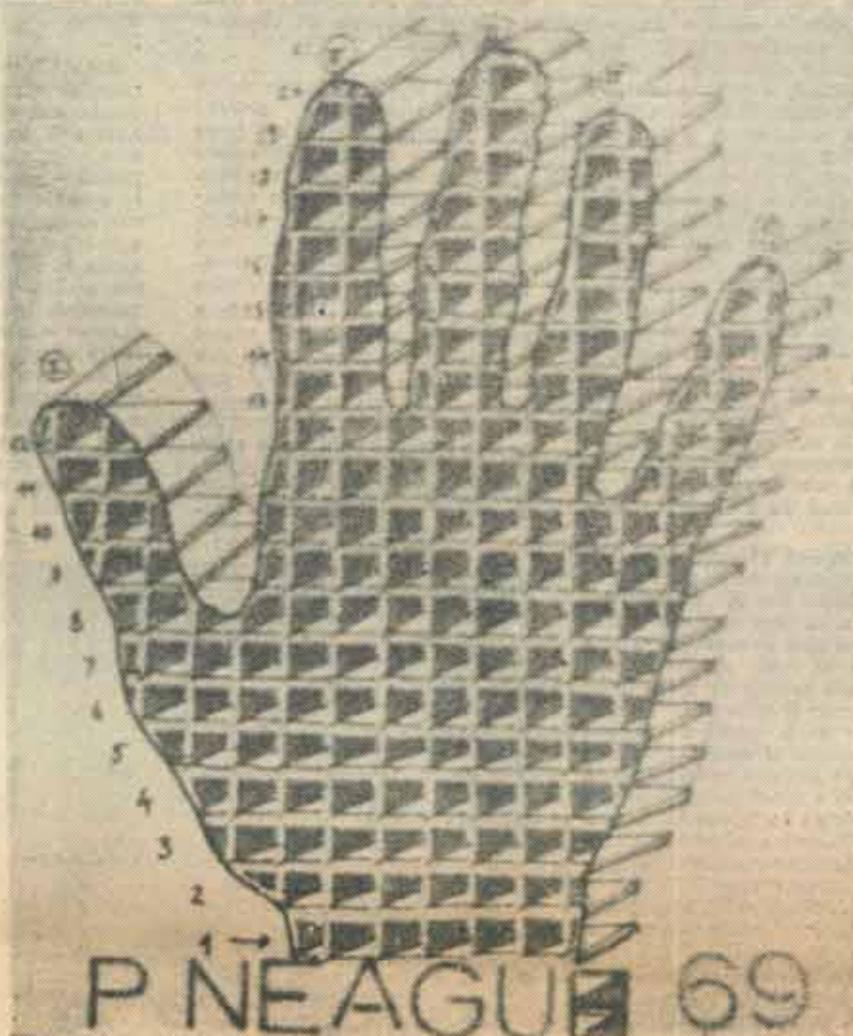

E foarte greu să privești critic asupra propriei tale evoluții-deveniri. La fel se întâmplă și cu trecutul societății — națiunii (naționalității) în mijlocul căreia te-ai născut. Ti se pare de neconceput să critici mediul, familia, școala, istoria care te-ai format. Ti se pare inadmisibil ca un altul, o alteritate, să demitezese trecutul tău, al nației tale. Lui Freud nu i-a fost deloc ușor să scrie un studiu despre Moise în care aducea argumente cu privire la originea lui egipteană! Desigur, era o căutare, o ipoteză de lucru, dar necesitatea afără adevărului l-a făcut să-și despăgubesc orgollul aparienței elnice sau religioase, socotind că e mai important să stie cine e Moise, decât să se așeze în adăpostul comod al cunoștințelor transmise din generație în generație de învățății populului evreu.

Indiferent la care trecut ne referim, el trebuie analizat și interpretat cu luciditate. E nevoie de un apel constant și măsură la memoria, fie ea colectivă, fie individuală. Dar, nu numai astăzi. Fără a aseza în prim plan spiritul critic, riscăm să nu fim nicicind noi insine, căci problema numărul unu e cum să delimităm că de cit adevărul de minciună. Pentru că revine în actualitate (ca de altă ori în momentele de criză ale constituitei) tema „apărul împășitor”, am să încerc să rememorez cîteva fragmente legate de statutul evreului în perioada totalitarismului comunist. În România, după aşa-numita „revoluție socialistă” evreii au fost societăți „dusemeni ai proletariatuui”, o categorie socială „vinăduă burgheriei”; sioniștii — lupătorii pentru reînființarea statului Israel — erau numiți „trădători”, sabotând proiectele privind „viitorul luminos al omenirii”. Menținerea „evreilor” în documentele regimului comunist echivala cu aceea de „spioni”. Procedeul e sfidator același fascist. „Numerus clausus” e reintrodus pe usa din spate, practicat fără nici o explicație. El indică dorința noastră dictatorială de marginalizare sau minșinalizare (alteori exclude) prezența în viața politică sau culturală a țării a oricărui grup etnic minoritar.

La sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, majoritatea evreilor (supraviețuitori ai pogromurilor, deportărilor, detasamentelor de muncă) nu făceau parte din partidul comunist. Meseriașii — croitori, timișari, tipografi, tesatori, bolanghi, fierari, constructori, aurari, argintari —, adeseori, tot ei, proprietarii de magazine și comercianții ai proprietăților lor mărfuri erau preocupati de politica economică și nicidcum de aderarea la o comunitate ideologizantă ale cărei utopii nu aveau nimic în comun nici cu activitatea lor și nici cu tradiția biblică și talmudică. Burgheria financiară, la fel și industrială, renomată în Bucureștiul de altădată, în marile orașe din Transilvania și Banat (ale căror avuții au fost, alături de ale românilor, grecilor, armeniștilor, un mijloc dintre cele mai eficiente pentru organizarea și funcționarea economiei naționale) erau de orientare liberală. Nici nu se putea sătul. Comercianții și antreprenorii au contribuit din plin la stabilirea unui sistem de legături cu țările vest-europene, unde fantoma comunismului (titlul controdată, apoi strivită de realitatea ideologiei neagră a secolului) nu avea pondere în viața politică. Intelectuali — medici, farmaciști, avocați, scriitori, profesori, artiști, arhitecti, ingineri — au jucat un rol foarte important în istoria culturii și civilizației românești. De fapt, acesta este un capitol amplu, pînă acum ignorat de istorici și care odată bine studiat și făcut cunoscu; (prin cărți și articole subordonate doar metodologiei științifice, elaborate deci, de servitul) va putea schimba optica asupra a ceea ce au reprezentat evreii pentru spiritualitatea acestelui țări. La noi, dar și în alte țări europene, unii dintre acești intelectuali s-au apropiat de ideologia marxistă. Parte dintre ei au incercat să găsească o formă de a răspunde naționalismului și au alunecat pe partea cealaltă a baricadei. Curentul venit din spate sovietice era și el deosebit de puternic pentru a influența categoria oamenilor săraci, între ei și evrei. Din această ultimă categorie, dintr-o minoritate a minorității

VICTOR NEUMANN DESPRE STATUTUL EVREULUI ÎN PERIOADA TOTALITARISMULUI COMUNIST (ANII DE ÎNCEPUT)

provine personajele de tristă amintire, mă refer acum la zelozii fără spirit de discuție, nămîni și fără o pregătire serioasă, la entuziasmi de ocazie ce visau un nou pașoptism (de data aceasta marșind pe o ideologie a internaționalismului proletar însoțit doar pe baza lozinilor), la acei individui ale căror resentimente erau vizibile în toate imprejurările. Ei sunt aceia mereu invocați de comuniști-nationaliști din presa extremistă de astăzi, într-un disperat efort de a se disculpa prin invocarea vinovăției celuilalt și niciodată a propriei persoane.

Comitetul democrat evreiesc (C.D.E.), un organisme artificial (fără la dispoziția noilor guvernări) controla și chiar conducea viața comunității a evreilor din România. Ceea ce nu înseamnă neapărat că evreii fusese subordonati, ori posibili de integrat noii forme de organizare. Mai apoi, populația acestei minorități, la fel ca majoritatea românească nu a fost consultată nicicind în ceea ce privește opțiunile politice sau structurile de putere. În nou regim dirijat de Moscova, interviurile forțate, profesind terorismul ideologic, sănătății, armele necinste ale asa-zisului joc politic au devenit în scurtă vreme cele mai obisnuite și la îndemnul reprezentanților megalomaniici impermeabile. Frăția, sub steagul socialismului roșu, nu cunoștea scrupule și, deci, limite. Binevenită fusese și aceia ce se integrau repede, unii, naivi, alții, deprinși cu răsturnătoare politice și, deci, cu schimbarea cămășii. Din prima categorie făceau parte destul de mulți minoritari. Între ei și evrei, care sperau în stergerea diferențelor etnice și religioase. Promisiunile teoretice privind „umanismul comunist” au fost atrăgătoare pentru acestia, așa încât nu mă îndoiesc că și oamenii de bună credință, cu bune intenții și au înrolat în mișcarea propusă de unicul partid adus la conducerea destinelor țării. Cel mai bine instruși deveniseră sceptici și și-au în-

neat politici sau structurile de putere. În nou regim dirijat de Moscova, interviurile forțate, profesind terorismul ideologic, sănătății, armele necinste ale asa-zisului joc politic au devenit în scurtă vreme cele mai obisnuite și la îndemnul reprezentanților megalomaniici impermeabile. Frăția, sub steagul socialismului roșu, nu cunoștea scrupule și, deci, limite. Binevenită fusese și aceia ce se integrau repede, unii, naivi, alții, deprinși cu răsturnătoare politice și, deci, cu schimbarea cămășii. Din prima categorie făceau parte destul de mulți minoritari. Între ei și evrei, care sperau în stergerea diferențelor etnice și religioase. Promisiunile teoretice privind „umanismul comunist” au fost atrăgătoare pentru acestia, așa încât nu mă îndoiesc că și oamenii de bună credință, cu bune intenții și au înrolat în mișcarea propusă de unicul partid adus la conducerea destinelor țării. Cel mai bine instruși deveniseră sceptici și și-au în-

toarnă, toarnă. Nu semnează. Chiar și un român din Elveția îmi scrie ceea, dar nu-si dă numele. Administratorul îmi spune că nu se găsește călăre. Femela de serviciu plinge că bărbatul ei este în spital. Îmi cere o sticlă de apă. „Dacă îți rezistă inimă și nervii ai cîștigat războiul”. Bero pentru vase, sampon, servetele. Toate sunt turcești. Trebuie să cumpăr cartofi. Vor fi sufeze săi germani. Președintele Iliescu zimbăte miceros. Silviu Brucan ride sarcastic. O fetiță așteaptă în dreptul unei uși. Nu aveți ceea de muncă? La colț se vinde bere cu horcanul de un litru. Victor Surdu îl minte nețărani și în Piată Amzei se vînd orhidee. Nu se găsește cale. Doar parfumuri proaste. Într-o jumătate de oră găsești o singură pastă de dinți. La Ungheni, românii așteaptă două zile la graniță ca să treacă în Moldova. Toate vitrinele au grată. „Dacă îți rezistă inimă și nervii ai cîștigat războiul”. Veterani de război se înghesue la parterul elădirii din Calea Victoriei. Se acuză. Se călează în picioare. Unii au palpității și și-au așezat pe scări. Respiră griji. Seamănă cu niște păsări migrațoare pe o creangă. Au pierdut simțul sudului. Vîntul flutură pungile de

depărtări de la bun început de o ideologie care în esență indică modelul utopic al unei noi republii a egalilor. Fundatul fundamental nu era prea greu de deslușit. Doar că trebuia să rezolvă amintinărilor și să răsti pentru a-l salva denumirea.

Dinire criteriu de selecție după care se ghida nouii tip de frateitate (degenerat în sensul atonalistico-șicordonațor) ar fi absentă elementarului sentiment religios al filiei, de unde lipsa de bun și sărat, de respect față de OM, față de valori, abdicarea de la normele clasice de comportare. Prin comitetul democrat evreiesc, partidul municiștește român opera el în sensul în viata obișnuită. O spun raportările aceluia perioade: „Inclu activitatea acestora (a comunităților) să se constituie ca o contribuție importantă la întărirea forțelor democratice și ale pacii din R.P.R.” (Arhiva Federală Comunității Evreiesti din România, D. 161/V, Raport asupra activității PCE din RPR de la 12 dec. 1948 pînă la 31 dec. 1949). Penibilele trecuri ale unei clase de jos le scăză și în „grădina” reculării partid de a-i elimina pe sioniști din conducerea federală și a-și infila proprii agenți din amintirea C.D.E. Să reușească independenta personalităților reprezentative, provenind din burghezia finanțieră, din rîndul mediciilor, și comercianților. Propaganda comunista avea să înlocuisească adeverința procesiunea de cult. Materialele erau pregarite de C.D.E. și Departamentul Cultelor și sunau astfel: „Imperialismul american și englez, dușman de moarte al pacii și libertății popoarelor”, J.R.S.S., în fruntea luptei pentru pace”, R.P.R. factor național și lagărul păcii”. Exemplul discriminării pe criterii ideologice este mai mult decât evident. În gazeta „Unirea” (5 februarie 1948) poate fi citit articolul: „Cum urmărește curajul săi sionist „Viața evreiască”, instruirea maselor, municiștii din RPR, „Totul” trebuie elădit pe „interesele maselor populoare”; că ele aparțin românilor sau grupurilor etnice minoritare, nu mai avea mare importanță. Tendinția era de a introduce o schema a principiilor comune, generalizare de „progres”. Deci, un nou misticism. În sfîrșit, un titlu de material propagandistic care spune foarte mult despre ceea ce urmărește totalitarismul comunist:

„Transformarea structurii sociale a populației evreiesc în rezultat al construirii socialismului în laca noastră” (Arhiva PCE, Copil, dosar cu materiale de propagandă, anii 1948-1950). Suferințele acumulate ca urmare a monstruoșităților războiului sunt dublate în anii 48-50 de provocarea conflictelor sociale în locul acelor carele le explicabil cum astăzi funcționează ambile procedee, căci scenariile nu sunt indelung exercitate, scăldă diversionismului dobândind, în perioada lui Cenusașu, chiar rang „academic”. Din nefereire, diversitatea contribuie eficient la crearea și cultivarea unei confuzii grosolană recentată și de o parte din generația mea (născută în deceniul '50-'60). Să mai acționăm la un exemplu. Comuniștii erau, prin intermediu presei lui Leonte Răduțu „inarmarea maselor de către cu cunoștințe ideologice”. Ziarul „Unirea”, special înființat pentru „reducerea evreilor” își înăuștează fără retinere indicațiile de la centru. Gazetari de ocazie sunt chemați să „orienteze pe cetățean” în politică, economie, în „adincu cunoașterea a stării de lucruri”, să îndrepte marele parte a evreilor care se „scăldă” în „confuzii ideologice regretabile” (vezi „Unirea”, 3 mai 1948, p. 3, articolul semnat de V. Savin,孔ul presei democratice evreiesc. Pe marginea articolelui d-lui L. Răduțu). Urmarea: zeci de mii de evrei solicită plecarea în Israel. Ei se aflau în ipostaza de corp străin comunistului. Cât despre acea integrare, despre participarea unior la erczie va trebui să vorbim deschis, să le analizăm pe indelete cauzul, să nu ne grăbim să-i interpretăm pe criterii etnice, să revedem nuantă și cu dețasarea necesară eșuarea lor lamentabilă. Avem nevoie de puncte de vedere noi asupra unor probleme vechi. Deci, de o istorie demnită. Un subiect pe marginea căruia merită să medităm în delung. Probabil, o sansă pentru istorici spre a nu rata un alt început.

RĂZBOIUL NERVIOR

Caloriferele lăcăne sugrimate ca într-un film suprarealist. Vecina mea bătrâna îmi cere călăre și așteaptă mașina cu buteli. Imaginea lor irace prin ferestra murdară și joacă pe galantarele goale ale alimentarei. În plină intersecție un excavator săpă o gropă. Cupa a rupt firul telefonic și tot cartierul este izolat de lume. Dincolo de linia de tramvai și blocul diplomatic. Un soldat tropică în față usii și privește benzinară. Nu e coadă. Nu e niște benzinară. Dincolo de benzinarie un ueneac încearcă să desprindă un cancelu de pe o ieșire

plastic ca pe niște decorări pe reverele desperării. Din spital, manu îmi dă telefon că e nu renunță la pămîni. Ce vom face cu el? Nu săiu, dar nu-l mai las ne milinile altora! Se cauță tagamet pentru un ulcros ainsă la capătul durcerilor. Își vomeață și susține. Tarabele sunt pline en reviste porno. Parlamentul refuză dreptul poliției de a interveni în ceară dintr-o soță. Poți să-ți schilodesti nevasta ca pe un animal de povară. Legea nu se bază. Parlamentarii sunt mindri de lumină libertății care sporesc din legile lor. Muța senatorului Dumitrescu îmi revine mereu în somn. Lumea lui Caragiale din subconștiul pină în Parlament se întinde ca o regulă. Să prietenul meu vrea să renunțe. Să vârul meu vrea să renunțe. Să curiera vrea să-l lase băltă. Cine nu rezistă acum nu mai cîștigă niciodată. Să vocă prietenului meu care îmi spune mereu: „Dacă îți rezistă inimă și nervii...” Să proști tropice maleșteos, iar cei slabii se ascund și se feresc și intră înecă-inecă în pămîntul reavân al anonimatului, lăsind ele liberă turmelor de elefanți.

CORNEL NISTORESCU

IDEEA ȘI ACTIUNEA

POLITICĂ, ISTORIE ȘI APOCALIPSĂ

Nu pot înțelege istoria de-
căt din perspectiva Apocalipsei,
oia cum o poezie nu se poate
spune decât presupunând-i (cel
puțin) stîrșiu, oia cum de o
femeie sau de un poem nu te
poți lega decât prin frumusețea
lor. La fel cum o apariție e
există mai ales în măsură în care
în ea este implicită crea ce o
depozitează. Iistoria n-o pot con-
cepe decât (să) prin Eternitate,
oia cum pentru noi – ca o
ameni – Eternitatea se poate in-
trevădean doar în istorie.

trevedea doar în istorie.
Așa de mult am spus noi, românil, despre noi înține că nu ne începem la istorie, că nu ne prea interesează cum se face ea, că nu vrem să participăm la facerea ei, că suntem doar „minorită”, incit nu mai poli decit să doi din umeri și să spui: „Asta e. Să ce dacă?”. Oricum, de istoria propriu-zisă n-am scăpat. (Dimpozitivă). Numai că se mai spune că am înghijit atîtoa în sute și sute de ani tecnoi datorită faptului că ne simîm recordat la o „gură de rai”. Dar, din punct de vedere apocalitic, capacitatea militară pe care o pot întrebui în românii la cucerirea Răiu-lui este deja uriasă. Ca număr și performanțe, divizile de tancuri N.A.T.O. nici nu și-ar putea permite să se compare cu ultoperfecționatele divizii de suferință românești. Să ne aducem aminte de cercuitele aceleia surii pictate pe zidul Voronetului, arreolele acelea de stîni, o înainte, care se pierd parțial în infinitul zorii. La o oarecare, ele ar putea umale cerul mai abilii decit sute și milii de escadrile de avioane. Sunt bine pregătiți pentru Bătălia Finală, cea de la Urma Urmeilor. Dacă neamul sau americanul să atât Ierusalimul. Ceașcă cu multă mună și îndirijite, noi nu muncim, noi suferim.

Fiecare, după cum se pricepe mai bine.

Ca și în legătură cu orice altceva, se poate spune că există o istorie-pe-dinăuntru și o istorie-pe-dinăuntru. Ele să manifestă simultan. Prima – în valoarea tuturor, înregistrată în tratate, în manuale sau pe peliculă de film. A doua – ascunsă, tainică, stabilind punții între ceea ce se vede și o regiune a esențialității, o regiune a unuia scenariu divin. Exemplul cel mai clar de manifestare a istoriei-interioare este bineînțeles unul biblic, cel al Sodomei și al Gomorei. Dacă în ceea două cazuri ar fi existat cel puțin trei oameni drepti, ele nu ar fi fost sterse de pe fața pământului. În cauză istorie-pe-dinăuntru, soarta unui oraș, a unei țări, a unui popor, nu depinde – în situații limită – doar de numărul oștenilor săi și de vitejia acestora, ci și de poziția în care cantitatea și calitatea energiei afective, mentale etc. se oază în fața lui Dumnezeu. Concepția biblică asupra istoriei se bazează pe acest mod de a înțelege lucrurile.

Bineînțeles că cele două tipuri de istorie nu se exclud unul pe celălalt. Ele se influențează după niște legi al căror mecanism ne este necunoscut, acestia nefiind un motiv pentru care să nu linem seamă de ele. Chiar dacă n-ar fi adeverat, modul interior de a înțelege istoria este practic și realist. Asexinându-te în această perspectivă îți se oferă o sansă substantială de a participa la istorie. Fiecare act și fiecare gînd al tău se încarcă cu responsabilitate. Ai senza de a luce o seamă de pe oglinda lumii și astfel, incet-incet, Dumnezeu se poate vedea mai clar în ea. Atunci cînd stii că te de moralitatea și spiritualitatea te depinde soarta comunității,

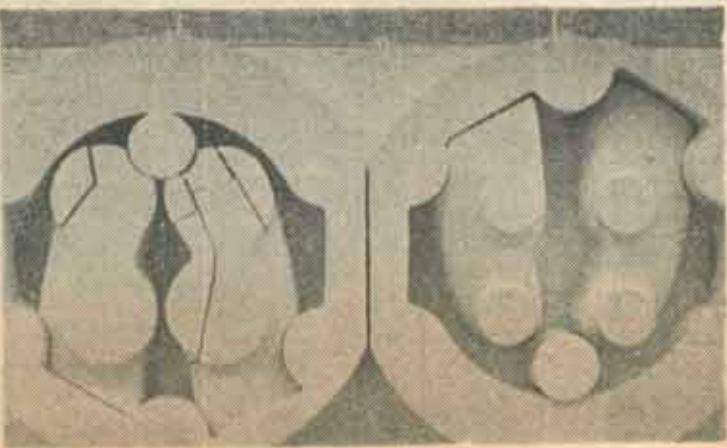
atunci cind crezi că lipsa de coeziune a propriei existențe poate influența negativ pe cei din jurul tău, de obicei atunci poti fi convins că participi efectiv la facerea realității. Dacă înțelegem istoria doar în modalitatea sa exterioră, databilă, atunci pătim ceea ce se pătește de obicei: trăim sentimentul alienant al manipulării, al indiviziilor rotită care funcționează mai uns sau mai puțin uns în mecanismul unei societăți.

Din punct de vedere apocaliptic, s-ar putea ca diviziile de rugăciuni din minăstirile românești și diviziile de corsetori din București să fie extrem de combativi și singurele cu adevărat invincibile.

Mircea Eliade definește politi-
cul asfălt: „acțiunea politică
este întotdeauna stimulată; se
face către mișcare din culația
cauză, pentru anumite rezultate.
În politică, totul se face stimu-
lat din exterior...” (Oceanogra-
fie). Dacă așezăm spiritualul
(principal) în ordinea de-sine-
stătătorului, dacă-l considerăm
ca pe ceva ce nu depinde de o
stringență conjuncturală, atunci
— politicul, acțiunea vor sta sub
legea cauzei și a efectului, sub
legea necesității, a scopului.
Interesant este că, din punct de
vedere biblic, istoria n-are scop,
ea nu poate avea decât sfîrșit.
Istoria este poveste, nu este nici
strategie, nici plan cincinal. Po-

vestea există ca atare, firele ei sunt toarse și numărăte, povestea curge, noi suntem în ea, noi nu suntem fără ea, ea este noi dor și deasupra noastră. Ca să mă fac mai bine înțeles, voi spune că povestea istoriei și-a Apocalipsei seamănă foarte bine cu verbul „a trebui” din limba română. Nu poți spune doar „eu trebuie” și atât. Vă urmări obligatoriu o propoziție subiectivă, iar subiectul „eu” nu va sta singur „trebuie”, ci singur verbul-predicat din acea subiectivă. Povestea, Verbul povestirii nu pot avea drept subiect un pronume personal uman. (Și de astăzi un dictator face paci cu diavolul.) Verbul povestirii are întotdeauna drept subiect o subiectivă.

Am citit undevo că singura revoluție reală ce ar putea urma după cea din secolele XVII-XVIII ar fi instaurarea unui guvern unic, planetar. Este - bineînțeles - ceea ce se prefigurează prin sistemul politic și economic comunitor. Raportul de semi-echivalență între istorie și eternitate la români ne face să nu fim nici naționaliști, nici universalisti, ne osoăză - ca-nottdeauna - la mijloc, păstrindu-ne identitatea pentru a participa cu ea la o comunitate largită. Cred că ceea ce i s-a-nimilit românului de-a lungul istoriei l-a pregătit și-l face apt pentru o spiritualizare a granitelor. S-a ris și s-a plins mult de faptul că Bucureștiul e mai mult un sat

GEORGE CARPAT-FOCHE

DE LA COMUNISM LA NAȚIONALISM PARADIGMA ROMÂNEASCĂ

Wiemann die zweiteilige Tracht

Calculele au adus rezultatul așteptat pînă la un anumit punct. Patriotismul degajă o forță de atracție irezisibilă. El se scrijăna nu numai pe o serie de predispoziții înăscute ale speciei umane și pe fixații arhaice, pe obiceiuri, limbi și tradiție, pe „le désir de vivre ensemble”, cum spunea Rénan, ci și pe eșafodaje ideologice din epoca nu chiar atât de îndepărtată a formării națiunii. Si — patriotismul stie înțotdeauna să-și zâmblească un trecut glorioz. De aceea, foscii comuniști, pusii în fața chestiunii legimității după răsturnarea dictaturii cu o acuzație și mai mare decît odinioară au recurs din nou la strategia lui Ceaușescu, desă riscurile apar incomparabil mai grave după renunțarea solemnă la marxism. Intenția lor cardinală erau de a zădărni sau măcar amenața răfuiala cu comunismul și de a păstra puterea sub pretexte schimbante. Ambele teluri au fost atinse.

texte schimbăte. Ambele teluri au fost alinse.

Trăsătura dominantă a constituției naționale redescrisă este probabil, și nu doar în România, ci și în toată Europa de Est, accentuarea apartenenței etnice. Ea are ca rezultat delimitarea de minorități, care la rindul lor se văd impinsă într-o mișcare de sens opus în propria lor identitate etnică. Conștiința națională și etnicitatea sunt legate indisolubil una de celalaltă, dar temelia etnică, sentimentul europeu primar de a face parte dintr-un tot amărăt, mai rezistență și mai durabilă. Naționalismul invocă desul de oarecă apartenența etnică, dar nu procedă întotdeauna astfel de-a lungul istoriei. Îndeosebi referirea însăși la etnică comună se manifestă doar acolo unde ideea naționalistă nu s-a impus, ori constituția națională și-a pierdut potențialul integrator.

Intr-adevăr, proveniența origină este ireductibilă și indiferentă față de context. Ființarea și petrecerea înțeleșului într-o valoare și exponență anumită origine se desfășoară în același **moment** în două sensuri în zodia cincărui. Chiar atunci când nu mai există testire, rămâne, totuși, în valoare cuvintul lui Heidegger soluția provenientă din **Heimkunst**. Nu fără motiv dezădeleinarea și nădejdea

patriei sunt considerate ca sărăcire și pierdere a esențialității. Acel nationalism preideologic, de o clară coloratură etnică, născutul de acces într-o lume desarcurată transcedentă omului de rind căruia adeverarea orin explorare metafizică a realității îl rămâne închisă. Integrarea etnică îi îngăduie să-și depășească limitele. Acolo unde n-a fost deviat de ultranationalismul militant, degenerind în sovinism și ură, această etnicitate exercită o fascinație aproape irezistibilă. Mai mult chiar, ea detine o funcție socială de neinlocuit — dăruieste sensuri și milioanele integrarea individuală.

In România, noțiunea de „etnicitate” are o istorie marcată de puternice controverse ideologice. Ea și în centrul teoriilor naționaliste radicale ale lui Nichifor Crainic, vehiculate în *Gindirea* și se manifestă uneori tensiunea de a-l reduce aria cromatică la definitivul antebelic. Astăzi însă, etnicitatea este examinată prin prisma unor criterii riguroase, lipsite de orice voluntarism ca în remarcabilele studii *Ethnicity: Theory and Experience* de Nathan Glazer și Daniel Moynihan (1976) sau Albert Reiterer *Die unvermeidbare Nation* (1968). În majoritatea cazurilor, ea apare ca un context generator de identitate și societăților arhaice sau în orice caz tradiționale.

Dacă ne suntem întrebări ce primejdii prezintă naționalismul din Europa de Est, nu trebuie să pierdem din vedere valențele etnicității. În cadrul dat, naționalismul apare ca o problemă politică pe deolin soluționabilă prin metode politice. Conștiința etnică reinviată, cu situație și în sistemul de coordonate social și cultural, promite și alături mult mai multă persistență. Privită îndeaproape, ea noare chiar ca cel mai eficace antidot împotriva ideologilor și utopilor expansioniste naționaliste a lui Milosevici. În sferă etnică, deoarece diferența su un efect constructiv, chiar numai fiindcă apartenența la o comunitate resemnată ca atemporală contracarenză felismul statului național, care debordează de reziduuri «galitariste și collectiviste».

Din această conștiință de sine a etniei își capătă justificarea cea mai convingătoare și temelul cel mai solid

și federalismul atât de vitregit, dar și atât de promițător ca proiect istoric. Nu doar să se opună din răsuflarei loșin comuniști, nu și aces cei din România, împotriva oricarei forme de administrație federală. Ea nu numai că ar submina statul lor autoritar cu mijlocuri naționaliste, dar ar ocazia să dețină conflictul național, care astăzi moaște și care sănătă explosează fără scrupule. Pretenția de a fi exponentul naționalismului românesc, ridicata de foști activiști de partid și deveniți în chiar numai din prima politicii lor ambivaleente și în ultima instanță antinationaliste laja de Basarabia. O regionalizare a țării le va aduce dezvoltarea aresei naționale.

Să rezumăm aşadar, pe cît posibil, în România, naționalismul reprezentă pe de o parte o strategie anti-democratică a élitei comuniste pentru pastrarea puterii, pe de altă parte enunță, printre abreviere poate neprecisă, dar inevitabilă, aspirația sinceră a populației la o lichidare a experienței totalitare și la înlocuirea în contextul crizelor de tranziție a unei noi comunități. În această din urmă formă, a consolidării identităților etnice, ei se conțină și cu alte forme de îngrijire (Verganeinschaffung) — tendințe de autonomizare regională, formarea de partide politice, aglomerarea unei noi clase — și nu poartă trăsături con-
flictuante propriu-zise.

Adeziunile orientării la identitatea națională, care se manifestă în mass-media est-europeană nu trebuie să acuizeze împărțea ca sub raportul istoriei ideilor, naționalismul a început să mai fie o forță moartă. El și-a pierdut sunoul feril al nihilismului. Elitile, care au fost întoadea una purtătoare ale ideii naționale și executoare ale mobilizării naționaliste nu mai sunt în stare de acesă răzvrâtere, de aceea rulenia rusească din anii '20 și '30. Spiritul vremurilor (Zeitgeist) a pășit pe cu totul alte căi.

Tot astfel se apropie de sfîrșit și era statelor naționale.

Nu incap aproape nici o îndoaială că în viitor măsură prezente și eficacitățile istorice a unui popor va fi mai degradată conștiința de sine eiină. Istorul britanic Hugh Seton-Watson descrie primejdile unei evoluții contrare, lansind totodată un avertizament: „Abandonarea constiinței naționale și a patrimoniului național constituie un indiciu mai degradă de maladie politică decât de visoare și sănătate. Ea este în sine un atentat la adresa civiliza-

Tidul acestor considerări de la comunism la naționalism implică preocuparea cu două serii cauzale ale acestui fenomen îngrijorător — ideologice și politice. Sub raport ideologic, naționalismul este vădit incapabil să egleze performanța integratoare și justificatoare a marxismului, desă ridică aceleasi pretenții absolutiste. Miturile și simbolurile lui uzate nu reușesc să mascheze năputința de a crea în societatea complexă a zilelor noastre comunități rezistente nu doar social, din punct de vedere politic, naționalismul intrăsi nu coate oferă sau alternativă la totalitarismul comunism, stabilind doar la legătură concretă și unui sistem autoritar și impermeabil la democrație. Naționalismul nu reprezintă pentru România o urmărire ne-
recunoscută, însă distincția este astăzi mai mult.

— Traducere de
MARGARETA ORENDI

PROPRIETATEA DE STAT ASUPRA RĂULUI SE VA ÎNLOCUI PRIN PROPRIETATEA PRIVATĂ ASUPRA BINELUI ȘIRĂULUI

Interviu cu NORMAN MANEA

Ce crezi că va „rezista” din cărțile scrise înainte de decembrie '89 în România, dar și în restul Estului?

Negarea absolută are ceva la fel de artificial ca și vinovata infatuare a celor care afirmă că „marile realizări” ale acestor prea lungi perioade de fericire socialistă (inclusiv realizările „spirituale”) săt durabile și vor rămâne. Să încerc să răspund printre glumă (veriosă). Prima întrebare pentru scriitori ar fi dacă hîrtia însăși va rezista. Exceptând cărțile Tovârășului și ale Tovârășei, cărțile care s-au publicat în ultimii ani (să nu numim) în România nu vor rezista prea mult, din cauza calității proaste a hîrtiei torice editură serioasă din Occident utilizată, azi nu doar o hîrtie de bună calitate, ci și des-aclimatizată. Este „vaiabil”, desigur, și pentru zile și reviste (inclusiv *Saptămîna*). Poate să ne întrebăm, mai bine: ce va urma? Adică, literatura care a încercat să reziste mincunii (atti ești a putut), va rezista, oare, și agresiunii banului? De aici am putea trece la o întrebare mai gravă, care privește ființa umană însăși. Proprietatea de stat asupra răului va fi, treptat, înlocuită în Europa de Est, prin proprietatea privată asupra binelui și a răului. Responsabilitatea umană devine mai evidentă, nu se mai poate disimula într-o vînă sau catastrofă colectivă. Rolul individului și al individualității (nu doar ai proprietății individuale, cu care este, de asemenea, în relație nelinișteră) își vor regăsi firese importanță.

Christa Wolf și echilibrul între nomenclatura culturală și „disidență”

Scandalul provocat de ultima carte *Was bleibt* Christei Wolf apărută în Germania, în 1990, este revelator pentru situația din Est, în trecut și în prezent. Nu mai putin, pentru reportajul Est-Vest. Christa Wolf a fost considerată una dintre cele mai înalte valori literare ale Germaniei postbelice (Est și Vest). Dacă nu chiar cea mai importantă. A scris și publicat în Germania de Est. Si-a publicat și în Vest cărțile (unele în versiuni diferențiate necenzurate). A fost în esalonul de sus al „nomenclaturii” culturale, a avut și momente de „disidență”. În unele cărți ale ei era vag atât și subiectul tabu al literaturii din R.D.G.: nazismul. (Cum să luăm noi, discutarea legionarismului, a Holocaustului?) Se spie că R.D.G., ca „primul stat german al munitorilor și fără” se considera „fără pată”. Creația de comuniști antifasciști. R.D.G. transferase asupra întregului ei teritoriu și asupra tuturor cetățenilor „puritatea”. Fasciștii erau toți în Germania Federală, unde se și pregătea, de asemenea, reinvenirea nazismului. Care au fost efectele acestei manipulări și-văzut la unificare: cetățenii din Germania Federală, unde procesul de lăsat (și impus din afară) democratizare trecuse prin ampla documentare și dezbatere publică a nazismului, au fost uimiti de violența grupurilor neo-naziste venite din Est. Christa Wolf, membră în Comitetul Central al Partidului, a avut și o curajoasă atitudine de protest la expulzarea din R.D.G. a poetului Wolf Biermann, a avut și alte „impertinente”, și destule rigide reafirmări de fidilitate partinică. Volumul ei ultim se referă la niște străini întâmplări din anii '70, cind a descoperit că este urmărită de Securitate (celebra lor Stasi, „competitiva” cu o naștere și tot aza de celebră...). Cronicarii au răpost vehement, întrebând: de ce acum? Adică, acum, cind nu mai e nici un risc, a scos scriitorul „amintirile” care să-l retuzeze biografia? Să incinge o aprigă dezbatere. Nu doar asupra „eficii” autoarei ci și asupra valorii operei ei. Un element care a avut, cred, pondere a fost declaratia semnată de Christa Wolf împreună cu alți scriitori din Germania de Est (său alăturat și personalitate din Vest) împotriva unificării, pentru o alternativă „cu adevărat” socialistă a Germaniei, dezarmată prin votul majorității cetățenilor din Estul

Germaniei. Să sugerați, cu acest prilej, că scriitorii vor să-si păstreze, de fapt, privilegiile din Est și contururile la bâncile din Vest. Cert este că și analiza operați a fost dură, sociul „clasicului în viață” să-a clătinat... Cazul este definit, ponte, pentru „ce rămîne”. Ponte că întreaga dezbatere, din *Die Zeit* (inclusiv interesantul text de apărare semnat de Wolf Biermann) dar și din alte publicații, ar trebui publicat în România. Ar fi interesant de tradus de asemenea textul sever și lucid al scriitorului englez Ian Buruma, a apărut în decembrie 1990 în *The New York Review of Books*, despre scriitorare. Această dezbatere reflectă expresiv problemele scriitorilor din Est și ale literaturii pe care au s-eris-o.

Imaginișa ta despre literatură Christe Wolf și-a schimbat?

Mi se pare că a fost excesiv îndată și acum este excesiv criticată. Cu atâtă iudee și puțin noroc ar fi lăsat Premiul Nobel. Avea clevea atuuri importante: era femeie (asta este de jure un „capital” de competiție, în fața oricărui institut de colectiv culturală), era din Germania de Est, fusese lăudată în Est și în Vest, fusese și disidență și în nomenclatura. Dincolo de valoarea de întrebunțare, opera ei este, parțial, viabilă. Am predat *Cassandra* în cadrul cursului despre scriitori din Est. Studenții americană au citit-o fără partea și l-a interesat. Citește apăritia textelor noastre în „cultura socialistă”, ce peste 40 ani de control partinic nu au fost la fel, chiar dacă prezintă asemănări importante. Sistemul nu a politizat adesea împotriva voinei noastre. Prima schită cu care m-a publicat M.R. Paraschivescu în 1968 se intitula *Fierul de călăț dragoste*: un text fără relație cu politica, aproape imposibil de publicat în vreo altă revistă (toamă din cauza asta?). și violent criticat, firește, în presă (*Lucea-fărul*, de pildă) pentru că sfida „realitatea noastră socialistă”. În 1974 am publicat *Atrium*, roman considerat „estet” fără implicare politică evidență. (Doar intervinția lui Al. Ivasiuc a scos cartea din „colții” cenzurii. Ivasiuc susținea că scriitorii „talentați” — mă consideră, probabil unul dintre aceștia — trebuie să

înteleagă structura „medievală”, cum spunea el, a sistemului și să-si afle un „protector” printre scriitorii — și ei talentați — legați de putere). Prin '89-'93 erau indemnitați de să simt doar „estetii”, să nu dezinteresăm de „mizerilis” politice și sociale. Cenzorii devinseră și insistă îndragostiti de literatura „pură”. De ce nu scrieți o poveste de dragoste, tovarășe Cutare? Ce vă privatate politica, frigul din locuințe, Securitatea, emile, doar nu astăzi sătăcăi să trebă literaturii! În 1981 mi-am îngădui de jure un risc nebunesc: eroul nuanței *Biografie robot* (vol. Octombrie, ora 8) era un activist de partid materialistic, un schizofrenic fanatic, care propunea ca premile să loto, adică norocul, să fie dirijate din umbără de către partid către oamenii muncii care „merită” astfel de recompenze. Textul, culmă, a apărut, inclusiv cu data de naștere a eroului — 26 ianuarie. (Săi a cui dată de naștere era.) Si totuși am scris apoi *Plicul Negru*, chiar dacă stiam că nu va apărea decât extrem de greu și chiar dacă astăzi n-ai să sună „ce rămîne” din acest text codificat, tăiat, modificat, maltratat. Riscurile autorului și-au conjugat, să nu uităm, cu cele ale unor editori care și-au asumat la rîndul lor riscurile pentru care trebuie să-i omorcăm, și apoi pentru profesionalitatea și soliditatea lor în vremuri grele. Găsim cu totii similarități în povestea Christei Wolf, în complicatele noastre relații cu scrierii în negrele vremuri. Nu doar în ostilitatea și în „ambiguitatea” lor.

In clipa aceasta, noi suntem confruntați cu agresiunea economică, creșterea exagerată a prețului cărților etc. Trăiesc de către an în spațiu, altor literaturi. Care este experiența ta în această privință?

In Suedia există un mod de subvenționare de către stat pentru cărțile bune, de a fi achiziționate de biblioteci. Statul are o extensie de redusă (aproape inexistentă, și zice) relativ cu „piața” de orice fel, în America. Cultura se sprâjina prin mecenat, cind nu se poate comercializa eficient. Nici pensile, nici asigurarea medicală nu prea sunt aici „treba” statului, că și a fiecarui individ pentru sine. Scriitorii răspund diferit la presiunea pielei. Sunt scriitori de ginoale” cum se spune aici. Unul o duc foarte bine. Sunt și scriitori de prim rang care o duc foarte bine. Există soluții de întreținere prin locurile la universități, există și soluții de publicare (fundații, universități) pentru cărțile dificile, cu public restrins. Totuși, lupta și grea, bineînțele. Publicul e foarte difuz și variat ca factor decisiv. Un public

special se găsește în universități. E clăve. O lume scoasă din tensiunea marilor orașe. O topografie aproape medievală, în alătura orașelor,

România și-a iubit scriitorii după moartea lor (și nici atunci întotdeauna)

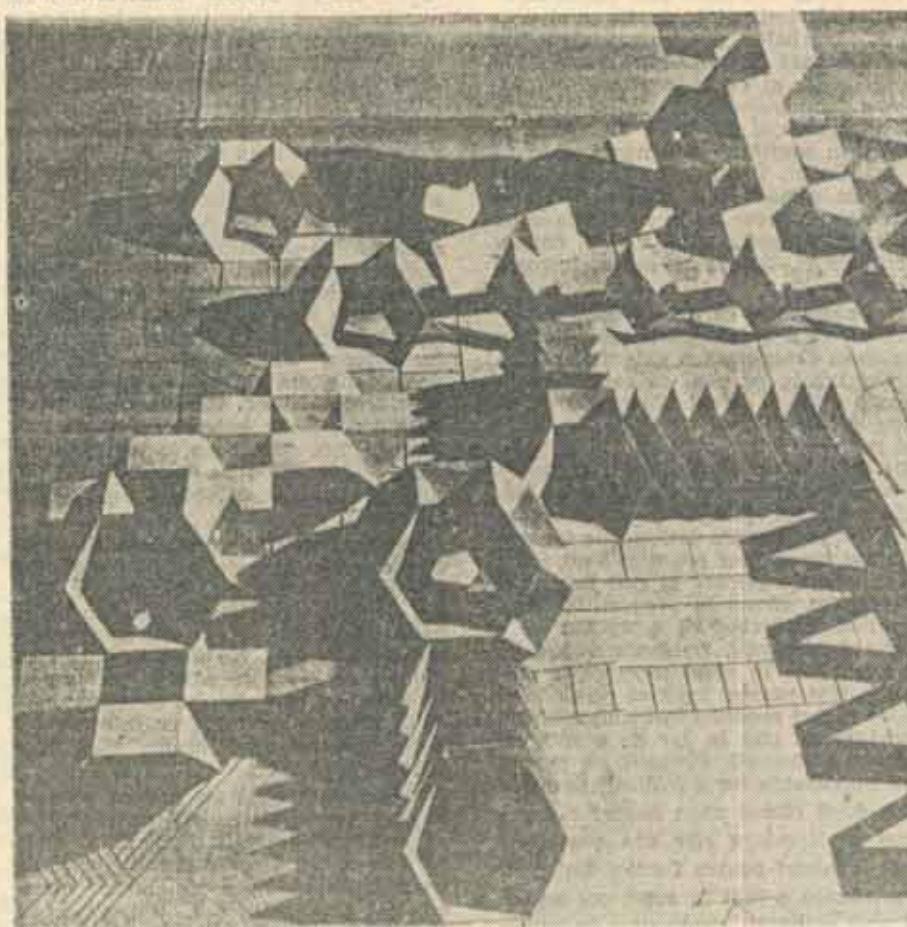
Matei Călinescu vorbea despre cultura care în Statele Unite se face în universități și în mănăstirile din Evul Mediu...

Tinerii sunt scosi pentru călău anii din atmosfera orașelor. Abia apoi vor reîntări în ea. De data astă, în cursa existenței cotidiene. Dificilă, triste spus. Se muncește mult, în America și competiția este „liberă” și grea. Situația din Europa din Germania și mai ales din Marea Nordică este incomparabil mai ocooltă, fără atâtii sanse și fără atâtii riscuri. Si presupune asupra cititorului, nu doar a scriitorului, și aici mare. Posibilitățile de petrecere plăcută în timpul liber sunt extrem de redus. Dar viața scriitorului, a artiștilor nu a fost niciodată simplă. România și-a iubit scriitorii mai curând după moartea lor (și nici atunci întotdeauna). Eminescu la ospicu, Caragiale în exil, Iorga asasinat și exemplul pot continua. Avantajele socialismului pentru cultura au derivat dintr-o falsificare interesată, manipulată. Adesea distrugătoare, în alt fel. Si nu numai. Transiția este firesc dificilă, acum. După o suferință atât de lungă, urmăză consecințe prelungite ale dezastrelor, va mai dura pînă se va atinge o situație normală, o acceptabilită calitativă. N-ar trebui întreținută iluzia, însă, că societatea capitalistă este un paradis. Ar fi o fatală nouă eroare manifeștată. Paradisul nici nu le-a fost promis aici, pe pămînt celor religioși, iar atelierii utopice totalitară sătmări ce le-a oferit. Trebuie doar să sperăm la o lume locuibilă. Cu neajunsurile și binefacerile ei. O relație umană civilizată, o societate democratică, o creștere drepturilor fundamentale.

In U.S.A. sunt foarte curente cursurile de „creative writing”. Cum se poate învăța literatura?

Nu este școală de literatură M. Eminescu, din primii ani ai socialismului, chiar și pentru faptu că nu există nici un accent ideologic. Cursurile americane de acest tip fac parte din structura populară a democrației americane, în care individul (văd că unicătate, stimat pentru asta) este ajutat să-si creeze calitatea, expresia, preferințele, modul de a se pune în valoare. Nu trebuie să văzute aceste cursuri ca preliminariile unei elite, noțiune pe care spiritul american și o antipatizare, de altfel. Latura oarecum comică și infantilă (din punctul nostru de vedere) se compensă prin caracterul uman și evenimentului. Un pasaj spiritual important de vreme ce înțelege înțilnicerea cu o personalitate și cu lecturi esențiale, ca și un exercițiu formativ. Am putea privi aceste cursuri nu prin succesul lor (relativ și extrem de rar) de a „naște” scriitori, ci mai bine prin execuții lor. Care, ce înseamnă? Că un tinăr, înainte de a fi acoperat de existența domestică (sau o persoană deacoperită de multiple preocupări zilnice sau cineva de la pensie) petrece un timp în preajma textelor și a celor care scriu texte. Încercând să învăță să-si exprime un sentiment, o idee, să construiască o poveste, să se lase tulburat de un vers. Aici, în America, înveți treptat să te precuci cu judecata grăbită. Înveți să acordi omului simplu și cărui gust, adesea prost gust, domină firesc, fiind și majoritatea) sansa de a fi înțeles, dincolo de aparența adesea precară. Ai surpriză, nu o dată, că te-ai înșela în distanță respingere inițială și că, printre multe confuzii și goluri, dai de un nod substanțial, de o combinație extraordinară, de o enigăță intensă a existenței. Înainte de a-mi începe cursul despre călău dintr-o cunoaștere scriitorii est-europeeni, decisivă să dau, la prima lectie, un test studenților, cu întrebări elementare despre istoria, geografia, cultura Europei de Est. M-am statuit cu șeful de catedră. „Nu pot face aşa ceva. Nu și dreptul să-i umilești, să le arăti că ei nu stiu nimic și tu le eşti superior. Le poți comunica să se pregătesc pentru test, indicindu-le despre ce este vorba și să se pregătesc. Apoi, firește, le dai nota cuvenită.”

New York, 5 decembrie 1990
GABRIELA ADAMEȘTEANU

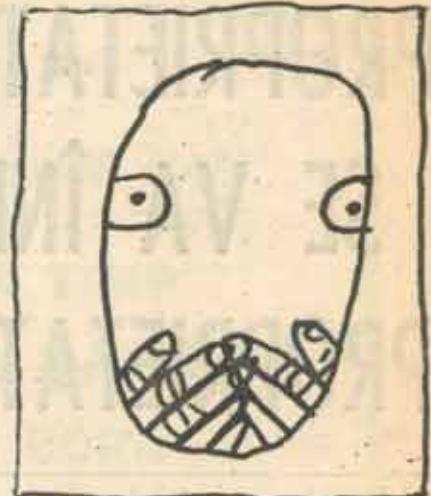

TEATRU UN SPECTACOL INTERESANT

Poate că dacă ar fi prevăzut în 1889, cind a sărbătorit în teatru o piesă de la "Domnisoara Julie", cit de învecinii său să sună, pește mai puțin decât un secol, cuvintul "naturalism" și ce conotații peiorative avea el să capete. August Strindberg ar fi renunțat să-l definească piesa drept dramă naturalistă. Sau poate, cine stie, acest vestic sărăcătări ar fi renunțat la războul împotriva contemporanilor săi, împotriva prejudecătilor și cliselor vremii lui, pentru a arunca mănușa în obrazul prejudecătilor și cliselor noastre. Cricum, fapt este că "Domnisoara Julie" are acest subtil, după cum se și o prefătu — adevarat micromantese și naturul naturalist — în care autorul, combatând mai mult sau mai puțin explicit convențiile reprezentării scenele de atunci sugerarea rezolvării (scenografice, muzicale etc.) revoluționare pentru momentul respectiv. O face însă cu atâtă siguranță în dreptul său, încât aceste soluții îngăduite de rândul lor, acuzați unor norme constitutivă, ce par aproape să îl provocă pe regizorul din generația succedătoare la el să disperă, ca demodate și rigide. O dovedă este și recentul spectacol al Teatrului Național din București, în regia directorului de scenă Stefan Iordănescu, alături de prima sa "tentativă" bucurătoare după o serie de montări — întotdeauna controverse — la Arad, Piatra Neamț și Timișoara, răsturnă aproape punct cu punct indicatiile dramaturgului referitoare la mizeracarea: Strindberg cere să nu existe pauze pentru ca spectacolul să nu se poată „astragă influențe sugestive a autorului-hipnotizor” (cf. August Strindberg, Teatrul, Univers, 1973, p. 103 în traducerea — nu foarte inspirată, miștem — a lui George Munciano).

Strindberg descrie în amănunti decorul pe care și-l dorește; scenografia spectacolului (autoare Krisztina Nagy) este complet diferită — și foarte frumoasă, trebuie adăugat. Strindberg introduce pe parcursul acțiunii (explicind de ce) o scură sevență coregrafică; spectacolul e eliminat. Desigur, faptul că regizorul polemizează astfel cu dramaturgul nu e, în situațiele citate, ciușii de putin crăciunabil; l-am menționat doar ca pe un subiect de meditație privind conflictul (inevitat?) dintre vizionarea autorului dramatic asupra operei sale și aceea a autorului de spectacol asupra unui material din care el abia urmărește să-și construiască propria operă. Discutabilitatea este în schimb opozitia pe care Stefan Iordănescu o face pe atunci, prin stilul montării, stilului strindbergian, astăzi cum apare el cristalizat în această piesă: figurile celor doi copii de demult, evocate în monologul valetului, și figurile mamii și tatălui, evocate în monologul Juliei, se materializează pe scenă în imense năpâsi manevrate de protagoniști după cum o cere desfășurarea întâmplării povestite. Astfel ideea că flintele acestea sunt răspunzătoare în măsură decisivă

pentru caracterul și comportarea eroilor devine că se poate de explicită; nu era întă nevoie să devină chiar atât de explicită, deși soluția poate fi interpretată ca o trimiterie în alte curente artistice (ex: expresionism, suprarealism) ai căror precursori săn prim exponent aveau să devină Strindberg mai tîrziu. Ea intră însă în evidență contradicție cu alte momente ale montării, excesiv naturaliste (abuțunea pe care o întreprinde Domnisoara îndărătul căsătoriului întins pe fringhie, de pildă). Rezultatul ciocnirii e o indecizie stilistică a spațioculuui care, de aceea, greu poate fi caracterizat altfel decât „interesant”. Epitetul se folosește îndeobște, după cum stiu cu totii, atunci cind nu poți decide dacă un „produs” artistic a reușit sau nu. În cazul montării lui Stefan Iordănescu el trebuie luate însă la literă. Căci, dincolo de rezervele formulate, Domnisoara Julie este efectiv un spectacol care interesează în ceea mai mare parte și să. Regizorul a lucrat cu precizie și finețe la viviseția psihologică a personajelor, urmând de astă dată îndepărtate explicațiile ample din Prefața lui Strindberg. Astfel, Domnisoara Julie se infățișează într-adevăr (recum-

vola dramaturgului) ca o „femei-femeie”; izbucnirile de duritate alternează cu sălbăticină, tonul metalic și gesturile imperitative cu dușoasă abia ghicită în tremurul glasului ori în mingierea oprită la jumătate. Mai mult, Morgenstern evoluază crescendo: la două jumătăți a rolului convine din plin temperamentul său dramatic (mai puțin pus în valoare în prima parte), care se manifestă cu forță bine temperată. Cu subtilă intuție este deschisă personajul valetului: dacă Julie e pe jumătate bătrână, Jean e pe jumătate femeie. Aici Stefan Iordănescu îl completează inspirat pe mischinul Strindberg în desenarea eterniei și misterioasei relații de atragere-respingere dintre sexe. Mircea Rusu (căruia îl se poate reprosa doar dictiunile uneori detectabile) compune din tuse usoare dar există un caluș la fel de crud și de vulnerabil ca și victimă sa; Jean este personajul cel mai împlinit din spectacol. (Păcat numai de „glumă” cu limba franceză de la început; oricărui apartine ideea — regizorului sau autorului —, ea este, secur spus, proastă). O pondere specială capată în spectacol bucurătoarea Kristin „lubita oficială” a lui Jean; e-o tânără rănită dar căsătorită, înrindu-i rânește fără milă. Jocul intelligent al Cerescelui Stan dă viață o viață rece și și amenințătoare unei umbre abia schimbată.

De fapt, spectacolul lui Stefan Iordănescu nu prea poate fi descris. E mai bine să fie privit.

Alice Georgescu

fond astăzi nu facem decât să citim același „piesă”, „jucăușă” de alii „actori”.

Dar fără să mergem prea departe, spre începuturile secolului XX, e suficient să comparăm cărțile apărute în acești ultimi doi ani, cu literatura de închisoare a unuia Zaharia Stancu, Mircea Damian sau Petru Groza, ca să înțelegem deosebirile.

Prin ce se individualizează, deci, relatarea rememorată în jurnalele de închisoare publicate în zilele noastre?

Prin două elemente mai importante. În primul rînd printre un exces al crizantă (verbale și comportamentale), care trădează primitivitatea absolută a tortionarilor și ne îndreptățește să facem o comparație cu metodele bolnave ale marchizului de Sade. În al doilea rînd prin cantitate, prin numărul mare al victimelor. Închisoarea „artizanală”, din lada romantică a politicanismului românesc, a făcut loc închisorilor lacome, pe bandă rulantă, grăbită să-și devore victimele și, dacă s-ar putea, întregul Univers.

In comparație cu aceste două trăsături, tot ce s-a putut întîmplia înainte în istorie întunecată a detinției politice românești, pare să se constituie în excepție. Dacă facem abstracție de aceste deosebiri fundamentale, un articol pe care Mircea Eliade l-a scris în 1934 („Unde ne e omnia?“) ar putea să ne surprindă prin „actualitatea“ lui. Este adeverat, și în 1934 au fost oameni închisi pentru activități lor politice, și atunci s-a murit și s-au făcut nedreptăți strigătoare la cer. Dar dacă ne referim numai la proporțiile fenomenului, va trebui să acceptăm că e vorba de excepții. Dacă statisticile pe care le avem în acest moment la dispoziție sunt exacte, înaintea celui de-al doilea război mondial în închisorile din România au stat în jur de o sută de deținuti comuniști. Probabil că pentru unii importanță lor a fost atât de mare încât după război nouă putere a organizat în România cite una sau chiar două închisori pentru fiecare dintre ei. Represiunea a luat în acest caz aspectul unei activități sistematice de exterminare în masă și sintem încă foarte

departe de a cunoaște dimensiunea exactă și toate detaliiile acestui împărtășitor fenomen. În trei mari valuri (în 1930, 1952 și 1958) au fost vinări cu metodă aproape toți cei care sănătatea și putin opune noilor structuri comuniste, de la fostii lideri politici, pîna la tărani care au refuzat să se colectivizeze forțat, și dacă nu cunoaștem detalii prea numeroase, cunoaștem în schimb principiul care a stat la baza acestei uriașe vînători. L-a formulat cu cinism Lenin, într-o scrisoare pe care o citează revista *Memoria* într-un număr apărut la sfîrșitul anului trecut: „Cu cî vom putea impușca mai mulți din reprezentanții burghesiei și ai clericaliștilor, cu alti va fi mai bine. E lucru cert că acum trebuie să educăm această lume de așa manieră că timp de decenii ea să nu mai albă cînd să gîndească altfel decât noi și să nu ne mai opună nicăi o rezistență“.

Există un singur termen de comparație pentru proiectul schitat de Lenin și desăvîrșit de continuatorii săi direcți, crima național-socialistă. Dar aceasta, după cum se stie, a fost considerată împrescriptibilă. În Berlinul postbelic, închisoarea din Spandau a avut an de-a rîndul un singur „elent“, pe adjuncțul lui Hitler, Rudolf Hess, păzit de o armată de funcționari și de soldați. Si astăzi pentru ca lumea să-și recupeze încrederea în (sau spaimă de) justiție și să nu mai poată repeta ororile vechi.

În ciuda acestui trecut care, din motivele diferențe, nu trebuia să-i mai încaseze pe oameni să doarmă, se vorbește adesea de conciliere, și orice minte sănătoasă e înclinată să accepte acest vechi principiu creștin. Nu fără a sti însă în detaliu ce s-a întîmplat și nu fără să ne roămă că în istoria contemporană a României, comuniștii au ratat de cel puțin trei ori posibilitatea unei adevarate reconciliere.

Prima dată cind au preluat puterea și s-au dezvoltat cu o furie preistorică împotriva întregii Români. A doua oară în cursul decenului săptă, cind de pe culmile absolute ale puterii nu s-înunță acest principiu. Împreună cu promisiunea unei definitive întoarceri la normal. Si n-au fost puțini cei care,

de bună credință, au luat în serios nouă discurs politic și, odată cu el, toate frumoasele lui promisiuni. Ce a urmat se stie. Discriminări și persecuții mai subtile, crime mult mai savare regizate și în cele din urmă transformarea întregii țări într-un lagăr aproape perfect controlat. Al treilea moment în care comuniștii par că doresc cu tot dinadinsul să rateze concilierea se desfășoară sub ochii noștri. Si dacă e să ne luăm după ce a fost, putem să anticipăm și ce va urma. Căci ce altceva trebuie să înțelegem din faptul că, în timp ce de la tribuna puterii, liderii de astăzi reclamă liniste, reconciliere și consens, în viața de dincolo de retorică frazelor, cei care gîndesc altfel sunt din nou impiedicați să-și spună părere, sunt săliți să plece din țară sau descurajați (și chiar opriri) să se întoarcă în ea.

E ușor să ne imaginăm cum va arăta o eventuală reconciliere ridicată pe bazele acestui comportament, pe bazele minciunii sau ale ipocriziei lui „ce să mai dezgropăm morții“ și „n-am stiut“.

Într-un roman publicat în Franța, Milan Kundera îl amintește și el pe comuniștii cehoslovaci care, în timpul „Primăverii de la Praga“ s-au rezumat la a susține că n-au cunoscut cu adverat trecutul, că n-au stiut. Nici Oedip, continuă unuia din eroii lui Kundera, n-a stiut de incestul îngrozitor în care l-a impins jocul destinului. Dar atunci cind a aflat a tras toate consecințele și a părăsit cetatea, refuzind să se acomodeze cu ceea ce l-a întimplat. Lui Oedip îl-a fost rușine și, în egală măsură, ei a stiut că cetatea să trebuie să se conducă după Legi pe care nimeni să nu le poată ignora. La noi, din cetele pleacă tinerii sau oponenții bătuți pe stradă de torecienii reconciliilor naționale și ai statului de drept.

Antropologii vorbesc de culturi ale rușinii, cind oamenii au noțiunea a ceea ce este și nu este admis, și de culturi ale vinovăției, cind aberațiile existenței sociale sunt corectate cu ajutorul legii pe care o respectă toți. Dar noi în ce tip de cultură trăim?

Florin Manolescu

Nici n-am început bine să ne fie rușine de propriul nostru trecut, și în fața societății provocat de marturii zguduitoare din cărțile de la „capitolul Literatura închisorilor“ sunt oameni care se declară plăcăti și, excedăți, chiar revoltăți. Într-un articol din suplimentul cultural al gazetei *Cotidianul*, Dan C. Mihăilescu reproduce o replică stupeifiantă, surprinsă într-o librărie din București: „Ce drăgu, dragă de neînțeță astia toată ziua cu închisorile astăzi?“. E înch o dovedă că nu stiu pe ce lume trăim. Sau că suntem încă foarte departe de momentul în care să acceptăm, în număr suficient de mare că există legi mai presus decât oricare dintre noi.

Să admitem totuși absurdul. Că totuși literatura de astăzi a închisorilor (Steindhardt, Noica, Ion Ioanid, Virgil Ierunca, Teohar Mihăilă, Paul Goma) e interesantă, partială, partizană. Că în perioada dintre cele două războaie mondiale lucrurile s-au petrecut alătura, după același scenariu și că, în

CARTE AVANPOSTURI ALE SOCIETĂȚII CIVILE HUMANITAS

Cineva spunea că o autentică revoluție anticomunistă nu putea reuși prin părțile noastre decât după o perioadă de tranziție, iar trecerea de la evul mediu comunism la revoluție ar trebui făcută printr-o nouă perioadă iluministă. Chiar dacă luăm afirmațiile doar cu titlu de sugestie, de metafore istorice, trebuie totuși să recunoaștem că societatea postcomunistă are de refăcut două handicapuri: unul material (economic), celălalt spiritual (moral). Handicapul spiritual poate fi refăcut prin intermediul instituțiilor culturale, științifice și de învățământ. Bineînțeles că o strategie eficientă de refacere a handicapuriilor ar avea să dea seama simultan de nivelul nostru material de viață și de cel spiritual. Va trebui să așteptăm probabil un timp nedeterminat pentru a vedea în acest sens semnele unui program guvernamental coerent și efectiv. Si totuși, semne ale refacerii handicapului există prezentindeni în jurul nostru, pentru că inițiativa individuală și constituirea treptată a societății civile împinge către asta. Editura Humanitas este exemplul paradoxal al unei instituții de tip „iluminist” adaptată la condițiile unei pseudoeconomii de piață. Adică, la o economie care „s-a grăbit” să-și manifeste exigențele intuii și intuii la prețul hirției și al difuzării cărților, al preselor, al operațiunilor tipografice decât la gigantii industriali care aduc ţările pagube fabuloase. Este o experiență dură căreia nici măcar editurile finanțate de la bugetul de stat nu i-au făcut față.

Se va înțelege poate de ce editura Humanitas lucrează de două ori sub „Imperiu momentului”. În primul rînd, pentru că editura și-a propus „edificarea conștiințelor”, grav mutilate de interdicții și intoleranțe ideologice, de mistificări propagandistice ale istoriei mai vechi sau mai noi și, nu în ultimul rînd, de confuxia valorilor deliberat întreținută timp de peste patru decenii”. În al doilea rînd, pentru că sub amănajarea dirijată a falimentului, orice instituție nesubvenționată de către partidul aflat la putere (și identificat cu statul) trebuie să devină profitabilă pentru a supraviețui. Imperativul momentului cere un program regulat de apariții, care să alimenteze foamea culturală și să regenereze generatiile subnute intelectual, ceea ce impune tiraje mari, titluri de excepție, publicitate, difuzare, dar pe de altă parte cere prețuri ridicate. Ceea ce însumă că cetățeanul obisnuit – un imens public potențial – nu-și poate permite să cumpere decât o mică parte din apariții. În condițiile în care a scăzut productia de carte a editurilor serioase, decente (cele neorientate spre literatură de subconsum), editura și-a păstrat ritmul de apariții. Mai mult, ea nu s-a abătut de la obiectivul editorial principal – cel „de difuzare a unor antenții valori ale reflectiei filosofice, politice sau istorice, ale literaturii sau ale memorialisticii” – decât pentru a propune cărți de succes cu implicații istorice, politice, economice, legate tot de programul anunțat (Sfida mondană – II, Operațiunea „Autonomus”, „Vulturul a aterizat”, „Operațiunea Grom” etc.).

Ca „editură de științe umaniste”, Humanitas s-a arătat în egală măsură

preocupată de „recuperarea trecutului” și de „prospectarea viitorului”. Economia de piață, alegerile libere, societatea civilă, libertatea expresiei, regimul constitutional – toate acestea sunt lucruri care se învăță. Pentru a deveni elemente comportamentale, atitudinale, de mentalitate, deci elemente ale civilizației, ele trebuie mai întâi conștiințizate și vehiculate, pe canalele culturale și ale mijloacelor de comunicare în masă. În sensul pregătirii pentru viitor trebuie înțelese apariții precum: *Liberă și răspunderi ale ziaristilor și autorilor de Michel Friedman*, *Cartea cetățeanului de Alain Monchablon*, *Televiziunea de Nathalie Coste-Cerdan și Alain Le Diberder*, *Către o industrie competitivă de Ion Crișan*, *Descentralizarea de Xavier Frege*, *Finanțarea schimburilor internaționale. Politici Tehnică de Mariana Negruș etc.* Dar cum putem fi pregătiți pentru viitor dacă n-am învățat lectia istoriei? Lectiile istoriei naționale, cea pe care propaganda comunistă a falsificat-o într-o măsură mult mai mare decât istoria universală. Urmărind în același timp istoria formală (Premierea izolării politice a României 1919–1940 de Viorica Moisescu, *Democrația în română 1886–1938* de Ion Bulei și I. Scurtu) și cea informală (cările de memori, jurnale ale lui Grigore Gafencu, Armand Călinescu, Constantin Argetoianu), editorii de la Humanitas și-au propus în mod constant dezbaterea cu argumente competente și informații adevarate a unor subiecte pe care și astăzi guvernantii le consideră „tabu”: reîntregirea ţării (*Istoria Bucovinei* de Ion Nistor), reinforțarea monarhiei după puciul comunist (Converzii cu Mihai I al României de Mircea Ciobanu), procesul comunismului (*Istoria stalinismului în România* de Victor Frunză).

Este ciudat că Procuratura Generală a României, presată de opinia publică, dar și de interesul guvernărilor în a-și sărui o legitimitate (scăpându-i basma curată pe foștili nomenclaturiști) – caută bibliografie prin tot felul de reviste străine. Atunci cind pretexează amînarea procesului de necesitatea de a-l pregăti cu instrumente juridice imbatabile, poate că procurorii noștri ar trebui să includă în bibliografiile lor cările lui Paul Goma, Vasili Grossman, Evghenii Zamiatlin, iar pentru întocmire chiar concretă a dosarelor penale o carte tulburătoare precum *Fenomenul Pitești* de Virgil Ierunca. Si pentru că tot se afirmă că procesul comunismului trebuie să aibă loc în întregul fost bloc al Tratatului de la Varsovia, poate că procuratura noastră ar trebui să investigeze și să clarifice soarta românilor întemnițați în Gulag sau a grupurilor de populație strămutate în Siberia, Asia Centrală, Extremul Orient etc. (le recomandăm pentru început, 20 de ani în Siberia. Destin bucovenian de Anita Nandris-Cudla). Ca o completare bibliografică în sensul înțelegător exacte a naturii „imperiumului răului”, a posibilităților sale de schimbare a esenței, a informării sale globale, cu norme juridice cu tot, trebuie citite: *Despre Stalin și stalinism de Roy Medvedev*. Pentru o transformare a sistemului sovietic de George Soros și Ce vrem să facem din Uniunea Sovi-

vietică, converzii ale lui Alexandr Iakovlev cu Lilly Marcou.

Un risc asumat cu succes a fost și acela de a face din cările esoterice ale filosofiei (De Dialectica de Sfintul Augustin, *Tractatus Logico-philosophicus* de Ludwig Wittgenstein și *Dincolo de bine și de rău* de Friedrich Nietzsche), cări cu succes la public, best-sellers. În mod programatic, probabil, înainte ca aparițiile de mai sus să se constituie în serii semnificative și în colecții de prestigiu, s-a urmărit cu prioritate editarea cărților lui Emil Cioran, Mircea Eliade și Constantin Noica, adică a virfurilor unei blestemate generații intelectuale. O generație sugrumată, exilată, înemnățată, și cărei mesaj dubitativ și elan reflexiv continuă să fascineze cititorii, într-o țară puștită, care încearcă să revină măcar „pe culmile disperării” interbelice.

Ar fi lipsit de fair-play dacă nu am adăuga aici și cîteva observații. Imperativele momentului, spirituale și economice, au impus un număr de apariții în dauna exigențelor riguroase ale editării. Majoritatea cărților apărute la Humanitas nu au apărut critici, prezervativele autorilor sunt sumare, lipsesc prefețele, postfetele, studiile introductive, notele, indicile tematice sau de autori. La polul opus se situează, de exemplu, *Jurnalul de Idei* de Constantin Noica, cu un text îngrădit de Thomas Kleinkinger, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu și Sorin Vieru. Cartea beneficiază de tot ceea ce-i trebuie pentru a fi un instrument de lucru: notă introducătoare, indicări tematice și de nume proprii (totuși indicile tematice este parțial inoperabil, fiindcă termenii sunt grupați în 9 teme), ceea ce nu multor îngrăditori de cărți din lume le-ar fi trecut prin cap). Prin urmare, lacunele de editare sunt omisiuni deliberate, ceea ce însumă că fie rațiuni economice împing la reducerea la minim a aparatului critic, fie că nu există specialiști suficienți care să facă față unui număr atât de vast de apariții. Desigur, ceea ce pierde intelectualul ca instrument de lucru, cîștigă cititorul obisnuit, căruia î se deschid rapid numeroase porți de cunoaștere, orizonturi tematice și prilejuri de reflecție. Numai că și cititorul obisnuit trebuie educat.

Spre deosebire de experiențele moderne ale massificării informației, ale comunicării în masă, lectura poate fi în ceea mai mică măsură direcțională, influențată. De aceea, poate centrul cu textul este hotăritor, iar editura Humanitas a încurajat în mod masiv exercițiul personal al lecturii, experiență individuală a informării și reflectării. Căci vremem să cîștigă, el conținând și reziste încercările vremii, să se fortifice în raport cu experiența răului în lume. De aceea, succesele editurii Humanitas abia încep și și erau conduse, într-o măsură ce vom trăi cu adorabilitate într-o societate civilă vom înțelege pe deplin ceea ce sunt ele. Mari izbișni.

Vă recomandăm că cărtile următoarele apărări ale editurii Humanitas:

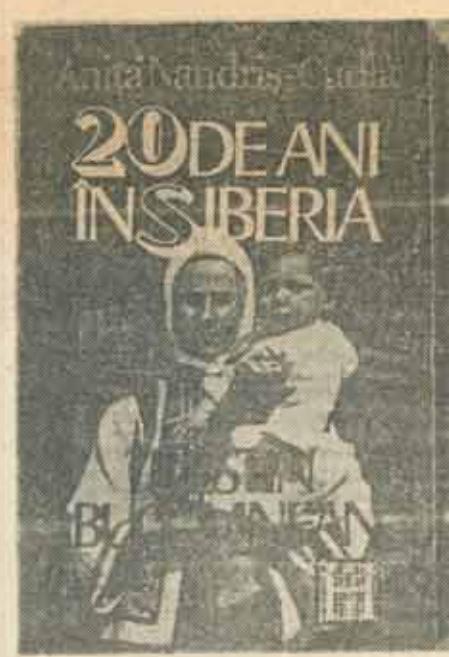
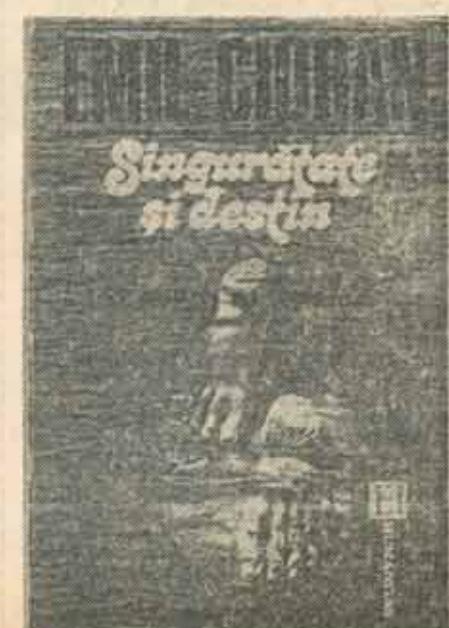
– Gabriel Liiceanu, *Jurnalul de la Paltinis. Un model național în cultura umană*, ediție revăzută și adăugită, 273 p., 225 lei.

– Emil Cioran, *Siguranță și destin. Publicistica 1931–1944*, cu un cîștig înainte și autorului, ediție de Marin Diaconu, 251 p., 225 lei.

– Anita Nandris-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovenian*, 182 p., 155 lei.

– Alexander Iakovlev, *Ce vrem să facem din Uniunea Sovietică. Converzii cu Lilly Marcou. Puerul de la Moscova* (vîrstă de un mare reformator, traducere din limba franceză de Sanda Grigoriu), 304 p., 155 lei.

DAN PAVEL

MONICA LOVINESCU

„NU SE MAI VÎNEAZĂ BECAȚE”:

MĂRTURIA UNUI FOST COMUNIST ROMÂN

Rareori am așteptat cu mai mare nerăbdare publicarea unei cărți ca aceea din care Ilieana Vrâncioa publică de către un fragment în „Dialog” revista lui Ion Soaciu din Germania, în „Agora” din Statele Unite a lui Dorin Tuțocan, unele reluate de altă publicație în exil, tot din Statele Unite „Lumea Liberă” dar și de săptămânale din tărî ca „România Literară” sau „22”.

Mai întîi pentru că din tot ce am citit pînă acum e una din singurele lucrări în limba română care analizează fondul comun, totalitar al comunismului și fascismului. Sub titlul generic „Mărturizarea: 1944–1989” fragmentele din viitoarea carte ocupindu-se de comunismul astăzi cum a fost instalat în România, nu analizează doar înțelegerea dinire fascism și comunism sub forma cea mai evidentă, cea mai uscată, dar surprinde frazologia comună legionarismului și comunismului încă de la instaurarea interminabilei stări de urgență a răului, armata roșie aducând în furganoane sale bagajul ideologic proprie acestui tip de amalgam. Interesante erau pasajele publicate în ziare din exil încă de la instalarea Ilielei Vrâncioa în Israel, de-a dreptul revelatoare devin dină Decembrie ’79 cînd astăzi la o nefiroasă reactualizare a lor de către o putere ce-si spune democratică dar continuă să injecteze veninul într-o societate încă bolnavă de un traumatism care s-a intins pe aproape o jumătate de secol.

Nerăbdarea noastră a devenit poate și mai scută odată cu apariția în Colecție de literatură și reviste „Dialog” dirijat de Ion Negrușescu din Decembrie 1991, a unor fragmente din postfața lucrării sub titlul „Nu se mai vinează becate” și în care se urcă analiza folosită în care cu insistență a aderat în adevarat în comunism. Analiza, motivată de — și acest lucru este esențial — nu se și seuză.

Insetul foarte de a exolent anexat aderanție este raridim în România, unde n-am văzut din 1989 și pînă acum confraterniile ale bolilor comuniști (mă refer la cei convinsă și nu la cooptați). Chiar primele comuniști ce deveniseau anti-cooptați, motivarea acestor schimbări nu constă în nicio log metemfroza ei în ceea ce li se părea și fi denaturarea ideii lui dînti orația naționalismul fătă al lui Ceaușescu, Carul cel mai flagrant, dar evident nu singurul, fiind acela și unul Paul Georgeșcu care nu numind că își menține din cine să fie ce achiziționă și fidelizează idealul dînti, dar nărînd să probă mai departe viabilitatea. Fără acest așa de arăgantă ideologică, altii însuși să se prezintă neclisi motivări exterioare angajamentului lor inițial fără a le putea evadă exprima atât tîrziu cît regimul dăinuia, tîrcerea lor securabilă abînă, devenind de nejustificat după Decembrie 1989.

O bună carte și din atî de numeroasele mărturiile apărute în Occident dezvăluiau o tendință asemănătoare, devierile fiind, după autorilor lor, imputabile evoluției parțialului comunist și nu angajamentului lor initial. Lenin avusese dreptate Stalin schimboasă fata bolsevismului. Într-o rîndă ulterioară, urmîsă și Lenin, Marx fiind necăstat. În anii ’70 democratizarea să producă din temeli, marxismul dislocând de pe scena elitelor pariziene. Dar deosebită confesiunile intelectualilor occidentali am vorbit de atîea ori, nu astăzi vom reîncepe.

Să ne întoarcem spre România unde, dintr-o astfel de bibliotecă a recunoscătorii, cuprindătă și exolentă (o bibliotecă vastă în Occident) lipsesc nu doar un rafat dar și primele cărți de pus pe locul lor.

Îi revine Ilieana Vrâncioa cîstea de a ne oferi astăzi ceea. Să de a o face, nu justificindu-se, nu pledind, nu seculindu-se, ci doar explicind. O cîstea care nu poate mîra ce oricine î-i urmărește evoluție. În ceea ce mă privește trebuie să recunoasc că un factor subiectiv pare determinant. În 1962, Ilieana Vrâncioa a fost prima care în chiar „Lupta de clasă” a început reabilitarea lui Eugen Lovinescu, împotriva căruia continua să apară cărți cu episoade ce avuseseră curs de-a lungul realismului socialist; de tip valoal al imperialismului, chiar dacă erau semnate de nume de oscuroare variî în poziția epochi. Ov. S. Chromâneanu sau N. Tercuian. Împotriva lor, se ridică I. Ilieana Vrâncioa evident cu o recunoscătoare netură mine argumentare marxistă, sugeră din epochă prin care se putea obține o astfel de rezumenie în circulație a unui nume blosămat. Recenzie prețind însă că nu era doar afectivă, ci și cîstea „clasică”

ce ar fi fost astfel repus, chiar parțial în drepturi mi-ar fi provocat o senzație dezastruoasă. Dar nu atunci am avut recenziea „cîstea” de căre românește. Cînd înțîrzi cînd continuând pe același fir (deocamdată) ai recabilitării intelectualilor cu adevarat democratice, și ocupindu-se de data astăzi, de perioada dimînă „firul” războului și instalarea definitivă a dogmei. Ilieana Vrâncioa punea în chestiune și în discuție rolul jucat de G. Călinescu. În campania de presă de-fălmătoare care a urmat, și în care, sub numele lui Eugen Barbu, protocronismul în floare, se aruncă în anărarea „divinului”, inferind pe „stalinistă” de la „Lupta de clasă” nici unul dintre atacatorii nu fusese în stare să găsească o singură frază din tot ce publicase Ilieana Vrâncioa prin care să compromeată. Campania era atîi de violență încît speriașe pe toti criticii momentului îdoar D. Micu și Mircea Iorgulescu înaintaseră cîteva argumente destul de timide însuși spărge. În plus, Eugen Barbu dispunea de pe atunci de arhivele instituției respective, nici acolo nimic de găsit. Or, ca o comunistă, și încă de la „Lupta de clasă” să nu fi participat la istoria partinică reprezentă un fenomen suficient de insolit să-mi retine atenția.

Ceea ce nu înseamnă că erau de acord cu toate pozițiile și argumentele ei, dacă înțelegeam că marxismul poate deveni un instrument eficace de critică împotriva chier a regimului ce se reclama de la el, nu-i socotesc mai cuințu fab. Prima mea întîlnire cu Ilieana Vrâncioa care, într-o călătorie la Paris îmi cîntase să citească „Jurnalul” lui Lovinescu, lăsîu pe măsură refuzam din principiu oricui putea să scrie despre el în România și a fost stricton polițiosă, nu însă și ignorată. Odată angajamentele comuniști mi se adreza o lăză, un fel de plăcut și îndîncător, și îl consideră că nu există să mi se pară să astăzi. Nu aveam cum să situi pe atunci în vizul devenit cosmar. Ilieana Vrâncioa se trezise, dădă, cînd și cum... „Dacă” se elucidase înțelutul cu înțelutul pe măsură apărării altor texte semnate de ea și a altor întîlniri: se trezise într-o dată, „Cind și cum” de abia acastă text publicat în „Dialog”, mi se dezvăluie. Antoarea o face cu „cîstea” de căre vorbeam, combinând „autoidealizarea” antrenamentelor din tinerete de marea dictatură, fie ea de dreapta sau de stînga.

Prinul capitol se intitulează „Ce ne poate tea nouă comunitate” și descrie medul familial în care a crescut Ilieana Vrâncioa. Tatăl ei vițreg, un dentist dintr-un cartier marginal din Bucureștiul vechi, cu o clientelă mai multă păgubosă, Ea înălță de pe la 14 ani dădea meditații pentru bonii de buzunar. Tatăl, evreu și căre militase în tinerete pentru sionism în Asociația Sionistă Socialistă „Poalei Zion” și în biblioteca căruia Herzl se învecina cu Marx și Kautsky, se înscrise din 1945 la comuniști în ciuda analizelor lucești ale unor Zissu sau Filderman care semnalau de la fazele unui totalitarism incipient, și care erau cîtă și respectați în casă. Ca evrei de abia înzestri dintr-o perioadă a primejdiilor și fricii, simiceau nevoie să creădă în nouă ordine promisă de partidul comunist.

„Ce le putea lăua comuniștul”? Această puritate însăși viață. Neascunzindu-și treptat sionismul, el se vedea amintindu cu excluderea din partid și cu repercuziunile pe care o astfel de excludere le putea avea asupra „dosarelor” color din familie. Se simușide. Mama, care lucra la magazinul Victoria, după cîteva ani, îl urmează în secolul cale. Ce le putea lăua comuniștul? Deoarece viață.

Făca, cu doarul sănătății neliniștite, ca înșîși membră de partid, în noile termeni, locuind în facultatea de filologie, și crescând în acest micro-climat familial, sub influența anotimpă Universității, a profesorilor „mitîresc à penser”, se înălță sedință de lordanie consuști, doborse în capitalul următor în lăză. „Alături de clasa muncitoare”. Aderarea la partid depusă în 1947 îl este aprobată de abia în 1950 tocmai cînd consideră drept un nouă bătărie națională aderanță. Ceea ce însemna că epocha entuziasmează era cea de sfîrșit penitentă ea. Participarea cu febrilitate mai înalte la cumpărarea de alfabetizare despre care scrie acum:

„Tărâmul care și va lăsa casăle în Canada, a fost mai întîi alfabetizat. Păstrând discerție, cuvinte între metodologii diferență și ritmii de execuție diferitor al celor două sisteme de esternare care erau în marcă secolul nostru și ca și cum ei elogia astăzi o prenășă binecuvîntare culturală oferită de național în posibil celod pronominal

să devină cenușă la Auschwitz”.

Si mai deosebit:

„Ca portizani ai comunismului în anii de după 1944, suntem recențat cu entuziasm nu numai sloganurile umănistice al cărui slogan criminal nu aveam de unde să cunoaștem și diversiunile politice dezvoltă în numele asociației noastre, diversiunea al cărui prolog criminal se manifestă de atunci cu contribuția noastră activă sau tacit-naprobațare. „Mein Kampf”-ul leninist nu și-a ascuns intotdeauna programul anti-umanist, și planurile de exterminare. Scutul, panapașul sub care au fost închisibile imediat după 1944 culpabilor mincinoase, în nici o legătură cu „dreptatea celor mulți și obidiția” a fost formula magica -alături de clasa muncitoare. (...) Legalizarea sărăcălegii instituției după 1948–1949 a stabilizat o stare de fapt pe care o acceptasem în stadiul ei incipient drept firească. Tot ce sună petrecut în decenile următoare nu sună suprasăză din senin, peste idealele noastre pure, el și-a produs în perfectă concordanță cu impuritatea manifestă a acestor idealuri proclamate comunitenii cu chemarea -alături de clasa muncitoare- și devenite un scop în sine. Ce face și ce crede în acest timp, ea, -clasa muncitoare? Nu există semne în presă liberă a acelor ani, că ne-am fi pus acasă în treibare”.

Stilul acestor prese stilul leninist este amintit pe o pagină întreagă, fie că este indreptat în Rusia împotriva unei Anna Ahmatova sau la noi împotriva scriitorilor ne-conformi, combinată de invectivă și amintirea politicii amintindu-i autoarei de aceea practică de către publicistica cuizistă și gardistă împotriva cărturărilor democratice. Dar de astăzi, Ilieana Vrâncioa nu avea să-și dea seamă decit mai tîrziu.

Unul din momentele-cheie ale marii treziri, se situează în 1959, „anul unui masiv val de arestări, în urma căruia mil-

ii mii de oameni nevinovați și au găsit moarte”. Atunci apar la Editura Politică, scrisorile trimise de Lenin familiile sale din surghiul său siberian. Si Ilieana Vrâncioa își amintesc cum un ofiter sovietic îl pusese în gardă pe tatăl său și îngrijea de dînti povestindu-i drama propriei înălțări în numele asociației noastre, diversiunea al cărui prolog criminal se manifestă de atunci cu contribuția noastră activă sau tacit-naprobațare. „Mein Kampf”-ul leninist nu și-a ascuns intotdeauna programul anti-umanist, și planurile de exterminare. Scutul, panapașul sub care au fost închisibile imediat după 1944 culpabilor mincinoase, în nici o legătură cu „dreptatea celor mulți și obidiția” a fost formula magica -alături de clasa muncitoare. (...) Legalizarea sărăcălegii instituției după 1948–1949 a stabilizat o stare de fapt pe care o acceptasem în stadiul ei incipient drept firească. Tot ce sună petrecut în decenile următoare nu sună suprasăză din senin, peste idealele noastre pure, el și-a produs în perfectă concordanță cu impuritatea manifestă a acestor idealuri proclamate comunitenii cu chemarea -alături de clasa muncitoare- și devenite un scop în sine. Ce face și ce crede în acest timp, ea, -clasa muncitoare? Nu există semne în presă liberă a acelor ani, că ne-am fi pus acasă în treibare”.

Nu doar o pusă cerea Lenin în scrisoare pe care le cîntă în 1958 Ilieana Vrâncioa, Cere și primea. Cît și un eline „bun de potrînică”, ci și „mănușile de piele de căprioară, ci și pălăria de la Paris”, un eseu-plumă, un -sigillu pentru scriitori etc. Si se mai plinge Vladimir Ilieci cînd de greu este să găsească... femeie de serviciu sau că magazinul universal din regiune n-are mărfuri de bucată calitate. Dacă „Vîndătorea de becate” la care se dedă Lenin în surghiul său siberian cîntă în anul marilor prigoane bucureșteni (una din ele) va fi fost pictură de apă ce-a mai căută iluziile comuniști ale Ilielei Vrâncioa nu ni se spune în acest fragment. Important nu e momentul dezanzației, ci corectitudinea cu care ne descrie angajamentul, faptul că nu-i cauta și nu-i găsește scuze.

„Nu se mai vinează becate” reprezintă, din acest punct de vedere, un text asupra cărăbului său de trebui să mediteze fostii și rari comuniști convinsă din România. Si un exemplu de urmat.

Nu „s-au mai vinat becate” niciunde în măslucul românesc. Dar nici n-au existat comuniști care să se considere responsabili de acest fapt. Azi ca și ieri,

Rămas în urmă, datorită sărbătorilor, cu cîrtirea presei am constatat că revista „22” a ajuns la numărul o sută. Apărută imediat după evenimentele din decembrie ’89 și fiind revista Grupului pentru Dialog Social, „22” are — în acești doi ani de apariție — istorie ei — istorie care e legată în chipul cel mai explicit și angajant de democratizare. Mănumăr printre cărora cîstea revistă și pot spune că nici o altă din tărî nu s-a străduit atât să facă educația politică și socială a publicului românesc, în nici o altă speranță și luptă pentru o societate civilă nu a fost mai constantă, mai cinstită, mai decisă și, poate, mai fructuoasă. Revista „22” a pus în circulație în fiecare număr al ei, nenumărate texte menite să explice românului leșit din 50 de ani de dictatură, fundamentale unei gîndiri și simîtri democratice, criterii de înțelegere a acestui fenomen, curajul de a spune răspicat și sobru adverarile, la jurul ei s-au înținut oameni, intelectuali care nu au fost pătuți de colaborare cu dictatura, aceia care au ieșit în stradă în decembrie ’89, aceia care au crezut și cred în viitorul democratic al României.

Militanța revistei „22” nu a exclus polemică — ci dimpotrivă — dar a rămas în limite stricte ale urbanității — adică ale polemicii de idei. Ea a fost deschisă dialogului și speră că astăzi va rămîne, ca este expresia aceluiași spirit critic de cea mai bună tradiție democratică și pluralistă, ea a luptat cu argumente solide și puternice pentru ca societatea românescă să se trezească și să-și crească drepturile de care și atîta nevoie. „22” este una din publicații cele mai active în a cere și a porni procesul comuniștilor, a spiritului totalitar și a schelelor enorme pe care aceste reale ale secolului le-au lăsat moștenire Europei centrale și de est, inclusiv ţările noastre. A adunat în paginile ei maturită infiorătoare asupra trecutului și a reacționat în fața unui prezent tulbură și stagnuant. Opoziția ei a fost și a rămas una de principii și criterii.

Adrezzată în primul rînd intelectualității și tineretului, revista „22” a fost și este o scaloă a democratizării și civismului și dacă numărul ei de cărora ar fi fost mai mare, societatea românescă nu ar fi astăzi în derău și în criză în care e. Scriitori, filozofi, economisti, sociologi din tără și străinătate au găsit în paginile revistei „22” tribuna opiniei libere — și nu cred că a existat vreo problemă de interes național — vreo problemă nevrăgilă pe care trecerea spre democratizare o ridică, ce să absenteze din dezbatările publice în „22”. Născută și trăind din speranță, revista „22” nu se amângăște cu iluzii dar nici nu face concesii lenei mintii și gîndirii critice. Ea este unul din cele mai frumoase exemple de inteligență, probitate și patriotism adverat, cel care a fost întînat decenii de-a rîndul de o propagandă imundă și pernicioasă pentru tără. Ea este o expresie a libertății de gîndire a românilor — poate cea mai acută și mai clară din cîte a produs spiritul românesc după începutul eliberării. Dorim revistei „22” ani mulți de existență și combativitate; drumul ei este cel mai drept și cel mai necesar — și anume acela al întoarcerii prin demnitate și democratie în Europa de mijloc, simbol al civilizației și libertăților, al drepturilor omenești și al solidității instituțiilor democratice.

Text transmis la 18 ianuarie 1992

GELU IONESCU